OKTOBER 1990 NUMMER 40

PTC Print

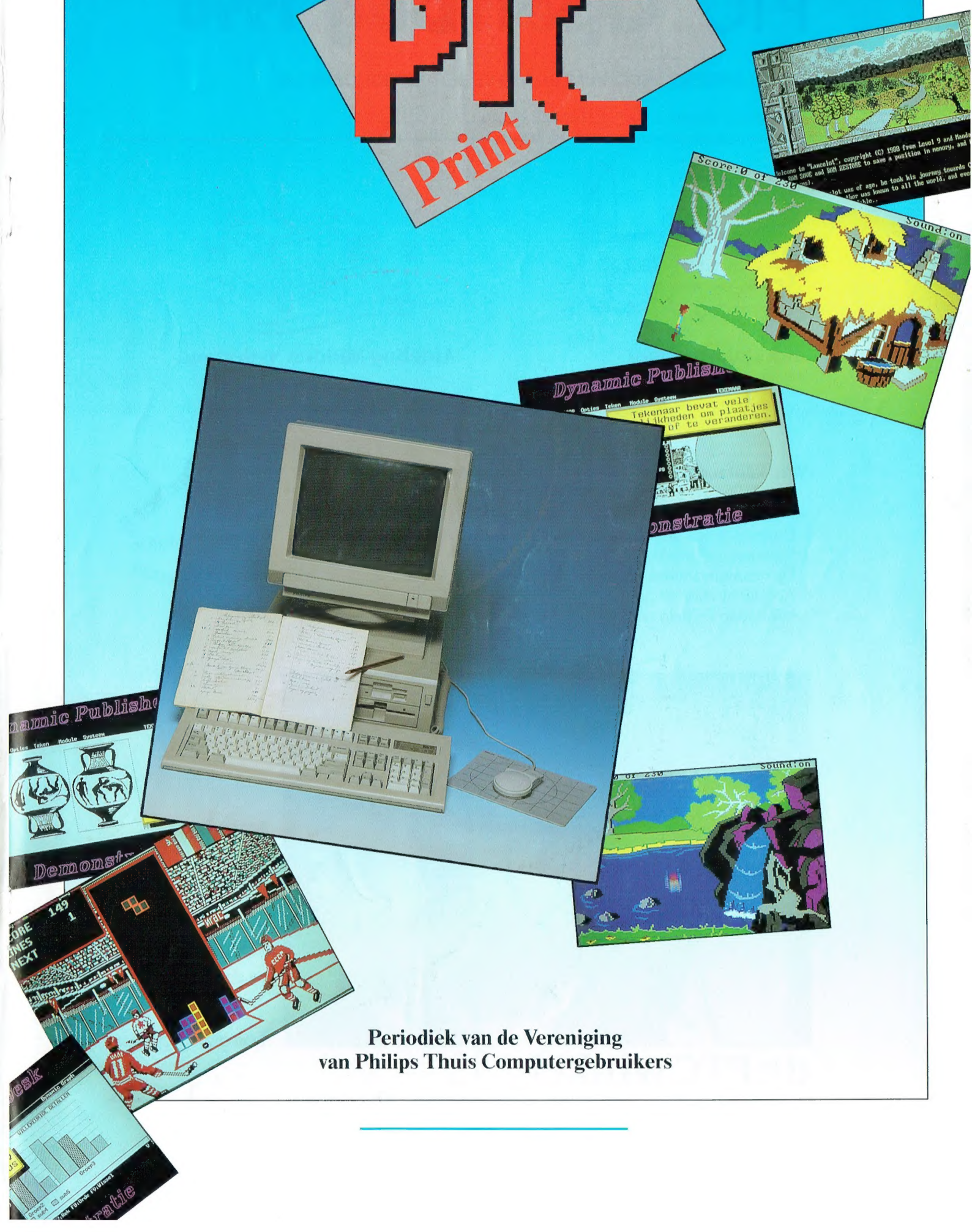

Periodiek van de Vereniging
van Philips Thuis Computergebruikers

PTC 1990 Open Dag 1990

SCHOLENGEMEENSCHAP VOOR CHR. BEROEPSONDERWIJS

Gemeenlandslaan 2 - 1276 AW Huizen

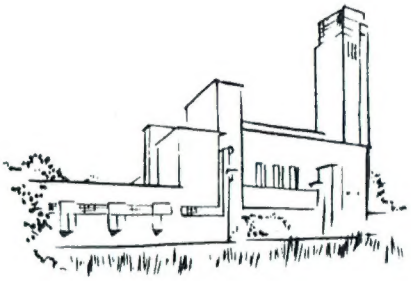

Afdeling Het Gooi
Het Gooi R. Bronger, 02152-55253.

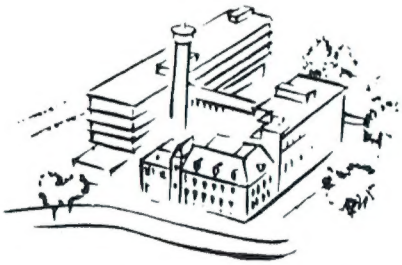

Afdeling Midden Nederland

Wat kunt u als bezoeker van de Open Dag verwachten?

- Informatie over de PTC en haar activiteiten.
- Demonstraties door professionele gebruikers en hobbyisten.
- Verkoop van hard- en software.
- De nieuwste snufjes op computergebied.
- Aandacht voor de computer in het onderwijs.
- Informatie en hulp door deskundigen op hard- en software gebied.

WordPerfect 5
Dynamic Publisher
Half-Page Scanner

zaterdag

1990 **Open Dag**

6 OCTOBER

10 - 17 uur

Toegang gratis.

de PTC winkel

COLOFON

PTC-Print nr.40, oktober 1990

PTC-Print is het periodiek van de Vereniging van Philips Thuis Computergebruikers PTC. Het blad wordt gratis toegezonden aan de leden van de vereniging. De contributie bedraagt f 46,= per jaar.

PTC-Print verschijnt normaal 10x per jaar.

Aanmelding lidmaatschap
Bureau PTC, Postbus 67, 5600 AB Eindhoven.
Telefoon: 040-758912

PTC Informatie
PTC database PTC-Net: 040-837125
PTC-Net adres: POST PTC×

PTC HELP DESK:
040-758912 ma. t/m vr. 10.00-16.00 uur
ma t/m za 19.00-21.00 uur. 12 lijnen zie PTC-Print 39

Redactie-adres
Redactie PTC-Print,Postbus 67,
5600 AB Eindhoven.
Telefoon: 040-758912.

Redactie
Cor van Baalen (Hoofdredacteur), Frans Held, Willem Laros, Dirk Kroon, Klaas Robers, Alec Thornhill

Medewerkers aan dit nummer
Jan van den Aa, Hans Coolen, Pieter Groen, Dirk Haagmans, Dirk Hezius, Peter van Overbeek, J. Plantenga, Jan van Rekum, H. Ritzer, Wim Verhoeven.

Advertenties
De advertentie-tarieven worden op aanvraag toegezonden.

Zetwerk en lay-out. Drukwerk en verzending
Mundocom BV, Eindhoven

Foto's
Foto Keyzer, Eindhoven

Kopij
PTC-Print wordt voor een belangrijk deel gevuld met bijdragen van de leden. Korte en lange bijdragen op elk niveau zijn van harte welkom. Eventuele bewerking van kopij vindt in overleg met de auteur plaats.
Kopij bij voorkeur op diskette (als ASCII-file, WP5.0-, WP4.2- EASE WordPro- of Dynamic Wordbestand) aanleveren, samen met een afdruk op papier. Kopij op papier gaarne in getypte of geprinte vorm aanleveren.

Copyright
Het overnemen van artikelen uit PTC-Print voor commerciële doeleinden is niet toegestaan. Voor niet-commerciële doeleinden is het overnemen van artikelen alleen toegestaan met schriftelijke toestemming van de redactie en met bronvermelding. De redactie gaat er vanuit dat het auteursrecht van ingezonden bijdragen berust bij de inzender, omdat het onmogelijk is dit te controleren. De aansprakelijkheid voor de auteursrechten op ingezonden bijdragen ligt dus bij de inzender.

Adverteerdersindex
Philips Nederland omslag

Verschijningsdata 1990	**Sluitingsdatakopij 1990**
Nr.41 19 okt	14 sept
Nr.42 19 nov	15 okt
Nr.43 14 dec	10 nov

Toegangscode PTC-Net
Leden kunnen gratis een privé-toegangscode aanvragen. U dient uw aanvraag schriftelijk in te dienen bij het Bureau PTC, afd. ledenadministratie, bij voorkeur door middel van een briefkaart. Daarop vermeldt u uw lidnummer, naam, adres, postcode en woonplaats en uw telefoonnummer. Deze aanvrage stuurt u tezamen met een retourenveloppe, waarop ook uw naam en adres en voorzien van voldoende frankering, naar: Bureau PTC
afd. Ledenadministratie / PTC-Net
Postbus 67, 5600 AB Eindhoven.

In verband met de Wet op de Persoonsregistratie dient u uitdrukkelijk te vermelden of uw naam in het "POSTBOEK" in PTC-Net opgenomen mag worden. code geldig tot 30/10/90: 000737/7189

Van de redactie

Even drie zaken duidelijk maken.
Het eerste betreft de nummering en "benaming" van PTC-Print.
Op de buitenkant van dit nummer staat "OKTOBER 1990". De Print die u hiervóór ontving vermeldde "JULI 1990".
Heeft u dan nummers gemist?

Kijk even naar de nummers die rechts op de voorkant staan. De juli-uitgave heeft nummer 39, deze Print heeft nummer 40. Geen paniek dus...het klopt.
Normaal maken we 'n nummer in juli, en dat noemen we dan juli/augustus. Daarna komt het septembernummer. Nummer 39 was dat juli/augustusnummer, zodat dit eigenlijk het septembernummer is. Maar...
't Was ons eigenlijk allang een doorn in het oog dat u meestal uw Print ontving in de derde week van de maand die op het omslag vermeld is. Weekbladen, die meestal verschijnen op donderdag, dragen de datum van de eerstvolgende zaterdag, en 'n maandblad dat u zo rond 20 september ontvangt zal het oktobernummer zijn. Bij deze gewoonte heeft nu ook PTC-Print zich aangesloten. Hopelijk kunt u het nog een beetje uit elkaar houden.

Het tweede betreft de inhoud.
Sinds enige maanden proberen we de "normale" nummers van PTC-Print af te wisselen met zogenaamde themanummers. In dit nummer is daarom extra aandacht besteed aan het onderwerp administratie per computer. Tekstverwerkers, kaartenbakken, spreadsheets, al dan niet verzameld in één pakket. Door zo'n themanummer krijgt u de informatie wat overzichtelijker bij elkaar. Dat is tenminste de bedoeling.
Ten slotte: het komt nogal eens voor, zowel bij de redactievergaderingen als bij andere gelegenheden, dat er gesproken wordt over "de leden". Wat willen "de leden"? Dat is voor ons belangrijk, want tenslotte draait 't om de leden in deze club. Maar...wat willen die leden nou werkelijk? Eerlijk gezegd, daar kunnen we slechts naar gissen. Vandaar dat het idee geopperd werd eens een grote enquête te houden. In deze PTC-Print vindt u die enquête. Op de middenpagina's. Zelf houden wij niet van formulieren invullen. Maar...voor deze ène keer...? U doet er ons en uzelf een groot plezier mee.

Inhoud

Dynamic Desk op de PC (6)	2
Oud papier	5
Works	6
Een ledenbestand op de P2000	8
Vogels	9
Printers	10
Van MSX-2 naar MSX-2 Plus	12
P2000-Perikelen	13
Kroons Kolom	14
Tekstverwerking met MSX (deel 2)	15
Golden Ten: het blijft een gok	18
Leren typen . . . op de PC	20
Nieuws uit de buitenwereld	22
Van IS2000 naar PTC-Net	23
ENQUETE PRINT	**Middenpag.**
Instellen van de cursorsnelheid bij een AT computer	25
Microsoft BASIC Professional Development System	25
Inleiding tot PASCAL (8)	26
'Luis' in Turbo Pascal 5.0	31
Postbus 67	32
Een probleempje met COPY in MS DOS	33
Leest u mee?	
Winkelnieuws	36
Nieuws uit de afdelingen	37
Nogmaals WP naar uw hand zetten	41
Afdelingsinformatie	42
De Bus komt naar u toe	43
Op zoek naar avontuur	44
Het Sound Blaster Board	46
Public Domain Software	47
Prijslijst	48

Dynamic Desk op de PC (6)

Een cursus voor beginners

Cor van Baalen

Zoals al eerder in deze serie opgemerkt: alles behandelen van het programma Dynamic Desk kàn eenvoudig niet, dan zouden we over twee, drie jaren nog bezig zijn. Vandaar dat we het onderdeel "WORD" verlaten en in deze aflevering proberen de drie overgebleven modules (Graph, Tools en Print) te bespreken. Vooral het onderdeel "Graph" is in de loop van de tijd nogal veranderd en verbeterd door Radarsoft. Om toch iedereen zoveel mogelijk van dienst te zijn met onderstaande tekst hebben we de oudste versie (1.00) gebruikt. Het is dus heel goed mogelijk dat sommige dingen bij u wat eenvoudiger kunnen als u in het bezit bent van een latere versie.

Grafieken maken het duidelijk

De reden waarom een grafiek gemaakt wordt kan verschillend zijn. Om een bepaalde samenhang te ontdekken, om een tussenliggende waarde te kunnen bepalen, enz. Maar erg vaak worden grafieken toch gebruikt om gegevens op een dusdanige manier te kunnen presenteren dat ze "in één oogopslag" duidelijk zijn.
Ofschoon het in Dynamic Desk mogelijk is direct in de module Graph een grafiek te maken zit de aardigste toepassing wat ingewikkelder in elkaar. DD kan namelijk heel goed een grafische voorstelling maken met gegevens uit de kaartenbak. Dat is dan ook de toepassing die we hier zullen behandelen. Wel moeten we daarvoor zo dadelijk even terug naar de module Desk. Hopelijk heeft u daarin nog steeds die kaartenbak staan waarmee we nu al vijf afleveringen lang gewerkt hebben. De bak met de gegevens van onze gefingeerde voetbalvereniging. Op die kaarten staat -als een van de gegevens- de geboortedatum vermeld. Dan moet 't toch mogelijk zijn een grafiek te maken van de verdeling van de leeftijden binnen onze vereniging?

De voorbereidende werkzaamheden

Na even nadenken wordt al snel duidelijk dat de gegevens, zoals die nu in onze kaartenbak staan, niet voldoende zijn om zo'n grafiek te kunnen maken. We willen de leeftijdsopbouw van de leden van onze club kunnen zien. Dan zullen we er toch ten minste voor moeten zorgen dat we elk lid in een groep kunnen indelen, afhankelijk van de geboortedatum. Hoe we die groepen precies afgrenzen (in perioden van 10 jaar, of van 5 of wellicht zelfs van maar 1 jaar), dat hangt af van twee gegevens namelijk:

- welke informatie willen we hebben uit de grafiek?
- is de verdeling zinvol?

Het is goed mogelijk, dat we de informatie ergens voor nodig hebben, bij voorbeeld om te kunnen bepalen hoeveel jeugdleden er de volgende jaren over zullen gaan naar de senioren. Als de leeftijdsgrens junior/senior bij onze vereniging op 16 jaar ligt, dan is het logisch daar bij het maken van de groepen rekening mee te houden.
Een verdeling in twee groepen, waarbij we de grens leggen bij jonger/ouder dan bij voorbeeld 50 jaar, zal voor een voetbalclub meestal niet erg zinvol zijn. Maar een verdeling per jaar voor 'n vereniging van -laten we zeggen- 9 leden lijkt ook 'n beetje overdreven. We zullen dan nogal wat "lege" groepen creëren.

Desk aanpassen

We hebben in de vorige afleveringen dus van onze leden de geboortedatum ingegeven. Dat rekent 'n beetje moeilijk. Daarom gaan we onze kaartenbak op een eenvoudige manier nog wat uitbreiden. Nee, u hoeft niet bang te zijn dat u al die 350 leden die u met veel moeite heeft ingevoerd weer opnieuw moet intypen.
Start Dynamic Desk op. Als het programma geladen is moet automatisch de module Desk actief zijn. Ga naar Files en kies voor Inladen bestand. Heet uw kaartenbak nog steeds "VOETBAL.DSK"? Aanwijzen dan, en klikken op Inladen. Bekijk even of er bij u nog plaats is op de kaart om nog één veld bij te maken. Als dat niet zo mocht zijn is er nog geen probleem. Maak de kaart gerust wat groter, er verandert niets aan de gegevens. (Hoe dat moet stond in deel 1 van deze cursus.)
Zorg er voor dat de cursor op de kaart staat, ergens netjes op 'n plaats waar u nog een veld bij kunt maken. Kies Mode en daarna Ontwerp. Geef het veld een zinvolle omschrijving, in dit geval bij voorbeeld "Geboortejaar :". Druk op Tab om het veld aan te maken,

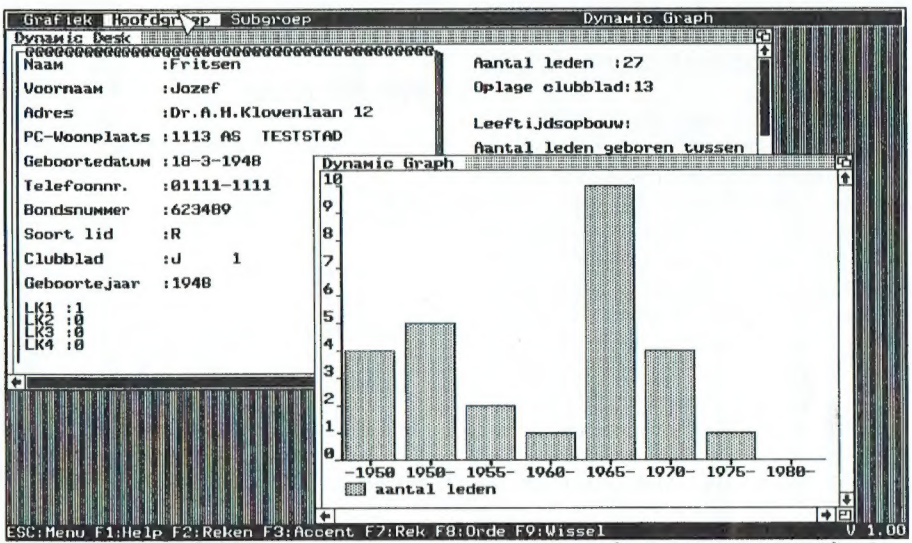

De gegevens uit de kaartenbak worden gebruikt om een grafische weergave te maken

er verschijnt een pijltje naar rechts. Ga naar Veld en klik op Integer. Ga tenslotte weer terug naar Mode en selecteer Label:formule. Type nu in, uiteraard achter de zojuist ingegeven omschrijving, GJ:VALUE(YEAR(GEB)). Als u nu weer naar Mode gaat en Normaal activeert, is alles geregeld. Nee, er komt niet meteen het betreffende geboortejaar op het veld te staan. Daarvoor moet u nog 'n keer op F2 drukken. Als alles goed is gegaan staat nu op elke kaart het geboortejaar van het betreffende lid afzonderlijk vermeld. De verklaring van de ingebrachte formule is eenvoudig:
GJ is het door ons zelf verzonnen label. In een programmeertaal zouden we zeggen, de naam van de variabele. Achter de dubbele punt staat beschreven hoe het programma de inhoud van dit veld moet berekenen. Daarvoor wordt Desk verwezen naar het veld GEB, waarin de geboortedatum staat. Daaruit moet het jaar gehaald worden (YEAR(GEB)). Als we verder niks doen komt hier een datum te staan. Dat is niet goed, we willen een waarde hebben. En het Engelse woord voor waarde is value.

Desk nog verder uitbreiden?
De verleiding is groot om nu al bepaalde leeftijdscategorieën te gaan maken. Dat kan uitstekend in Desk. Op elke kaart kan gemakkelijk bepaald worden of aan een bepaalde voorwaarde wordt voldaan, waarna 'n teller wordt gezet. Buiten de kaartenbak (ernaast bij voorbeeld) kunnen dan de tellertjes keurig worden getotaliseerd. Voor wie dat wil doen de volgende summiere aanwijzingen.
Maak per kaart nog een aantal velden, bijv. CAT1, CAT2, CAT3 en CAT4. Geef als label:formule in (dus achter de veldnaam!) LK1:IF(GJ<1950,1,0). En achter CAT2 komt: LK2:IF(GJ>1949 AND GJ<1960,1,0). De aanduidingen LK1 enz. zijn weer zelf- verzonnen labels. Daarachter staat een zgn. conditionele functie. Wordt aan de conditie voldaan, dan wordt het eerste (na de komma) uitgevoerd, zo niet dan het tweede. Voldoet het geboortejaar dus aan de voorwaarde, dan komt er in dit veld 'n 1, voldoet het niet dan wordt het veld 0.
Door nu buiten de kaart iets te zetten in de trant van:
Geboren voor 1950 : en daar dan de simpele label:formule TOTAAL1:SUM (LK1) op los te laten krijgt u keurig alle gegevens over de leeftijdsopbouw in Desk. Maar daar was het ons niet om te doen. We wilden een grafiek

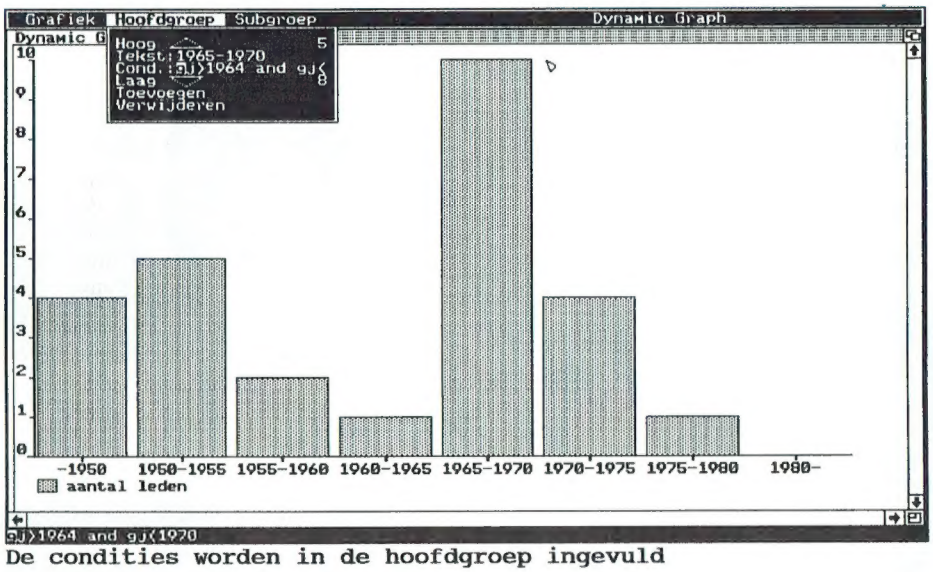

De condities worden in de hoofdgroep ingevuld

maken, weet u nog?

De grafiek maken
Schakel nu over naar de module Dynamic Graph. Kies Hoofdgroep. Achter Hoog staat een 1, de eerste groep staat al klaar. Ga met de pijl naar Tekst (of via de snelle keuze met ESC-eerste letter) en tik nu de tekst in die behoort bij de eerste groep. Laten we eens even aannemen dat we groepjes willen maken van telkens vijf jaren, beginnende bij 1950. Dan typen we hier in: -1950. De eerste groep moet dus alle leden bevatten die vóór 1950 geboren zijn. Ga één regel omlaag, naar cond.: en type daar in: GJ<1950. Klaar met de eerste groep. Voeg 'n hoofdgroep toe (door op Toevoegen te klikken) en type achter Tekst: 1950-1954. Achter cond.: komt dan de volgende formule: GJ>1949 AND GJ<1955. Zo gaat u verder. Bij de laatste groep -laten we even aannemen dat we geen junioren hebben die vijf jaar of jonger zijn- geven we dan weer in bij de tekst 1985-en bij conditie: GJ>1984.
De grafiek is al bijna klaar.
Kies voor Subgroepen uit het hoofdmenu. Ook daar vinden we het veld Tekst. Zijn er namelijk meer subgroepen, dan kunnen we hier de verklaring (de legenda) van de verschillende groepen ingeven. Wij gebruiken geen subgroepen, dus typen we hier simpel: aantal leden. Achter Form dienen we nog aan te geven dat de hele kaartenbak gebruikt moet worden. In het voorbeeld op deze pagina's deden we dat met: count(NA).

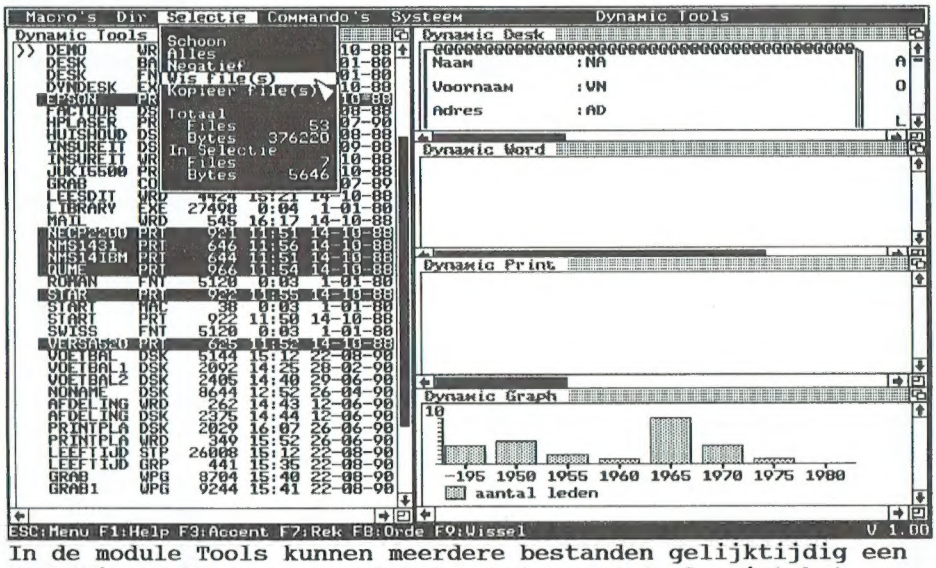

In de module Tools kunnen meerdere bestanden gelijktijdig een bewerking ondergaan. Omdat het venster van Tools niet het gehele scherm vult blijven de andere modules gedeeltelijk zichtbaar.

Nu zijn we echt klaar met de grafiek. Met een druk op F2 slaat het programma aan 't rekenen en even later staat het resultaat keurig op 't scherm.
Afdrukken kunt u de grafiek natuurlijk ook nog. Maar zorg er dan wel voor dat de goede printer geladen is! (zie verderop in dit verhaal)

Een van de vele
Dit is slechts één van de vele mogelijkheden die de Graph-module biedt. Maar...het is ook een van de moeilijkste functies uit Dynamic Desk. Wilt u zich er echt in verdiepen dan is veel geduld beslist nodig. De bij het programma geleverde handleiding doet dit onderdeel af met iets meer dan twee bladzijden. En dat is erg jammer. In het boek "Werken met Dynamic Desk" wordt er wat meer aandacht aan gegeven, maar ook mèt dat boek erbij heeft u nog behoorlijk wat zelf te doen. De voorbeelden uit het boek "Werken met" zijn nl. ook niet allemaal even duidelijk. Op bladzijde 126:

"Ieder kalender (ook die van Dynamic Desk) begint natuurlijk bij 1 januari. Iedere keer als u daar 29 dagen bij optelt, komt u in de volgende kalendermaand." Merkwaardig!

Dynamic Tools
Over de module Tools kunnen we redelijk kort zijn. Het bevat geen bijzondere moeilijkheden en de mogelijkheden zijn eigenlijk door de naamgeving meestal wel duidelijk. Via de menubalk staan 5 keuzes ter beschikking. Van rechts naar links zullen we ze kort behandelen:

Systeem
Wie hier verwacht informatie over de hardware te krijgen of iets dergelijks komt bedrogen uit. Onder deze "hoofdkeuze" zit slechts één piepklein venster, met daarin slechts één piepkleine keuze: Piep. Hiermee kunt u de piep die Dynamic Desk soms produceert als er iets fout gaat, uitzetten (en daarna ook weer aan).

Commando's
Onder deze keuze zitten eigenlijk gewoon een aantal DOS-commando's. Maar...toch wel gemakkelijk. Op deze manier kunnen een viertal belangrijke, veelgebruikte opdrachten gegeven worden zonder dat we het programma behoeven te verlaten. Het betreft hier opdrachten die alles met bestandsbeheer te maken hebben: DEL (delete=verwijderen), REN (rename=hernoemen), MD (make directory=maak directory) en RD (remove directory= verwijder directory).

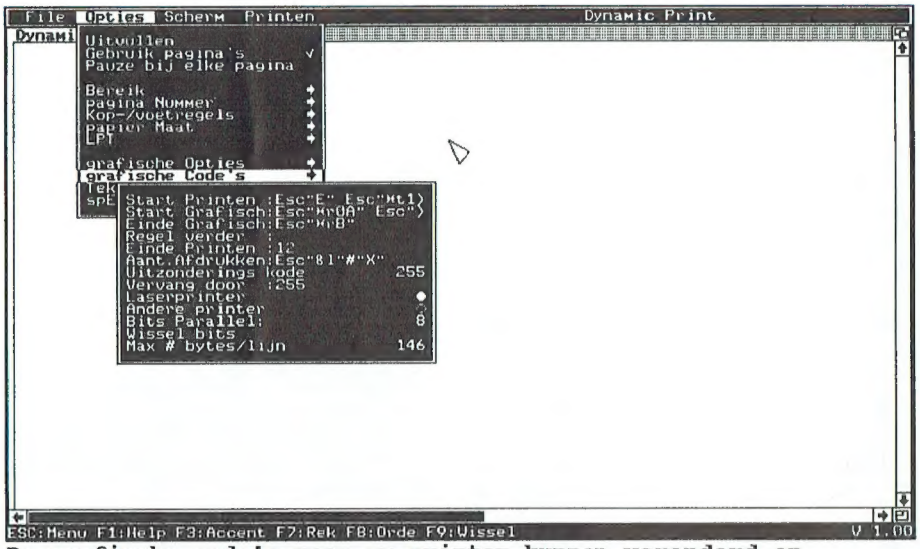

De grafische code's voor uw printer kunnen veranderd en aangepast worden. Gemakkelijk is dat niet...

Selectie
Al iets uitgebreider. Hiermee kunnen -zoals het woord selectie al doet vermoeden- aantallen bestanden gelijktijdig aangewezen worden. Vervolgens kunnen deze geselecteerde bestanden dan gekopieerd worden of gewist. Bovendien toont Dynamic Tools hoeveel bestanden geselecteerd zijn en hoeveel bytes ze samen beslaan.
'n Bijzonderheid is dat -via de keuze Negatief- de bewerkingen kopiëren of wissen ook toegepast kunnen worden op de niet-geselecteerde bestanden. Handig als je in een bepaalde subdirectory maar 'n paar bestanden of programma's wilt bewaren en de rest wissen. Als de te wissen of de te bewaren files geen overeenkomsten hebben in, bij voorbeeld, de extensie of de naam, dan kan dat gewoon in DOS een lastige klus zijn. Hier selecteer je die bestanden gewoon (door ze aan te wijzen en te klikken, ze worden dan geïnverteerd weergegeven), kiest voor Negatief waardoor je alle overgebleven bestanden aanwijst, en kiest vervolgens bij voorbeeld voor wissen.

Dir
Wat dit commando doet kunt u raden. Er verschijnt bovendien een menu waar u van directory of van drive kunt veranderen. Ook kan hier een masker worden ingegeven waaraan de getoonde bestandsnamen moeten voldoen. Als achter Masker bij voorbeeld wordt opgegeven *.PRT dan werkt dat hetzelfde als het DOS-commando DIR *.PRT.

Macro's
Een beetje misleidende benaming, want behalve dat hier inderdaad de macro's opgeslagen en weer ingelezen kunnen worden staan hier ook de keuzes die bij Dynamic Desk altijd onder de meest linkse optie zitten: Plaatje opslaan-Plaatje printen-Info en Einde.
De macro's kunnen alleen onder Tools worden bewaard en teruggehaald, maar ze kunnen in elke module worden gedefinieerd. Let dan wel op dat, als u zo'n macro weer inlaadt, deze natuurlijk alleen goed werkt in de module waarin hij destijds is aangemaakt.
Een macro is niets anders dan een verzameling toetsaanslagen. Die worden onthouden en telkens weer uitgevoerd als de macro wordt opgeroepen. Zo'n macro kan dus bij voorbeeld een stuk tekst bevatten uit Dynamic Word. Maar ook vaak gebruikte toetsaanslagen om een module te sturen (weet u wel, vaak via de ESC-toets, gevolgd door een letter) kunnen heel goed in een macro worden opgenomen. Een macro aanmaken gebeurt door het indrukken van Alt tezamen met één van de functietoetsen F1 t/m F10. Het scherm meldt dan "Opname gestart". Alle toetsaanslagen worden vanaf nu onthouden. Stoppen gebeurt door dezelfde combinatie als het starten.
Door de toets Ctrl in te drukken tezamen met de betreffende functietoets wordt de macro actief.

Dynamic Print
Ofschoon over dit onderdeel van Dynamic Desk alleen al gemakkelijk een aflevering van deze serie te vullen zou zijn, kunnen we 't nu toch beperkt houden. Dat komt omdat het moeilijkste

-de printerinstellingen- al behandeld werd in de serie Dynamic Publisher.
De module Print werkt erg nauw samen met de module Word. Wat in de tekstverwerker gemaakt wordt kan via Print worden afgedrukt.
Bovendien bevat deze module de printerdrivers. Dus ook als u elders in Dynamic Desk iets wil afdrukken -zoals bij voorbeeld de grafiek uit deze aflevering- dan dient u eerst naar de module Print te gaan en daar de juiste printer aanwijzen. Tenzij...
Als Dynamic Desk start wordt 'n bepaalde printer standaard ingeladen. Dat is de printer met de naam START (niet te verwarren met STAR!). Als u nu éénmalig de juiste printer inlaadt (en eventueel meteen ook alle papierinstellingen, kop- en voetregels enz.) en vervolgens bewaart u deze instellingen onder de naam START.PRT, dan zal het programma altijd met deze instellingen en met de door u geselecteerde printer opstarten. Dat kan een hoop werk en vervelende vergissingen voorkomen.

Eerst even kijken
Een van de fijnste opties, die Dynamic Desk biedt, is Scherm. Als u hierop klikt krijgt u een afdruk op het scherm die heel goed laat zien wat het uiteindelijke resultaat op papier zal zijn. Dat is erg belangrijk, vooral als u Desk met Word combineert. Immers, in de tekstverwerker kunt u niet zien hoe de gegevens van de kaartenbak verwerkt worden. Daar ziet u alleen de door uzelf ingegeven coderingen, zoals ◆FOR(NA)◆ en ◆NEXT◆. Maar of 't ook werkt zoals u bedoeld had..? Dat ziet u alleen via de optie Scherm.
Als de tekst te snel over uw monitor rolt kunt u die telkens stoppen door P(auze) in te drukken. Met A(fbreken) kunt u stoppen.

Opties
Onder de menukeuze Opties zitten de belangrijkste instellingen voor de print-module. Een aantal spreken voor zichzelf, zoals Uitvullen. Het uitvullen kan aan- en uitgezet worden, als het aanstaat zorgt het programma voor een rechte rechter-kantlijn. Omdat Word lange woorden niet automatisch kan afbreken is het in het algemeen aan te bevelen deze mogelijkheid niet te gebruiken, tenzij u het er voor over heeft met de hand de woorden af te breken.

Gebruik pagina's
Deze keuze moet u aanzetten als u elke pagina wilt voorzien van een of meer kop- of voetteksten (ook de paginanummering hoort daarbij). Meestal is het verstandig deze keuze aan te zetten, ook als u geen kop/voetregels gebruikt. Alleen bij speciale toepassingen (etiketten e.d.) kan beter voor uit worden gekozen.

Pauze bij elke pagina
Aantal afdrukken
Dat spreekt vanzelf. Pauze is onmisbaar als met een matrixprinter en losse vellen wordt gewerkt.

Bereik
Stel, u heeft een rapport gemaakt van 37 bladzijden. Bij een laatste controle ontdekt u nog een storende typefout op bladzijde 31. Moet nu dat hele rapport weer worden afgedrukt? Nee, natuurlijk niet. Wàt er precies wordt afgedrukt kan hier worden ingesteld: de gehele tekst, alles vóór de cursor of alles achter de cursor. En er is ook nog een mogelijkheid met paginanummers te werken. Dynamic Print kan dus bij voorbeeld de pagina's 29 tot en met 32 afdrukken.

Paginanummer
Hier wordt ingesteld op wat voor manier de nummering van de pagina's moet gebeuren. Natuurlijk alleen van belang als elders de paginanummering aangezet wordt. Het beste kiest u voor de nummering met "normale" cijfers, alle andere werken namelijk slechts tot en met pagina 26.

Kop- en voetregels
Op zes verschillende plaatsen kunt u vaste teksten opnemen, die op elke pagina weer terug komen. Geschikt voor de titel of een andere aanwijzing, en bijzonder geschikt om de paginanummering op te nemen. Dan moet u dat natuurlijk in Word niet doen, anders komt-ie dubbel!

Spiegelen pagina's
Deze optie is alleen van belang als u kop- of voetteksten gebruikt. Dan zal de tekst die u bij voorbeeld als voettekst rechts heeft ingegeven op de "even" pagina's links worden afgedrukt. Ook de kantlijnen zullen worden verwisseld, de linker gaat naar rechts en andersom. Handig als u later van al die losse blaadjes een boekje wilt maken.

De opties die u kunt bereiken via papiermaat en LPT spreken voor zichzelf, terwijl de grafische- en tekstinstellingen van de printer reeds uitvoerig zijn behandeld in PTC-Print december 1989 en januari 1990.

Oud-Papier?

Een secretaris

Wekenlang stond het gehele weekeinde een grote open vrachtwagen met dito aanhanger met oud-papier bij hem voor de deur. Hij besloot de groothandelaar in oud-papier maar op te bellen en te verzoeken voortaan de wagens ergens anders neer te zetten. "Mijnheer U moest eens weten wat voor een kapitaal er bij U voor de deur staat. Een pracht gezicht vindt U niet?". Hij vond van niet. "Nee, voor mijn eigen huis zetten, dat kan ik de buren niet aandoen." De wagens bleven voor zijn deur staan en de groothandelaar kon vanuit zijn eigen woning schuinsweg nog oog houden op zijn geparkeerd kapitaal.

Totdat op een zondag kinderen uit de buurt op de wagens op de grote papierblokken gingen spelen. Al gauw kwam er nogal wat papier los. Snippers, maar ook hele vellen en slingers met informatie dwarrelden over de straat. Zo ook een staat van de openstaande debiteuren van de Eiermijn in Roermond. Een uur later kwam er personeel van de groothandelaar om alle papier op te rapen en de straat aan te vegen. De open vrachtwagens verdwenen en kwamen nooit meer terug.
Aan dat verhaal moest ik denken, toen ik zag, wat het oud-papiermannetje, dat trouw iedere week bij ons in de straat de papierafval ophaalt, met mijn oud-papier deed. Ik doe mijn gebruikte papier steeds in een lege "drank"-doos. Is de doos vol, dan plak ik hem dicht en zet hem in alle vroegte voor de deur. Tot mijn verbazing zag ik onze papier-ophaler de doos open maken en alle "computer"-papier eruit halen en op een stapel leggen van reeds eerder in de buurt opgehaald "computer"-papier.
Evenals vele andere Thuis Computergebruikers doe ik nogal wat secretariaatswerk. Ondanks de controle op het scherm is niet ieder geschrijf direct goed. Maar daar is nu juist zo'n PC goed voor. Je haalt de tekst weer van de schijf, maakt een kleine correctie en hup: daar komt een verbeterde versie uit het afdrukmechanisme. Het kost wel wat papier, maar een beetje gaaf uitziende tekst is ook wat waard. Nu is alles wat Thuis Computergebruikers schrijven niet allemaal even vertrouwelijk, doch het meeste is toch niet bestemd om "in de trein te worden gevonden". Daarom verscheur ik tegenwoordig alle afgekeurde printeruitvoer. Wat doet U?

WORKS

de alleskunner van Microsoft

Cor van Baalen

Een geïntegreerd pakket, wat is dat? Voorlopig versta ik er onder: een software-pakket bestaande uit verschillende gedeelten, elk met hun eigen taken, die op de een of andere manier samen kunnen werken.
Microsoft's Works is zo'n pakket. Grof beschouwd bestaat het uit:

- een tekstverwerker
- een database
- een spreadsheet
- een datacommunicatieprogramma.

Deze modules kunnen allen met elkaar werken. Dat wil bij voorbeeld zeggen dat de gegevens uit de kaartenbak gebruikt kunnen worden in het spreadsheet (het rekenblad), dat met de gegevens van het spreadsheet grafieken gemaakt kunnen worden en dat deze grafieken weer tussen de tekst van de tekstverwerker gebruikt mogen worden. Elk van die modules is een op zichzelf staand volwaardig programma. Om het gehele programma goed te beschrijven zouden we gemakkelijk meerdere afleveringen van PTC-Print kunnen vullen, maar dat kan helaas niet. Vandaar dat we ons hier moeten beperken tot een aantal van de belangrijkste kenmerken.

De tekstverwerker.
Het is erg moeilijk een tekstverwerker goed te beoordelen. Dat valt op als een aantal personen die veel met tekstverwerkers omgaan over dit onderwerp praten. Ieder zweert bij het programma dat hij of zij gebruikt. Daaruit blijkt dat vooral voor deze toepassing geldt: als je 'n redelijk goede hebt dan is het belangrijkste dat u daar goed op thuis bent. Dat geldt natuurlijk ook weer voor deze module. In het begin ben je vrijwel hulpeloos en moet je alles opzoeken. Hoe krijg ik nou toch een trema op die i? Daar ben je dan vijf minuten mee bezig, en dat is natuurlijk niet erg bevorderlijk voor je oordeel over zo'n pakket, vooral niet als je toch al haast hebt. Naar mate de "extra's" van het programma duidelijk beginnen te worden gaat de waardering omhoog.
In ieder geval is 't een heel andere tekstverwerker dan "die andere veelgebruikte". Alleen 't scherm al. Bovenaan een menu-regel met daarop een achttal keuzen: Bestand-Bewerken-Afdrukken-Selecteren-Opmaak-Opties-Venster en tenslotte Help. Onder elk woord zit een zogenaamd pull-down menu met weer de nodige mogelijkheden. Ze zijn allemaal bereikbaar hetzij met de muis (aanwijzen en klikken), hetzij via een toetscombinatie Alt+letter. De geoefende gebruiker zal ongetwijfeld voor de laatste mogelijkheid kiezen en in korte tijd blindelings de weg weten.
Verder toont het scherm nog de naam van het bestand waar aan gewerkt wordt, een liniaal, de pagina en het lettertype.
Onder het "Bewerken"-menu zitten de kopieer-,verplaats- en invoeg-mogelijkheden. Ook het invoegen van speciale zaken, zoals grafieken of velden uit de database kunnen hier geregeld worden.
Het menu onder afdrukken laat de gebruiker het printen zo in stellen als hij dat zelf wenst: marges boven en onder, links en rechts, bladlengte en paginanummering.
Met Selecteren kan een bewerking op 'n bepaald gedeelte van de tekst plaats vinden. Ook het zoeken en vervangen is hier te vinden.
Opmaak is het grootste venster. Het bevat op de eerste plaats een aantal tekstopmaak mogelijkheden, zoals cursief en vet. Bijzonder is wel dat het scherm laat zien wat gekozen is: vet wordt inderdaad vet weergegeven, cursief komt ook cursief op het scherm. Onder Lettertypes zitten de verschillende fonts, tenminste als die beschikbaar zijn. Alinea's, links- of rechts uitlijnen, regelafstand instellen en de instellingen voor de tabulator zijn ook al hier te vinden.
Achter Opties zitten een groot aantal andere mogelijkheden, waaronder de spellingcontrole. Die werkt als een trein, al moet-ie in 't begin nog wel veel woorden "aanleren". Soms is het oppassen geblazen: als je suggesties vraagt bij een "verkeerd" gespeld woord, en het programma vindt inderdaad "iets wat er op lijkt" dan vervangt-ie ongevraagd uw "verkeerde" door zijn "juiste". Nee, gelukkig nog niet in de tekst, maar in het spellingsvenster. Klik je vervolgens op Wijzigen dan staat dat eerst-gevonden alternatief in de tekst. Bij "wijzigen" was ik gewend zelf in de tekst een correctie te moeten uitvoeren. Maar, zoals gezegd, een kwestie van wennen.
Natuurlijk moest die spellingcontrole even aan de tand worden gevoeld. Vrijwel alle gemaakte fouten herkende het programma wel als fout, maar het vinden van de juiste suggestie gaf wat meer problemen. "Grafitti" vond Works niet fout, evenmin als accoustiek. Voor het normale huis- tuin- en keukenwerk is het programma voldoende uitgerust.

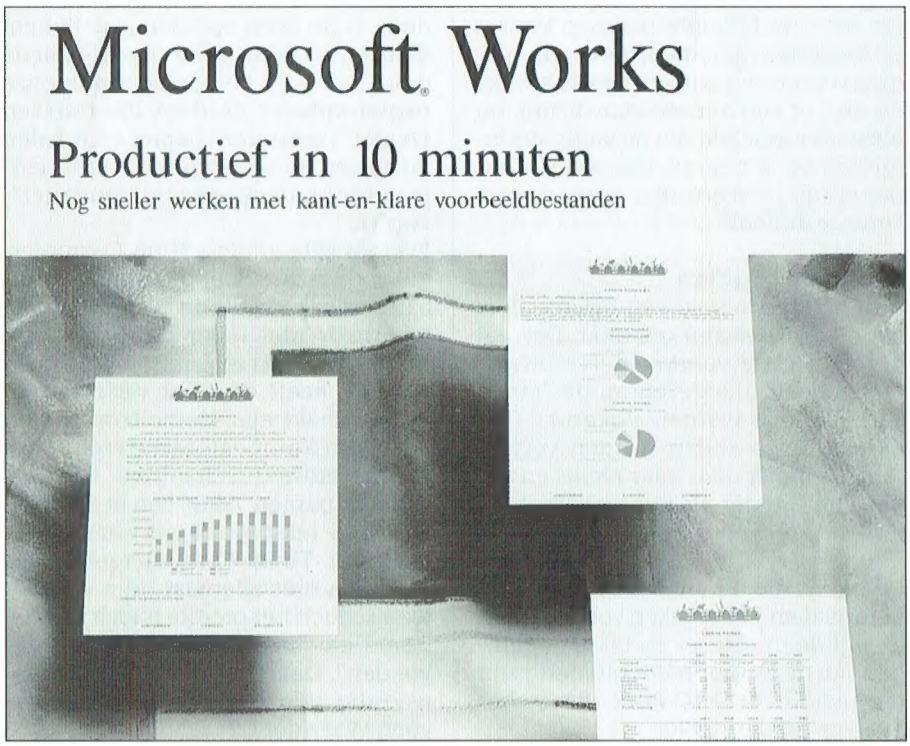

De kaartenbak
Eerste indruk: niet bijzonder groot (ofschoon, 4096 kaarten...nu ik er even over nadenk...wanneer zou iemand ruim 4000 kaarten willen gebruiken) maar bijzonder gebruiksvriendelijk. Zonder zelfs maar in het boek behoe-

ven te kijken was in een kwartiertje m'n eerste bak gemaakt, inclusief formules. Het ontwerpen van zo'n kaart is werkelijk een fluitje van een cent. Tenminste als je wat eenvoudig begint, met simpele veldnamen en eenvoudige formules. Als op de kaart bij voorbeeld een veld staat met de naam "verkoop" en ook een met de naam "inkoop", dan mag achter 't veld "winst" gewoon ingegeven worden "=verkoop-inkoop". Kijk, dat snap je volgend jaar ook nog, als je dan je eerste werkstuk nog eens tegenkomt.

In die formules mogen dus gewoon de veldnamen gebruikt worden, gecombineerd met de normale rekenkundige bewerkingen. Het programma bevat daarnaast ook nog een groot aantal functies die in zo'n veld gebruikt kunnen worden. Variërend van een simpele, zoals "Wortel" bij voorbeeld, tot zeer ingewikkelde formules op statistisch en financieel gebied. Voorbeeld: Als u 4 jaar lang kans ziet 300 gulden te sparen, en u zet die op de bank tegen 7½%, dan berekent WORKS voor u hoeveel u na vier jaar heeft met:
= TW (300; 7,5%; 4). (Dat blijkt dan nog maar f 1341,88 te zijn, dus dat is de moeite niet.)

Vooral in de kaartenbak blijkt hoe gemakkelijk het is dat dit pakket compleet nederlandstalig is, zelfs bij de formules (TW uit het voorbeeld staat voor Toekomstige Waarde).

Natuurlijk is het mogelijk de informatie uit de kaartenbak elders te gebruiken. Al is het maar voor zoiets simpels als "Mail merge", dus het gebruiken van de namen en adressen om brieven te maken, of etiketten.

De gegevens van de kaartenbak (eigenlijk heet die module "database", maar hoe vertaal je dat dan?) kunnen door 'n eenvoudige druk op 'n toets ook in een lijst worden gepresenteerd. Daardoor is het overzicht vaak veel gemakkelijker te zien. In die lijst kan trouwens net zo gemakkelijk gewerkt worden als op de afzonderlijke kaarten.

De mogelijkheden van deze module zijn zo ongelofelijk groot dat het ondoenlijk is ze hier allemaal te beschrijven.

Het spreadsheet

Alle gemakken die de kaartenbak biedt zijn terug te vinden in het spreadsheet, het rekenblad. Dezelfde formules mogen gebruikt worden, waarbij het spreadsheet dan natuurlijk nog wat extra mogelijkheden biedt, omdat eenvoudig gerefereerd kan worden aan cellen en groepen cellen. Als een waarde ergens op het rekenblad wijzigt, dan

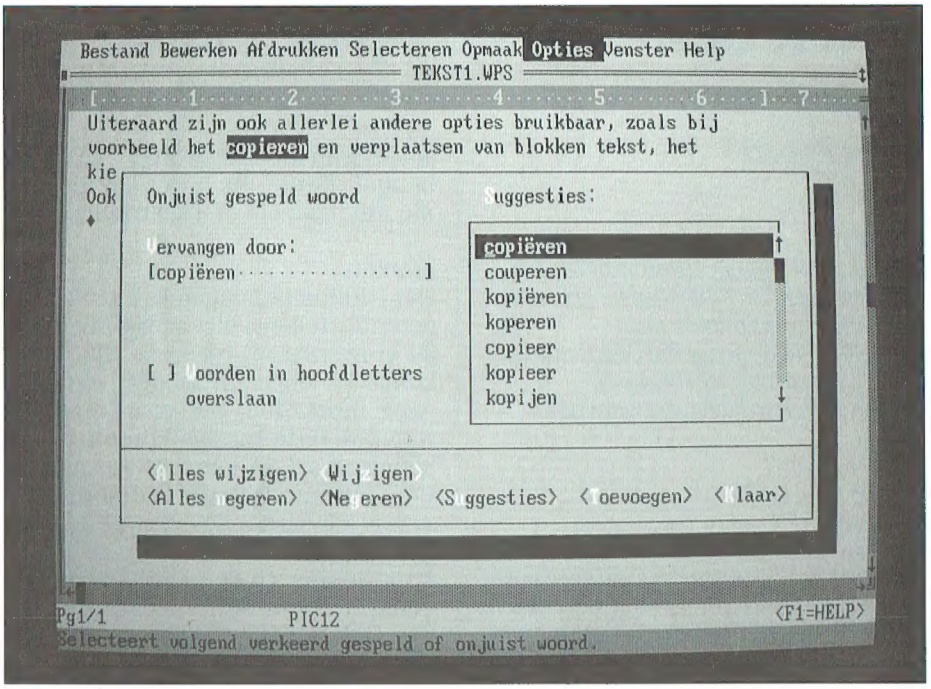

Afb. 1: "De tekstverwerker heeft een spellingscontrole ingebouwd".

veranderen natuurlijk alle cellen mee die met die waarde "iets doen". Het rekenblad heeft 256 kolommen en 4096 rijen, genoeg om een bescheiden boekhouding in bij te houden. Maar ook de rente en aflossingen van een hypotheek kunnen hiermee erg gemakkelijk worden berekend. Ruime tekstmogelijkheden zorgen ervoor dat een eventuele afdruk er keurig uitziet. Desgewenst compleet met grafieken.

De lessen

Bij elk zichzelf respecterend pakket, zeker als 't zo uitgebreid is als Microsoft Works, zitten wel een aantal hulpschermen. Meestal ook in het programma op te roepen met F1 of F10. Dat heeft Works natuurlijk ook. Een soort naslaggidsje, voor "hoe was 't ook alweer?". Maar daarnaast heeft dit pakket een zeer goed verzorgde, zeer instructieve serie lessen opgenomen. Interactief nog wel. Dat wil zeggen, de lessen tonen eerst hoe het moet en nodigen de gebruiker vervolgens uit het zelf eens te proberen. Waarbij dan steeds wordt gekeken of de "cursist" 't wel goed doet, zodat zo nodig extra aanwijzingen gegeven kunnen worden. Natuurlijk geheel in het Nederlands. Tezamen met de uitgebreide documentatie leert men snel met het pakket om te gaan.

Conclusie

Het pakket kost ongeveer f 660,00 exclusief B.T.W.
Het is dat bedrag volledig waard.

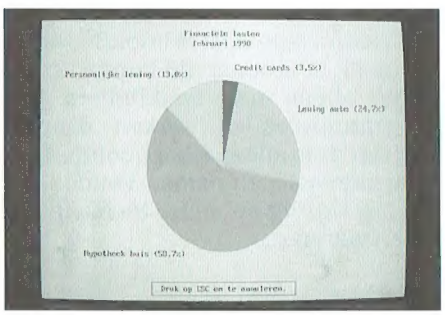

Afb. 2: "Met de cijfers van het werkblad kunnen verschillende grafieken worden gemaakt".

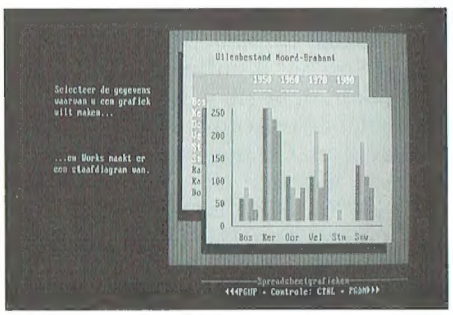

Afb. 3: "Het lessenprogramma kan direct of vanuit WORKS worden opgeroepen".

Een ledenbestand op de P2000

Klaas Robers

Iedere computerbezitter weet al lang tevoren wat hij met zijn computer zou kunnen doen. De folders en de artikeltjes in de tijdschriften laten geen mogelijkheid ongenoemd. Maar doe het nou eens echt. De schrijver van onderstaand artikel overkwam dat.

Pianola's
Een mens komt tijd te kort voor zijn hobby's. Behalve dat ik actief computeraar en radio-zendamateur ben heb ik ook een zwak voor oude op papierrollen spelende piano's, z.g. pianola's. Ook voor dit soort hobbyisten is er een vereniging, de Nederlandse Pianola Vereniging, waarvan ik dan ook lid ben. Lang niet zo groot als de PTC, gelukkig maar. Ook de NPV heeft een ledenbestand, dat liep op een bedrijfscomputer op het werk van een van de bestuursleden. Daar konden ook plaklabels gemaakt worden voor de verzending van het blad.

Op een kwade dag werd bekend dat deze computer van de hand werd gedaan. Het ledenbestand kon er niet blijven. Er werd driftig gezocht naar een andere oplossing. Daarbij wordt dan altijd meteen vragend gekeken naar computeraars. Het aantal leden is niet zo groot, zeg 300, dus bood ik aan mijn P2000T met deze klus op te zadelen.

Het Familie Geheugen
Jaren geleden, in de jaren van de P2000 maakte Hans Pennings een schitterend programma, het Familie Geheugen. Het is een eenvoudig soort database, maar met veel mogelijkheden. Een database is goed te vergelijken met een kaartenbak. In plaats van op kaartjes werk je op het monitorscherm van de computer, daar zie je steeds 1 kaartje. Met het toetsenbord is door de kaartjes te bladeren. Op het scherm kan tekst worden ingetypt, regels gescheiden door ENTER's. Bij de meeste databaseprogramma's moet je van te voren ingeven hoeveel regels er op de kaart komen en hoeveel letters er maximaal per regel mogen komen. Bij het Familie Geheugen is dat niet zo. Type maar raak, de regel is ten einde bij een ENTER (of RETURN). Het programma is spaarzaam met het gebruik van de geheugenruimte. Als je per kaartje weinig intypt kun je veel kaartjes maken.

Zoeken
Het Familie Geheugen kan zoeken op een rijtje tekens. Hij vist dan die kaartjes eruit waarop ergens dat rijtje voorkomt. Er ontstaan daarbij eigenlijk twee bestanden, het voorgrond bestand, in deze kaartjes komt het rijtje tekens voor, en het achtergrond bestand, waarin het niet voorkomt. Met de toetsen +ZOEK, -ZOEK en xZOEK kun je andere selecties erbij nemen of juist eruit gooien. In de praktijk werkt dit gemakkelijker dan je het kunt vertellen. Het Familie Geheugen kan probleemloos plaketiketten printen als op de kaartjes adressen staan. En zo zou het ledenbestand in de P2000 moeten komen.

Invoer
Alles zat natuurlijk nog in de onbekende bureaucomputer. Een uitdraai daarvan op groen gestreept computerpapier kreeg ik meteen toegestuurd. Maar om nou alles te gaan overtypen..... Hemel en aarde heb ik bewogen. Kon het op diskette in een bekend systeem? Of op computertape? Desnoods op ponsband? Nee niets kon. Ten einde raad zijn mijn zoon en ik dan toch maar een weekend met z'n tweeen aan het typen geweest. Even koppelen en toen zat alles er met typefouten en al in.

Toch was het overtypen uit de oude lijst niet zo onverstandig. Behalve dat je op deze manier een stel typefouten introduceert haal je er ook een aantal uit. Wij kwamen postcodes en telefoonnummers tegen die onmogelijk konden kloppen. En foutief gespelde plaatsnamen. Daarnaast bleek het oude bestand helemaal in hoofdletters te staan. Ja, in vroeger tijd kenden computers alleen maar hoofdletters. Alle programmeertalen werken daarom nog steeds in alleen maar hoofdletters. Voor adressen en namen vonden wij dat erg slordig en nu we toch aan het typen waren.....

Indeling
In het bestand wil je de namen netjes in alfabetische volgorde hebben staan. Nou kan het Familie Geheugen keurig alfabetiseren, maar dan moet je namen

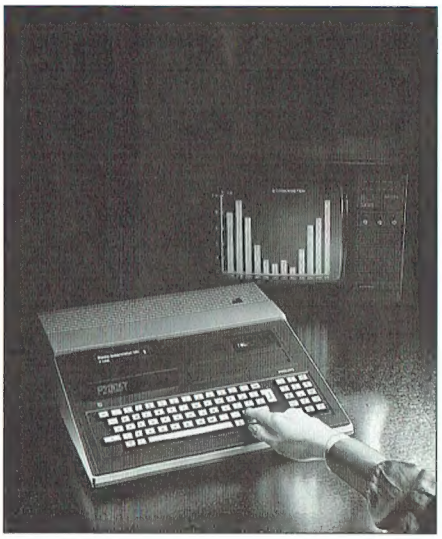

achterstevoren ingeven, dus niet "R van der Heij", maar "Heij R van der". Poststukken die zo geadresseerd verstuurd worden komen wel aan, maar het staat slordig vonden wij. Daarom hebben wij na het adres, dat uit 4 regels bestaat want het land moet er voor de buitenlanders ook bij, en na het telefoonnummer een extra regel toegevoegd met daarin de eerste 6 letters van de echte naam. Nu kan in het adres de naam netjes met de voorletters voorop gezet worden. Alfabetiseren moet je nu niet aan de hand van de eerste regel doen, maar aan de hand van de extra regel. Zo kun je zelfs als er meer Jansen's zijn, die op de gewenste volgorde krijgen door JANSENA voor A. Jansen en JANSENH voor H. Jansen te gebruiken. De extra regel moet, net als het telefoonnummer, natuurlijk niet op de adreslabels worden afgedrukt. Maar dat is mogelijk. Voordat we adreslabels maken sorteren we natuurlijk eerst even op postcode. Gelukkig staat die al voorop in de 3e regel, zodat bij sorteren op regel 3 dat vanzelf goed gaat.

Coderingen
In een ledenbestand wordt meer opgeslagen dan adressen alleen. En dan komt het aan op je eigen creativiteit, want hoe dat moet staat nergens voorgeschreven. Laat ik vertellen hoe we dat hebben opgelost.

De vereniging heeft verschillende leden, normaal betalende leden, maar ook niet betalende leden. Dit zijn bij voorbeeld buitenlandse zustervereni-

gingen. Die krijgen wel het clubblad, maar geen acceptgiro kaart. Om dit aan te geven is er een regel waarop *B staat voor de gewoon betalende leden en *N voor niet betalende leden. Met een ZOEK-actie op *B houd ik alleen de betalende leden over. Dat is nodig bij het versturen van de acceptgiro's. Het sterretje staat erbij omdat je bij het Familie Geheugen niet alleen kunt zoeken op een bepaalde regel. Hij zoekt de hele kaart door.

De penningmeester wil graag bijhouden wie er zijn contributie al heeft betaald. En eigenlijk wil hij dat ook weten van enkele voorgaande jaren. Daarom staat er op het kaartje van iedereen op een bepaalde regel een paar cijfers met een dollarteken erachter. Zo betekent 789$ dat de contributie voor 1987, 1988 en 1989 is betaald, maar nog niet voor 1990. Met een -ZOEK op de string 0$ stop ik alle leden die dit jaar al keurig betaald hebben in het achtergrond bestand en kunnen er adreslabels geprint worden voor een brief aan de wanbetalers.

Vergis je niet! Dit soort trucjes zijn snel bedacht, maar ook even snel weer vergeten. Daarom zit er ook een kaartje in het bestand waarop staat geschreven wat alles betekent. Daarop staat ook wanneer de laatste mutatie is aangebracht. Een dagtekening dus. Deze kaart doet ook vrolijk mee bij het printen van adreslabels. Door op deze kaart elke regel te beginnen met een spatie komt hij bij elke sorteeractie vooraan.

Hulpprogramma's
Een paar dingen kan het Familie Geheugen niet zelf. Daarvoor heeft Herman hulpprogramma's in BASIC gemaakt. Dat is voor het maken van een ledenlijst. In zo'n lijst wil je alle gegevens op 1 regel afdrukken, met elk gegeven in een aparte kolom, en niet zoals op labels onder elkaar. Dan moet ook de printer op smalle letters staan. En omdat je dan in BASIC werkt kun je dingen doen waar standaard niet aan gedacht is. Bijvoorbeeld wanneer de naam te lang is voor de in het programma gereserveerde kolombreedte gaat hij door in de straat-kolom. De straatnaam schuift dan maar wat op. En niemand heeft een erg lange naam, een erg lange straat èn een erg lange woonplaats, gelukkig.

Het andere hulpprogramma drukt acceptgirokaarten. Bij de Postbank heeft de vereniging acceptgirokaarten besteld, aan elkaar en met een gaatjesrand. Eén keer is uitgezocht waar de verschillende velden het best geprint konden worden. Daarna konden we schitterende acceptgiro's versturen.

Conclusies
Voor een niet zo grote vereniging is het Familie Geheugen schitterend te gebruiken voor het ledenbestand. Het inbrengen van alle gegevens is een enorm karwei. Ook voor maar 300 leden. Af en toe moet je wat kunstgrepen toepassen omdat de praktijk wat anders uitvalt dan de theorie en niet aan alle wensen is gedacht. Maar dat is ook wel leuk. Tenslotte doe je het voor je plezier. Het moet niet op werk gaan lijken.

Vogels

Dirk Kroon

Voor uw particuliere huishouden hebt u wellicht niet zoveel behoefte aan een gecomputeriseerde administratie. Voor een briefje is een tekstbewerker wel gemakkelijk maar met een pen gaat het ook (en wel zo persoonlijk). Boekhouden van de gezinsuitgaven is niet zo erg nodig, de adressen en telefoonnummers van uw kennissen kunnen ook in zo'n handig klein adresenboekje bij de telefoon en uw verzamelingen houdt u ook zonder computer wel bij.

Anders wordt het als u bestuurslid wordt van één van de vele duizenden verenigingen, die ons land telt. En vroeger of later wordt u dat.
Als secretaris zult u de ledenadministratie moeten bijhouden. Dat betekent een kaartenbak-programma met sorteer- en selecteermogelijkheden. Als penningmeester moet u toezien op de inning van de contributie en de uitgaven bewaken. Als tweede secretaris bent u wellicht belast met het maken en verzenden van het verenigingsblad. Dat alles kan nog met een simpele tekstbewerker, desk top publisher en een eenvoudig boekhoudprogramma. Tot zover lijken alle verenigingen nog gelijk (behalve misschien in het aantal leden), maar verenigingen verschillen in activiteiten en die vragen om speciale "boekhoudingen".
De golfclub zal de handicaps van zijn leden willen bijhouden, de schaakclub de stand van de interne competitie, de volleyballclub de samenstelling van z'n jeugdteams en de kanoclub .. en de athletiekclub ....
En dan is er de organisatie van manifestaties. Geen vereniging zonder manifestaties. De organisatie van een tournooi. Deelnemerskaarten, badges, inschrijfgelden, speelrooster, jurybeoordelingen, uitslagen. Veel van deze speciale programma's zijn niet te koop en zult u dus zelf moeten maken, bij voorbeeld in GW of QuickBASIC. Soms is zo'n programma al eens gemaakt door een bevriende vereniging. En zoiets zag ik laatst: een programma voor het organiseren van vogeltentoonstellingen. Je realiseert je niet dat daar zoveel aan vast zit. Het programma maakt

- een lijst van inzenders op alfabetische volgorde per vereniging
- een lijst met vogels op alfabetische volgorde, per inzender, per vereniging gesorteerd op punten
- een lijst met kooinummers en blinde kooinummers voor de keurmeesters
- inbreng- en afhaalbrieven (want elke inzender moet z'n eigen vogels weer terug krijgen)
- een catalogus, die op verschillende manieren kan worden afgedrukt
- en zo zijn er nog wat mogelijkheden.

Een lijst van ruim 400 klassen vogels is in het programma opgenomen.

Zo'n programma is natuurlijk een typisch eigen-maakprogramma, dat aan de zeer eigen eisen van een vogeltentoonstelling voldoet.
Hoe deden ze het vroeger zonder computer!

Bent u ook bezig met een vogeltentoonstelling en wilt u het programma gebruiken, neem dan contact op met
J. A. J. Hannink,
De Ganges 9,
5152 VE Drunen,
Tel: 04163 - 72310. Het loopt in principe op elke PC, het kost f 100,-- en wordt aangepast voor uw vereniging.

PRINTERS

Dirk Hezius

In administratieve computerprogramma's speelt de printer een grote rol. Bij spelprogramma's zullen we zelden iets uitprinten; administratieve programma's leveren altijd lijsten op. Dat kan een financiële lijst zijn van inkomsten en uitgaven, maar ook een lijst van namen, die, eventueel op plaketiketten, moet worden afgedrukt. Daarom in dit administratieve nummer iets over printers.

Technische verschillen

Printen, het overdragen van teksten of tekeningen van de computer naar papier, kan op verschillende manieren gebeuren.
We hadden printers die met speciaal papier werkten. Er waren printers die gaatjes brandden in een soort ge-aluminiseerde papierstrook. Andere printers maakten gebruik van papier dat onder invloed van hitte verkleurde. Dat drukwerk was niet zo erg houdbaar. Licht en warmte maakten de afgedrukte tekst al spoedig onleesbaar. Er was ook papier dat onder druk verkleurde. Behalve voor zeer speciale toepassingen bestaan deze printers niet meer. De printers waren relatief goedkoop, maar het papier was erg duur.

Op gewoon papier printen daisy-wheel printers, matrix printers, ink-jet printers en laser printers.
Daisy-wheel printers danken hun naam aan een margriet(bloem)-vormig letterwiel met op elk "bloemblaadje" een letter of cijfer. Bij het afdrukken van een letter wordt het bloemetje in de juiste stand gedraaid zodat de gevraagde letter voor ligt. Met een soort stormram wordt de letter dan, net als bij een schrijfmachine, via een lint op het papier afgedrukt. Daisy-wheel printers waren in het algemeen grote kasten. Ze waren langzaam en de karakter-set was beperkt. Voor elk ander lettertype moest een ander wieltje gemonteerd worden. Het schrift was wel veel mooier dan de toenmalige matrixprinters. Je ziet ze bijna niet meer.
Nu zijn de meest gebruikte printers matrixprinters. Een aantal naalden boven elkaar (9 of 24) wordt bestuurd door de printer om, via een inktlint, kortere of langere verticale streepjes op het papier te drukken. Door verplaatsen van de printerkop kunnen op die manier alle mogelijke letters, cijfers en andere tekens worden getekend. Vergroting van de letter en verkleining is mogelijk. Door de printerkop twee of meer keer over de regel te laten gaan en de regel twee keer te drukken (met een kleine verplaatsing) kunnen vette letters gedrukt worden en kan ook de ruimte tussen de puntjes worden opgevuld. We spreken dan van correspondentiekwaliteit (en niet bijna-letter kwaliteit zoals Near Letter Quality nog wel eens vertaald wordt).
Laserprinters geven de mooiste kwaliteit afdrukken. Ook grafische afdrukken (tekeningen) kunnen er als drukwerk uitkomen. De printer bestuurt een systeem van spiegels, waarmee het licht van een lasertje op een elektrisch geladen lichtgevoelige rol wordt afgebeeld. Staat de laser aan, dan wordt deze rol ter plaatse elektrisch geleidend en de elektrische lading vloeit weg. Is de laser uit dan blijft de rol op die plaats isolerend. Door de laser aan en uit te zetten tijdens het verplaatsen van de spiegel wordt de af te drukken tekst (figuur) als een ladingsbeeld op de rol geschreven. De rol draait langzaam rond en wordt met een speciaal poeder bestoven, dat door de elektrische ladingen plaatselijk wordt vastgehouden. Het "ladingsbeeld" wordt nu een "poeatrixderbeeld", dat overgebracht wordt op papier, karton of plastic en daaraan wordt vastgebakken. Het klinkt ontzettend ingewikkeld, en je vraagt je af hoe het kan werken, maar bijna elke fotokopiëermachine werkt zo, zij het dan dat het bestuurde lasertje en de spiegel vervangen zijn door een lens en een lamp. Laserprinters zijn (nog) erg duur, maar dat waren matrixprinters vroeger ook. Er zullen (nog) niet veel PTC leden zijn, die een laserprinter bezitten, maar het zullen er meer en meer worden. We hebben het hier verder over matrixprinters.

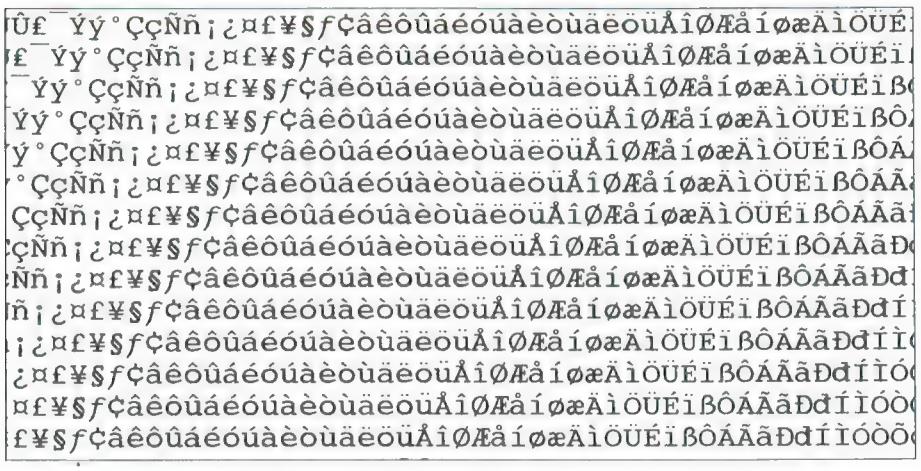

Karaktersets

Welke figuren kan een (matrix)printer op het papier afdrukken? In principe alle figuren. In de handleiding van de printer staat beschreven hoe u de individuele naaldjes van de printer kunt aansturen. Als u hiervoor een programma maakt (en dat kan in BASIC, waarom niet) kunt u uw printer Grieks, Hebreeuws, Arabisch, Russisch, Japans en Koreaans laten afdrukken. En deze programma's zijn natuurlijk al gemaakt. Als u iets speciaals wilt (bijvoorbeeld het vignet van de voetbalclub op alle brieven), dan zult u zelf aan de gang moeten. Wellicht schrijven we daar nog eens over. Het is niet moeilijk, maar het duurt even voordat je door hebt hoe het moet.

Standaard karakters

De printerfabrikant heeft een aantal standaard karakters voor u geprogrammeerd. Daaronder vallen natuurlijk alle letters (hoofd en kleine), cijfers en leestekens. Dat zijn er 96, aangeduid met de ASCII waarden 32 t.m. 127. Maar . . er zijn 256 ASCII waarden mogelijk en de verschillende printerfabrikanten hebben aan de ASCII-waarden 0 t.m. 31 en 128 t.m. 255 verschillende tekens toegekend.
De Philips matrixprinters, althans de wat nieuwere, zijn programmeerbaar en er kan gekozen worden tussen de EPSON FX-80 mode en de IBM proprinter mode. Binnen deze twee klassen zijn nog variaties mogelijk.
Neem voor het volgende de handleiding van uw printer erbij, dan kunt u de verschillende indelingen bekijken.

IBM proprinter

De meeste printers kennen in de IBM proprinter mode 4 karaktersets, namelijk karakterset 1, karakterset 2, allekarakters en karakterset 2 Portugees. De verschillen zitten voornamelijk in de ASCII waarden van de trema-letters, dus de ë, ê, ü en nog wat van die tekens. Deze zitten bij IBM allemaal in het ASCII-gebied 128 - 175. De karakterset 2 en de alle-karakters komen hier aardig overeen. Bovendien is het van belang te weten dat de karakterset van uw PC gelijk is aan karakterset 2 van de IBM mode. Heeft u dus een programma waarin namen voorkomen zoals Müller of Köhler of Lefèbre, dan worden deze namen correct afgedrukt als uw printer op IBM karakterset 2 of alle-karakters is ingesteld. Karakterset 1 kent lang niet alle trema-letters en er gebeuren geheel onverwachte dingen bij het afdrukken van buitenlands gespelde namen, zoals 5 spaties i.p.v. de gewenste letter. Niet gebruiken, dus. De Portugese set kent wel alle karakters, maar ze staan soms op andere plaatsen dan bij karakterset 2. De ASCII waarden vanaf 176 zijn voor alle IBM-sets gelijk en kennen wat eenvoudige grafische tekentjes om leuke lijntjes en kadertjes mee te maken, wat Griekse letters en wat mathematische symbolen.

Epson

De Epson FX-80 kent al dat fraais van de IBM sets niet. Eigenlijk zijn er geen trema-letters, Griekse letters en streepjes. De Epson ASCII set vanaf 176 is dezelfde als de normale set vanaf 32 met het verschil dat alle letters, cijfers en tekens cursief zijn. Om toch wat te doen zijn er 12 tekens geselecteerd, die je niet in elke taal nodig hebt (zoals de ~ en de ') en deze kunnen omgeprogrammeerd worden tot bepaalde streepjes letters. Men noemt dat dan de internationale karaktersets voor USA, Frankrijk, Duitsland, Zweden, Denemarken, Italië, Spanje, Japan, Noorwegen en Frans-Canadees. Het blijft behelpen, want de Franse karakterset kent geen letters met accent circonflex (â dus). In mogelijkheden dus wat beperkt, die Epson-set. Tenzij je van cursief houdt.

Andere verschillen

Dan zijn er nog de besturingscommando's, de print-commando's waarmee de lettergrootte wordt ingesteld, de Near Letter Quality of Standaard druk, instelling van linker en rechter kantlijn (kan niet bij IBM wel bij Epson) en zo meer. Natuurlijk zijn er voor IBM en Epson verschillende. Maar in het gunstigste geval gebeurt er niets.
Als u een programma maakt, waarin geprint wordt, vermeld dan ergens op een duidelijke plaats voor welke printerinstelling u het geschreven hebt of, nog beter, maak het programma instelbaar voor verschillende printers.

Staat de printer aan?

Het is erg vervelend als we in een programma de printer willen gebruiken om iets af te drukken en de printer is niet aangesloten, staat niet aan of heeft geen papier. In dat geval wordt het programma afgebroken en soms krijgen we een foutmelding. Bij de P2000 gebeurt dit direct. Het programma stopt en het scherm meldt "Geen printer". Bij de PC (althans bij mijn PC) gebeurt er een hele tijd niets en GWBASIC meldt dan tenslotte "Apparaat niet beschikbaar". QuickBASIC wacht ook een hele tijd en meldt in het Engels "Device timeout". De MSX doet helemaal niets en blijft wachten.
In veel gevallen kunnen we het programma niet voortzetten en zijn de resultaten van de berekeningen of van onze tekstschrijverij verloren. Vóór we de printer aanroepen moeten we dus even controleren of alles in orde is. Bij het afdrukken van lange teksten of lijsten moeten we dat tussendoor ook nog eens doen. Er kan iemand over het snoer gestruikeld zijn of er is geen papier meer. In de aanhangsels 1, 2 en 3 kunt u vinden hoe u in een BASIC programma een routine kunt opnemen, waarmee gecontroleerd kan worden of de printer gereed is.

Aanhangsel 1:
Printercheck bij de P2000.
BASIC NL van de P2000 laat de controle van de printer via de normale foutmeldingen lopen (Error 80). We kunnen deze dus afvangen met een "ON ERROR GOTO", bijvoorbeeld als in de volgende subroutine, die we op verschillende plaatsen in het programma kunnen aanroepen:

```
10000 REM Controleer printer P2000
10010 ON ERROR GOTO 10100
10020 LPRINT
10030 PRINT CHR$(4) CHR$(20) CHR$(1) CHR$(21)
10040 ON ERROR GOTO 0
10050 RETURN
10100 REM Printer niet in orde
10110 IF ERR = 80 THEN RESUME 10150 ELSE  . . .
10150 PRINT CHR$(4) CHR$(20) CHR$(1) CHR$(2) "Printer niet gereed. Doe er iets aan"
10160 GOTO 10020
```

Op regel 10010 zetten we een ON ERROR GOTO aan. Komt er nu een foutmelding dan springt het programma naar regel 10100. Vervolgens proberen we te printen (LPRINT). Als dit niet lukt treedt de foutafhandeling in werking. Op regel 10110 kijken we even of het werkelijk een printerfout is (ERR = 80). Is dat zo, dan hervatten we het programma op regel 10150. Met de bekende cursorbesturing PRINT CHR$(4) CHR$(20) CHR$(1) sturen we de cursor naar regel 20 op het scherm en met CHR$(2) zetten we de cursor uit. We drukken de tekst "Printer niet gereed" af en we gaan opnieuw proberen te printen (regel 10020). Zolang er niets gebeurd is, wordt steeds weer de tekst "Printer niet gereed" op regel 20 afgedrukt. Omdat het scherm hinderlijk zou staan te knipperen hebben we de cursur uitgezet.
Als het printen wel lukt gaat het programma door op regel 10030. Daar wordt eerst de cursor naar regel 20 gestuurd en CHR$(21) wist deze regel. Hierdoor verdwijnt de melding "Printer niet gereed", als die er stond. Stond er wat anders op regel 20, dan wordt dat ook gewist. Programmeren is nu eenmaal vooruitzien. Daarna zetten we de ON ERROR GOTO "uit" en we keren terug naar het hoofdprogramma. We weten nu dat de printer in orde is.

Aanhangsel 2:
Printercheck bij de MSX.
Bij de MSX is de printer te controleren via een INP-instructie. Als INP(145) niet gelijk is aan 137, dan is de printer niet gereed. De routine om de printer te checken loopt bij de MSX aldus:

```
10000 REM Controleer printer MSX
10010 IF INP (145) <> 137 THEN GOSUB 10100:GOTO 10000
10020 LOCATE 0,19:PRINT CHR$(27) "K" :RETURN
10100 REM Printer niet in orde
10110 LOCATE 0,19:PRINT "Printer niet gereed. Doe er iets aan"
10120 RETURN
```

Als de printer niet in orde is, wordt naar subroutine 10100 gesprongen, op de 20-ste schermregel wordt de tekst "Printer is niet gereed" afgedrukt en er wordt opnieuw getest. Is alles in orde, dan wordt via regel 10020 de 20-ste regel gewist en het programma kan verder gaan.

Aanhangsel 3:
Printercheck bij de PC.
Er zijn, in principe twee methoden, die zowel in GWBASIC als in QuickBASIC werken. De eerste methode is de mooiste, namelijk een CALL (aanroep) naar een besturingsroutine in de BIOS (het input/output systeem van de computer). Voor GWBASIC is daarvoor een stukje machinetaal nodig, QuickBASIC heeft daarvoor een CALL INTERRUPT instructie, die meteen de toestand van de printer teruggeeft (aan/uit, klaar/niet klaar, papier/geen papier, etc.). De behandeling van deze routines vraagt nogal veel, zodat we dat misschien een volgende keer zullen doen.
De tweede methode is dezelfde, die we hiervóór hebben beschreven voor de P2000. We zetten een ON ERROR GOTO aan en we sturen een printopdracht naar de printer.
De routine staat hierboven. Voor GWBASIC en QuickBASIC moet u veranderen:

```
Regel 10030  LOCATE 20,1:PRINT SPACE$(79)
Regel 10110  IF ERR =, 24 THEN RESUME 10150 ELSE
Regel 10150  LOCATE 20,1:PRINT "Printer niet gereed. Doe er iets aan"
```

En, vanzelfsprekend, kunt u de regelnummers in QuickBASIC weglaten, behalve bij de RESUME.

Deze methode heeft een nadeel. Hij werkt erg traag. Pas geruime tijd na het optreden van de fout wordt deze gemeld. Als in deze wachttijd de printer inmiddels gereed gemaakt wordt, wordt de LPRINT opdracht alsnog uitgevoerd. Het voordeel van de methode is z'n simpelheid.

Van MSX-2 naar MSX-2 Plus

Dirk Haagmans

De ontwikkeling van MSX-hardware continueert, ondanks het feit dat sommige producenten op andere systemen zijn overgestapt.
Voorlopig zijn het enkel de Japanse firma's, die MSX ondersteunen. Dat mag geen wonder heten, daar zij in het land van de rijzende zon een floriserende markt bedienen en onlangs de 4-miljoenste MSX hebben verkocht. In Europa wil iedereen computers met meer geheugen en een hogere verwerkings-capaciteit. In "Nippon" wil de gemiddelde user echter wat meer met zijn PC dan alleen de doorsnee buro-software. Binnen het Japanse gezin heeft de computer zijn plaats verworven als "education terminal" en is daarom bepaald multi-functioneel geworden.

In 1988 verscheen dan de opvolger van MSX-2: MSX-2 Plus.
De meest opvallende kenmerken zijn: Geen los toetsenbord, 64K minder geheugen, meer grafische schermen, uitgebreidere BASIC en FM-muziek. Had MSX-2 negen schermen, MSX-2 Plus heeft welgeteld 13 screens, waarvan de mogelijkheden niet helemaal bekend zijn. Opvallend is scherm 12 met 19268 kleuren, waarmee foto's haarscherp geprojecteerd worden.
Een nieuwe videochip en BASIC 3.00 zorgen voor spectaculaire effecten.
De bijbehorende software liegt er ook niet om. Konami presenteerde meteen de nieuwste versie van F1-Spirit, namelijk F1-Spirit 3D special. T&E Soft bracht Last Attack van de Laydock-serie op de markt en het Wolf-Team overtrof alles met Mid Garts.

Op de tekentafels van ASCII werkt men nu aan de opvolger van de Plus. Er circuleren al enkele blauwdrukken voor de MSX-3, die 32 Bits en zelfs een kloksnelheid van 40Mhz zou hebben met een geheugen van 512K. Uit betrouwbare bron vernam ik dat de belangrijkste MSX-producenten nog geen enkel ontwerp hebben goedgekeurd. Met elke verbetering in dit gebruikers-vriendelijke systeem is iedereen gebaat. Daarom is het MSX-2 Plus-systeem weer een hele stap vooruit.
Een uitgebreider overzicht van de MSX-2 Plus-configuratie en zijn specifieke BASIC-bevelen behandel ik in een volgend artikel.

P2000-Perikelen

Jan van der Aa

Ik hoor tot een uitstervend, maar zeer taai ras: ik ben P2000-bezitter en ik vind dat nog steeds een leuke computer.
In de verte hoor ik uw hoongelach. Hoe kan zo'n ouderwets ding nu nog leuk zijn.
Nu dat kan. Zelf werk ik ook geregeld met zeer steriele PC's en nog krachtiger miniatuur alleskunners, maar dat blijft afstandelijker werken. Kijkt u wel eens binnenin dat apparaat? Soldeert u daar wel eens wat bij? Ik durf te wedden van niet.
Meestal blijft het bij het afhandelen van voorgekauwde software. Heel leuk, machtig interessant, maar voor mij net niet je van het. Daarom staat er bij mij nog steeds een P2000.
Ga je zelf aan zo'n P2000, dan wordt het steeds leuker: er werkt steeds vaker iets niet. Daar zou ik verschillende verhalen over kunnen schrijven en als ik tijd heb doe ik dat misschien nog wel. Hier volgt alvast het eerste.

Het begon allemaal toen ik een tweedehands EPSON MX80 matrix printer te pakken kreeg. Fijn printertje, werkt nog steeds geweldig op de PC, maar ach, aan de P2000 moet dat ook kunnen. "Helaas" heeft die enkel een seriële poort, terwijl mijn EPSON enkel parallel bediend wenst te worden.
Geen nood. Ergens in mijn achterhoofd rinkelde een belletje, dat verwees naar een oude nieuwsbrief en de PTC winkel.
Het eerstgenoemde item bevatte in hoofdstuk 13.26 een volledige beschrijving van een Centronics Printer Interface, inclusief schema en machinetaal-programma om hem aan te sturen.

Het tweede bevat achterin altijd een bestellijst met bijv. artikelnummer 26-A Centr. Interface voor MSX printer. Dat is enkel het kale printplaatje met kleine Centronics-connector.
Ze verkopen ook wel een volledig gemonteerd en getest geval, maar ach, het is een hobby, dus dat koop je niet.

Vol goede moed aan de slag. Ik had nog ergens een dikke kabel liggen met aan weerszijden een 36-polige Centronics-connector. Doormidden geknipt, één stuk aan een zijde voorzien van een DP25-connector, dus goed voor de PC. De andere helft kon zo aan het P2000-printje, dat overigens in de tweede sleuf past, zodat de seriële poort vrij blijft voor andere nuttige aansluitingen.
Verder de zaak voorzien van een handvol IC's, enkele weerstanden en een snufje condensator. Dat ging allemaal vrij vlot.
Toen dat stukje programma overgetypt. Ook dat ging vlot. Daarna zakte het voortgangstempo duizelingwekkend. M.a.w.: niets werkte. Tijdgebrek noopte me om de interface een hele poos aan de kant te leggen, maar onlangs heb ik de draad toch weer opgepakt en aan de gang gekregen.

Allereerst de software. Het genoemde programma-tje weigerde steevast de printer te accepteren. Nu ben ik geen held in machinetaal, maar toch maar eens de listing plus het schema doorgespit. Al gauw ontdekt dat de EPSON een positief BUSY-signaal hanteert (dus +5V als de printer bezig is) terwijl onderhavig schema en programma een neergaand BUSY-signaal suggereerden. (Dus 0 V als er geen nieuwe data gewenst is).
Een minuscule verandering in het machinetaaldeel loste de zaak op.
In de nieuwsbrief van 1987, hoofdstuk 13.26.7 staat de listing. In regel 10 staat o.a. DATA C5, 4F, DB, 47, E6, 3F, EE 1D, etc. Deze laatste D veranderen in een 9.

Nu was ik zover dat de P2000 de printer accepteerde, de printer was zelfs te activeren, maar ..... niet goed.
Het ging allemaal veel te snel, hij sloeg karakters over, gaf verkeerde karakters, enz. Alles leek goed te werken. Oscilloscoop erbij, signalen gecontroleerd, uren nagedacht. Dat moet allemaal als je niet de goede documentatie bij je printer hebt.

Tenslotte gevonden:
Als aarde had ik de mantel van de dikke interface-kabel gebruikt. Dat mocht dus niet. Bij EPSON zit die vast aan de chassis-aarde en die is daar volledig gescheiden van de gewone elektronische aarding. De ene aarding vervangen door de andere verrichtte een klein wonder. Het werkte bijna perfect. Een schoonheidsfoutje zat er nog in.
Het oorspronkelijke schema van de Centronics Interface legt lijn 14 aan aarde en forceert de EPSON dan om elke CR en LF CR om te zetten (in gewone taal: er komt bij elke nieuwe regel een extra lege regel). Lijn 14 aan +5V lost dat op.

De zaak werkt nu wonderschoon en uit puur enthousiasme heb ik dit stukje geproduceerd (jawel in Minitekst). Een van de redenen daarvan is, dat ik vermoed dat wellicht meer mensen problemen met deze interface hebben (gehad). Tenslotte is ie voor de MSX-printer ontworpen. Wellicht trap ik met dit verhaal voor heel veel mensen een open deur in, maar ik vond nergens hierover wat vermeld. Dus misschien help ik hier nog iemand mee.

Administratie

De redactie van dit blad streeft er naar om de paar maanden een "themanummer" te laten verschijnen. Dat is een nummer waarin een bepaald aspect van het computeren wat meer aandacht krijgt. Zo ging het maartnummer over educatie en het juninummer over besturen van de buitenwereld met de computer. Het was u even ontgaan, dat er een speciaal thema was in maart en juni? Hindert niet, als u PTC-print maar leuk vindt. En nu, in het septembernummer dat octobernummer heet, is het thema: administratie.

Als er iets is, dat ik vervelend vind, dan is het wel administratie. Administratie is natuurlijk buitengewoon nuttig, daar ben ik van overtuigd. Dingen opbergen in mappen zodat je ze ook weer terug kunt vinden, opschrijven van inkomsten en uitgaven en het bewaren van bonnetjes. Ik ben geen administrateur. Vraag het mijn vrouw maar. Mijn archief bestaat uit stapels, die onderaan langzaam verturven. Heb ik iets nodig, dan bereken ik in welke laag het document ongeveer moet liggen, ik maak een horizontale snede en na enig graven vind ik het document. Helaas gaat dit maar één keer goed per stapel, want daarna is de geologische lagenstructuur geheel verstoord.
Ik zou natuurlijk de computer kunnen gebruiken om een D-base (Dirk-Base) systeem te maken. Ik ben daar ook wel eens aan begonnen, maar het wil niet afkomen. Ik weet wel waarom. Dan zou ik alle documenten moeten intikken en dat kost zeeën van tijd en ééns in de week moet ik toch mijn bureau opruimen en dan ligt toch alles weer door elkaar. Mijn computer zegt dan, waar het document ligt, maar daar ligt het al lang niet meer. Maar wie weet, misschien staat er in dit nummer van print een fantastisch bruikbaar (ook voor mij) opbergsysteem.
Alle teksten, die ik zelf maak, leg ik vast op de harde disk van mijn computer. Dat gaat moeiteloos. Alleen, als het er wat veel worden, is niets meer terug te vinden. Ik heb twee tekstbewerkers, de een zet alle teksten op alfabet, de ander giet ze in vrij willekeurige volgorde over het scherm. Deze kolom, bij voorbeeld, is heel lang zoek geweest. Normaal noem ik de kolom voor het septembernummer (octobernummer dus) KOLSEP, maar deze heette toevallig SEPTKOL. Na heel lang zoeken heb ik hem terug gevonden. Ik was al opnieuw begonnen.

Kroons Kolom

Dirk Kroon

Laatst heb ik getracht om alle eigen schrijfsels in een aparte directory EIGEN onder te brengen. De computer meldde keurig 53 bestanden gecopieerd, zodat ik ze met een gerust geweten wiste. Waarheen ze gecopiëerd zijn, weet ik nog niet. Maar eigenlijk is het wel fijn, dat ik al die ouwe rommel kwijt ben. Trouwens, ik heb ze toch nog op papier. In een map. Schrijfsels heet die map.

Omdat ik met mijn tekenkunst 45 jaar geleden het Stedelijk Museum niet haalde heb ik op de HBS nog een jaar boekhouden geleerd. Die tekeningen weerspiegelden voornamelijk omgevallen inktpotten, maar als ik ze nu nog had, dan kon Cobra wel inpakken.
Hoewel ik destijds precies (en zonder computer) kon uitrekenen hoeveel een Petersburger Standaard hout voor 5 shilling en 3 pence per kubieke voet in guldens per kubieke meter moest opbrengen, nadat er 2 dollar per werst transportkosten over betaald waren, is ook de financiële administratie niet een van mijn sterkste punten geworden.
Zo heb ik, bij voorbeeld, nooit het probleem van de hotelkamer op kunnen lossen. Lees verder. Als u het kunt bent u wellicht geschikt voor minister van financiën.
Drie heren komen bij een hotel en vragen elk een kamer. De hotelier heeft, echter, nog maar één drie-persoons kamer. Die kamer kost 30 gulden. De heren betalen elk 10 gulden en gaan naar boven.
Dan bemerkt de hotelier dat de kamer maar 25 gulden kost. Hij roept de liftjongen en geeft hem 5 guldens om aan de heren terug te geven. De liftjongen houdt 2 guldens in z'n zak en geeft elk van de heren één gulden terug. De heren hebben dus nu elk 9 gulden betaald. 3 * 9 = 27 plus de twee gulden die de liftjongen in z'n zak gehouden heeft is 29 gulden.....
Maar, er was toch 30 gulden betaald? Waar is die ene gulden gebleven? Ik ben geen boekhouder en dus ben ik altijd een gulden kwijt. Net als de minister van financiën trouwens.
Met Dollars en Marken gaat het net zo. Vroeger kwam er bij Philips elke maand een auto met zakjes geld langs en je kreeg je hele salaris contant. Dat was gemakkelijk, je hoefde niets te administreren. Want administratie maakt het leven onnodig duur en ingewikkeld. De grote administratoren zijn natuurlijk de banken. Die werken met computers en formulieren en je zou denken, dat zo'n administratie heel efficiënt moet zijn en goedkoop. Als zo'n administratie perfect is, zou je zelfs het kasgeld kunnen afschaffen. Dat wordt ons dan ook al jaren verteld. De "cashless society" komt eraan. Maar wat zie ik? Aan de buitenmuren van banken verschijnen apparaten, die kasgeld verstrekken. Rijen mensen staan daarvoor in weer en wind te wachten. Nu zou je denken dat zoiets arbeidsbesparend werkt (voor de bank) en dat het verstrekken van geld per automaat geld oplevert. Maar nee. Het verschilt per bank en met het uur van de dag, maar je moet er extra voor betalen. Vanwege de dure computer, de automatisering, de datalijnen en de administratie.
Acceptgiro's kunnen gemakkelijker en bijna automatisch verwerkt worden. Die zouden dus goedkoper moeten zijn dan een gewone overschrijving. Maar denkt u soms dat de acceptgiro gratis blijft? Wel nee, natuurlijk niet. De betaalcheques waren gratis en de Eurocheques, maar nu betaal je een halve gulden per Eurocheque boven een bepaald aantal. En dat gratis aantal wordt binnenkort vast ook verlaagd. Nee, acceptgiro's gaan geld kosten. U of degene, die het geld int. PTC bijvoorbeeld. En dan gaat de contributie van PTC omhoog om de acceptgiro's te betalen, zodat u het tenslotte toch betaalt. Waarom wordt er de laatste maanden zoveel reclame gemaakt voor machtigingen tot inhouding?
Binnenkort gaat je hele salaris op aan administratie.
Nee, administratie is niets voor mij. Maar misschien wel voor u. Daarom zal een stuk van deze PTC print over administratie gaan. Per thuiscomputer, natuurlijk. Want misschien is administreren op je eigen computer wel leuk.

Tekstverwerking met MSX (deel 2)

ofwel WORD-PRO met EASE

Wim Verhoeven

In deel 1 van dit artikel heb ik met u behandeld het instellen van de kantlijnstop, het gebruik van de coördinaten, het invoeren van tekst, het einde van een pagina en het verplaatsen van een kolom. We vatten de draad nu weer op met een aantal nieuwe onderwerpen.

Wijzigen kolom

Eerst wil ik nog wat verder ingaan op het wijzigen van een kolom. Tot dusver werkten we met een kolombreedte van 131.1 mm (DX), omdat dit mooi past binnen het schermformaat. Voor het afdrukken van een brief of rapport is dit echter wat aan de smalle kant. Als de tekst geheel gereed is en omgezet in de gewenste lettertypes en speciale effecten, wissen we de opmaak via 'Indelen', 'Pagina opmaak' en 'Vorm'.

We tekenen nu een nieuwe kolom, te beginnen op X: 025.5 en Y: 014.1 en eindigend op X: 175.1 en Y: 227.0 (zie figuur 1). Deze kolom is 15 cm breed (DX) en 21.4 cm hoog (DY). Dat is zo ongeveer de standaard-afmeting voor tekst op A4-formaat. Eventueel kunnen in deze laatste fase van bewerking woorden alsnog worden afgebroken.

Ook kan van de standaard 'links uitlijnen' worden afgeweken. Kies achtereenvolgens: 'Indelen', 'Pagina opmaak', 'Vorm', 'Selectie modus' en klik in kolom. Het tekst-venster komt nu weer in beeld. Kies 'Indelen' en bijvoorbeeld 'Uitlijnen'. Ga terug naar de tekst-modus en klik 'Toon tekst in opmaak' via 'Opties'. De gehele tekst staat nu keurig op de gewenste breedte met de aangebrachte speciale effecten en zowel links als rechts uitgelijnd.

Fig 1.

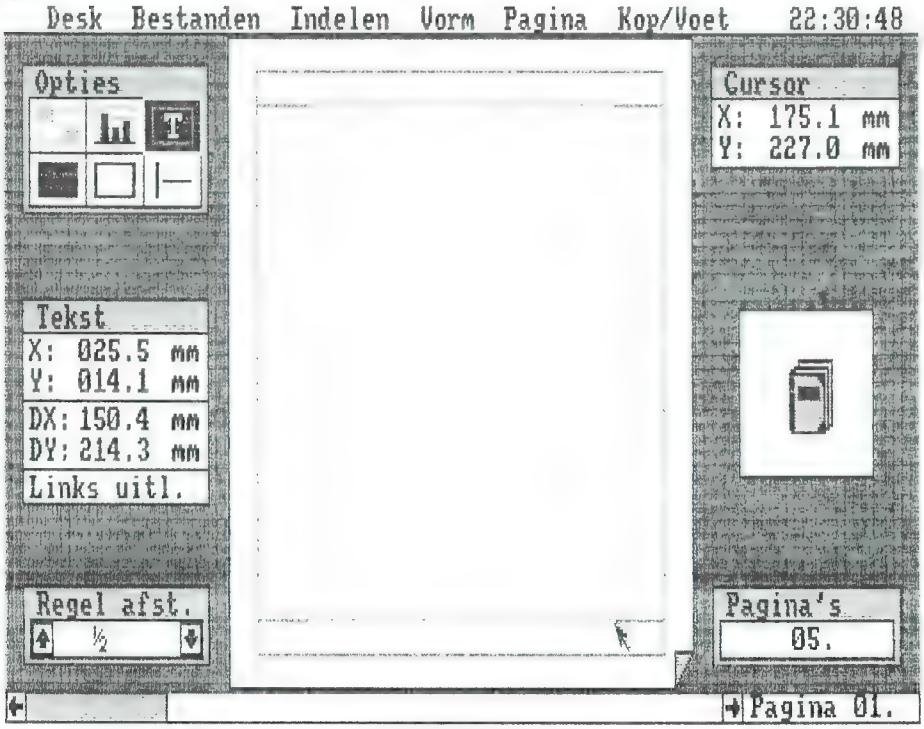

Voet-mogelijkheden

Als we een rapport onderhanden hebben, dat meerdere pagina's telt, is het handig om de vaste kop op iedere pagina herhaald te zien en de pagina's doorlopend te laten nummeren. Welnu, WORD-PRO voorziet in deze behoefte. Kies achtereenvolgens: 'Indelen', 'Pagina opmaak', 'Kop/Voet', 'Verander', 'Indelen' en 'Tekst-modus'. We zijn nu op pagina 00 aangeland en kunnen daarop 3 regels kop-tekst en 3 regels voet-tekst kwijt. De cursor is een donkere rechthoek met daarin uitgespaard een kruisteken of dolkje.
We kunnen nu de tekst in de kop aanbrengen. Bijvoorbeeld de eerste regel dubbelbreed en vet, de tweede regel in hoofdletters en vet en de derde regel alleen vet. Hoe deze kop nu zal worden afgedrukt is een verhaal apart, maar als je het eenmaal weet, verder geen probleem. Standaard zal per regel worden gecentreerd, dus precies in het midden worden afgedrukt. Maar we kunnen ook onze persoonlijke wensen aan het systeem kenbaar maken.

Klik (vanuit de tekst-modus op pagina 00) achtereenvolgens: 'Indelen', 'Pagina opmaak', 'Vorm' en 'Selectie modus', klik in ruimte voor koptekst (waardoor het tekstvenster in beeld verschijnt), 'Indelen', 'Links uitl.', 'Kop/Voet', 'Verander', 'Indelen' en 'Tekst-modus' (totaal elf stappen). De koprегels zullen nu geheel links van ons dokument worden afgedrukt. Mooier is echter de kop in één lijn te brengen met de afdruk van de tekstkolommen.

Daartoe moet nà de opdracht van links uitlijnen de koptekst op pagina 00 nog van een aantal voorafgaande spaties worden voorzien. Voor dubbelbreed zijn dit 5 spaties en voor normaal breed zijn dit er 10, uitgaande van het lettertype 'Elite'. Deze ingebrachte spaties komen overeen met de startpositie van de kolom op X: 025.5 (zie figuur 2). Al lezend lijkt dit misschien een heel gedoe, maar na een paar keer oefenen loopt alles gesmeerd en het loont zeer de moeite!

Als na de derde regel koptekst op pagina 00 een RETURN gegeven wordt, komen we op de eerste regel van de voettekst. Hiervoor gelden dezelfde mogelijkheden als voor de koptekst. Alleen is hier nog een extra faciliteit aanwezig,

BESLUITENLIJST
VERGADERING SAMENWERKENDE OUDERENBONDEN
plaats: Bosveen 40; tijd: 15 mei 1990

De secretaris zal de aangegeven wijzigingen in het Samenwerkingsreglement aanbrengen en een nieuw concept aan de deelnemende partijen doen toekomen.

Fig 2.

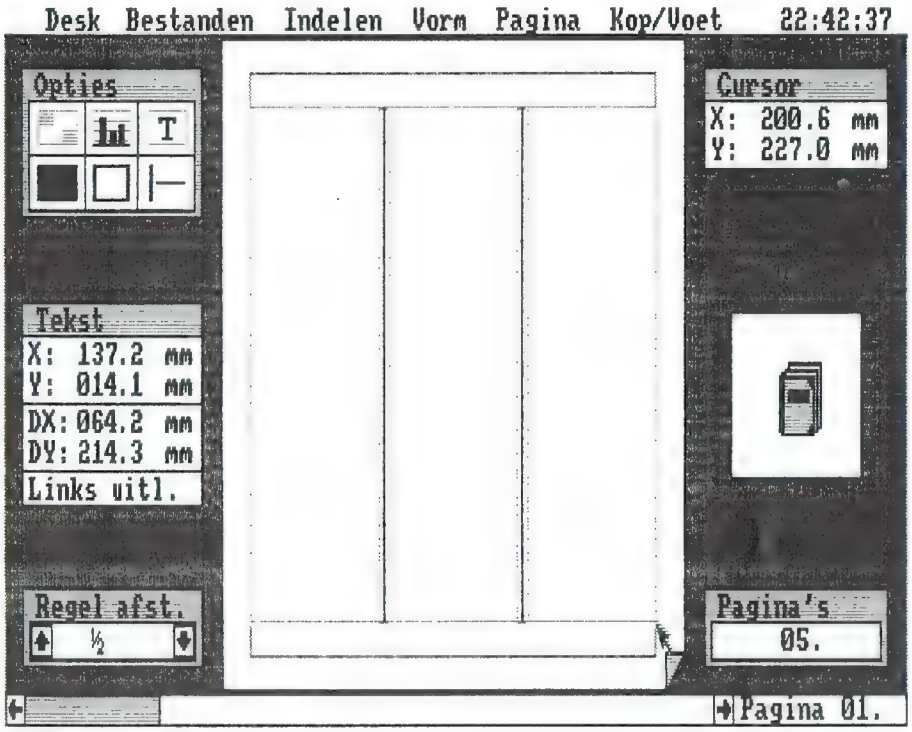

Fig. 3 ↑

namelijk die van een automatische paginanummering. Dit is te realiseren door een zogenaamde macro, die met een dollarteken moet beginnen. In dit geval '$pag'.

Werken met meerdere kolommen

Tot dusver hebben we steeds met 1 kolom gewerkt. Het is natuurlijk een uitdaging om ook het werken met meerdere kolommen eens te bezien. We laden daartoe een tekstbestand en gaan naar de pagina-opmaak-modus. We wissen daar de kolom en tekenen nu drie nieuwe kolommen. We maken de eerste kolom op iets minder dan 1/3 van de paginabreedte, te beginnen bij X: 000.0 en Y: 014.1 en te eindigen bij X: 063.3 en Y: 227.0.

Omdat we de drie kolommen graag even breed willen hebben, maken we voor de volgende twee gebruik van de kopieer-modus. Klik 'Vorm' en 'Kopieer modus'. Plaats wijzer binnen kolom 1 en verplaats deze kolom met ingedrukte aktieknop naar X-coördinaat 068.6 (tekst-venster); de oorspronkelijke kolom blijft staan. Herhaal deze aktie naar X-coördinaat 137.2. We hebben nu de bladspiegel keurig opgedeeld in drie gelijke kolommen met eenzelfde marge wit ertussen.

Met drie kolommen op een A4-formaat kan de tekst het beste worden omgezet

Fig. 4 ↓

Tekstverwerking met MSX (deel 1)

Ofwel WORD-PRO met EASE

Wim Verhoeven

Na een aantal bijzondere toepassingen met MSX te hebben beschreven, besteed ik nu eens wat aandacht aan een meer alledaagse toepassing. Nu ja, alledaags? Zó gebruiksvriendelijk is de tekstverwerker van EASE nu ook weer niet! Maar, met een beetje hulp en goede wil ...

Instellen kantlijnstop
Een tekstverwerker is vrijwel altijd de eerste toepassing, die bij het werken met een computer aan de orde is, de spelletjes niet meegerekend. Wie met EASE wil gaan tekstverwerken, heeft niet de gemakkelijkste applicatie gekozen om EASE direkt op z'n onmiskenbaar aanwezige

Gebruik coördinaten
Hoe tekenen we nu zo'n kolom? Kies achtereenvolgens: 'Indelen', 'Pagina opmaak', 'Vorm" en 'Wis opmaak'. In het Opties-venster (links boven) moet de Tekst-icoon (T)geaktiveerd zijn. Het venster rechts boven (ten onrechte 'Cursor' genoemd) geeft in X- en Y coördinaten (in millimeters) de positie van de wijzer weer. We brengen de wijzer met de muis op de positie X: 000.0 en Y 014.1. In deze positie drukken we de linker aktieknop in en verplaatsen de wijzer met ingedrukte aktieknop naar rechts onder. Als we de positie X: 130.2 en Y: 227.0 hebben bereikt, wordt de aktieknop losgelaten.
Er is nu een kolom van de gewenste afmetingen gecreëerd, op een kleurenscherm weergegeven met lichtblauwe lijnen. In

Maak via 'Indelen' een goed gebru
mogelijkheid tot keuze van de
verschillende lettertypes en kies
'Stijl' de gewenste speciale effe
II-14 e.v. handboek). Overdrijf
niet met te veel verschillende le
of effecten, maar houd het geheel
Dat komt het lezen ten goede en v
de waarde van de echte accenten.

Het is handig om de gehele tekst
aanleg in eenzelfde lettertype, b
'Elite', en zonder speciale effe
te maken. Als de brief of het rap
gereed is kan een deel daarvan vi
'Blokken', 'Start blok' en 'Einde
worden gemarkeerd. Via 'Indelen'
'Stijl' wordt de gewenste keuze a
en via 'Blokken' en 'Vervorm blok
de keus zichtbaar op het scherm.
Combinaties van speciale effecten
mogelijk. Daartoe moet 'Stijl' da
meerdere malen geopend worden. Me

in het lettertype 'Smal' met 'Vervorm blok'. We zien dat helaas de bijzondere effecten, die we hadden aangebracht, bij deze omzetting verloren gaan. We kunnen ze opnieuw aanbrengen, maar slechts 'Dubbelbreed' en 'Cursief' blijken bij het printen in dit lettertype over te komen.

We kunnen de opmaak nu nog verfraaien door een lijn tussen de kolommen te tekenen in de pagina-opmaakmodus. Uit 'Opties' kiezen we de 'Lijnteken-icoon' (vakje rechts onder; in het Handboek op blz. 11-29 ten onrechte met 5 aangeduid). Als we de wijzer nu tussen de kolommen 1 en 2 plaatsen in de positie X: 066.0 en Y 014.1 en we houden de aktieknop ingedrukt, dan kunnen we een vertikale lijn trekken tot de positie Y: 227.0. Zo ook tussen de kolommen 2 en 3 op de X-coördinaat 134.6. In figuur 3 is de beschreven pagina-opmaak weergegeven en in figuur 4 wordt een fragment getoond van de geprinte tekst van deel 1 van dit artikel.

Ik hoop met deze artikelenreeks de interesse voor het werken met WORD-PRO bij veel lezers van PTC-print (opnieuw) te hebben opgewekt. Het is een kwestie van het handboek goed doorlezen en steeds maar weer proberen. En geleidelijk aan ontdek je dan de vele kwaliteiten, die deze applicatie in zich bergt. Het benadert zelfs desktop publishing, zeker als dan ook nog de mogelijkheden van Designer Plus zouden kunnen worden binnengehaald. Wie wil deze uitdaging aangaan?

Noot van de redactie:

Steeds weer bereiken ons de berichten dat het opnemen van afbeeldingen uit Designer Plus in EASE niet mogelijk zou zijn, of ten minste héél moeilijk. En dat begrijpen wij hier op 't bureau niet zo goed. Zeker niet als dat geschreven wordt -zoals hierboven- door een EASE-kenner bij uitstek als Wim Verhoeven. Werkt men dan met 'n andere versie van EASE? Op het bureau gebruiken we gewoon 1.4.
Toen deze tekst ons weer eens opmerkzaam maakte op dit probleem zijn we onmiddellijk achter onze MSX geklommen. Het resultaat ziet u op deze pagina afgedrukt. (Goed, 't zal geen prijs winnen. Maar...'t kan gewoon wel, en als u dan wèl goed kunt tekenen...!).
Moeilijk was 't echt niet hoor!
Stap voor stap:

1. Maak iets in DESIGNER PLUS. Mag getekend zijn, mogen ook letters zijn. Doet er niet toe.
2. Zorg dat die afbeelding op 't scherm staat, en druk dan op F9.
3. Plaats de cursor in de linker bovenhoek van de afbeelding en klik.
4. Verplaats de cursor naar de rechter benedenhoek van de afbeelding (een gestippelde rechthoek "volgt" de cursor terwijl u die verplaatst).
5. Als de cursor rechts-onder staat klikt u weer. Nu verschijnt het venster "Bewaren bestand" van DESIGNER PLUS
6. Type een naam in, maar geef als toevoeging de letters GSC mee. Dus bij voorbeeld TESTJAN.GSC.
7. Druk op Return. De drive moet gaan werken.
8. Zet de MSX uit. Een andere methode om het tekenprogramma te verlaten ken ik niet.
9. Start EASE en kies WORD-PRO
10. Open "Indelen" en dan "Pagina opmaak"
11. Open "Vorm" en kies voor "Wis opmaak"
12. Klik op het grafieken-symbool in het Opties-venster. Dat is het middelste figuurtje van de bovenste rij.
13. Verplaats de pijl naar het werkblad en wijs de plaats aan waar u wilt dat de linker bovenhoek van de afbeelding moet komen
14. Als u nu klikt, dan verschijnt het "Invoegen grafiek"-menu over het werkblad. Bij "zoeken naar" ziet u inderdaad weer die toevoeging .GSC staan
15. Vraag de inhoud en selecteer de naam van de gewenste afbeelding (TESTJAN.GSC). Klik -als de juiste naam achter "Selectie" staat- op O.K.
16. De drive gaat werken en het "Invoegen grafiek"-venster verdwijnt van het werkblad. Op het werkblad is een massieve rechthoek verschenen om aan te geven dat dáár de afbeelding staat.
17. Maak de verdere opmaak af, zodat u eventueel ook nog tekst kunt invoeren.
18. Als het resultaat tenslotte uitgeprint wordt ziet u de afbeelding keurig te voorschijn komen op de plaats waar in het opmaakscherm de balk stond.

Het lijkt véél moeilijker dan het is. Het hier afgedrukte voorbeeld was in vijf minuten klaar. Deze beschrijving maken duurde aanzienlijk langer.

voorbeeld

Het invoegen van een afbeelding in de tekst die is aangemaakt door WORD-PRO van EASE is toch echt niet zo moeilijk. Op bladzijde 11-44 en verder van de EASE-handleiding staat duidelijk beschreven hoe dat moet.
Dit is uiteraard slechts een voorbeeld. Met meer tijd en betere tekencapaciteiten kan men natuurlijk veel meer bereiken.

Golden Ten: het blijft een gok

Willem Laros

Een geïntegreerd pakket (software, die bestaat uit verschillende onderdelen-in-één: meestal tekstverwerker, database en spreadsheet) bekijken levert bij mij altijd dezelfde vragen op. Wat moet je ermee, en wat kan het niet. Want dat is waar combinatiepakketten heel vaak op worden beoordeeld: de mogelijkheden die er niet in zitten, vergeleken met de mogelijkheden die "gewone" programma's wel kennen.

Ruimte

Een andere mogelijkheid is natuurlijk een pakket beoordelen op wat het wel kan. Met dit in het achterhoofd installeerde ik de zes pikzwarte 3,5 inch schijfjes van het "modulen pakket" Golden Ten op de harde schijf van mijn NMS 9116, zoals bekend een XT met twee verschillende drives en een harddisk van 20Mb. Na de snelle en eenvoudige installatie, waarbij het pakket voor elk onderdeel zelf een subdirectory aanmaakt - waarvan ik overigens maar matig gediend was - was ik heel wat programma's rijker, en heel wat vrije ruimte op de schijf armer. De tien programma's van het pakket Golden Ten zijn tekstverwerken, spreadsheet, database, Doshulp, boekhouden, orderadministratie, factureren, ledenadministratie, kasboek en datacommunicatie. Een mening over Doshulp zult u niet aantreffen: het schijfje weigerde namelijk dit onderdeel aan de harde schijf toe te vertrouwen. Hoe het pakket zonder harde schijf functioneert weet ik niet: maar volgens de handleiding is het geen enkel probleem.

Leverancier The Golden Ten uit Amsterdam levert het totale pakket voor 499 gulden af in een zwarte doos, waarin naast de schijfjes twaalf boekjes (formaat A5) zitten met een toelichting op de diverse onderdelen. Het programma is onder andere in veel boekwinkels te koop, bedrijven of verenigingen die het pakket op twee plaatsen stand alone willen gebruiken betalen 199 gulden extra. De Update-service voor programma's en handleiding kost 150 gulden per jaar. Een abonnement op de informatie-telefoon komt op 250 gulden per jaar te staan.

Tekst

Golden Ten lijkt in de eerste plaats bestemd voor klein zakelijk gebruik, alsmede voor allerhande verenigingsadministraties. Met de opdracht tekst starten we allereerst de tekstverwerker op. Als ik het onderdeel Doshulp had kunnen installeren, zo begrijp ik uit de handleiding, had ik ook vanuit hier in de tekstverwerker kunnen komen.

Een nagenoeg leeg scherm is het resultaat. F1 blijkt, zoals zo vaak, de hulptoets. Een blik op de diverse commando's leverde bij mij direct een: aha! op. Immers, op de MSX 8250 heb ik jarenlang gewerkt - en wordt hier in huis nog steeds gewerkt - met de voor MSX aangepaste CP/M-versie van WordStar. En Tekst van Golden Ten is niets minder dan een beperkte versie van WordStar. Inclusief Control-toets commando's en punt-commando's. Maar vooral ook exclusief (tja, excuses...) een heleboel opties die het gewone WordStar wel heeft. Bijvoorbeeld om accenten en trema's te plaatsen: in onze taal geen overbodige luxe.

Wie veel WordStar tekstbestanden heeft aangemaakt op MSX of PC kan deze in Golden Ten zonder meer inlezen en bewerken. Ook ASCII-teksten, aangemaakt met WordPerfect 5.0, verschijnen met Golden Ten foutloos op de monitor.

Waarderingscijfer: 6

Kaartenbak

Ook de kaartenbak lijkt een kloon van

een zwaar, professioneel programma. dBase, in dit geval natuurlijk, de (zwaar gehavende) standaard als het om gegevensbeheer gaat. De bijna vijftig pagina's tellende handleiding vertelt duidelijk hoe het opzetten en beheren van gegevens in zijn werk gaat. DBase-kenners kunnen met dit onderdeel direct aan de slag. In de handleiding wordt een voorbeeld uitgewerkt voor een CD-verzameling. Een minder zakelijke toepassing, lijkt me, maar voor een uitleg van alle mogelijkheden wel functioneel.
Velden kunnen in Database alfanumeriek zijn, numeriek, logisch, datum of memo. Dit laatste betreft een veld voor tekstinvoer, met een maximum van 5000 karakters. Het wordt in een apart bestand opgeslagen.
Database is een vrij compleet onderdeel van Golden Ten. Er kunnen vrachten aan gegevens mee worden bijgehouden en gemanipuleerd, bijvoorbeeld voor het uitdraaien van etiketten, lijsten e.d. Bestanden kunnen worden geïmporteerd en geëxporteerd als ASCII en dBase-formaat, waardoor elke aansluiting met andere programmatuur mogelijk is.
Waarderingscijfer: 8

Rekenblad
Na tekstverwerken en gegevensbeheer is rekenen - de belangrijkste vaardigheid van een computer - de meest gebruikte toepassing. Een toenemend aantal thuisgebruikers ontdekt wat er in een spreadsheet allemaal kan. Je kunt er bijvoorbeeld een complete boekhouding in voeren of er je belastingaangifte mee invullen en doorrekenen. De cijfers kunnen in veel rekenbladen aantrekkelijk worden gepresenteerd in grafieken.
Spread in Golden Ten steekt wel erg mager af bij bijvoorbeeld de tamelijk complete database in het pakket. Want 225 rijen (horizontaal) en 52 kolommen (verticaal) is stomweg te weinig om serieus mee aan het werk te gaan.
De bestanden van Spread zijn uitwisselbaar met diverse andere spreadsheets, zoals Lotus (eveneens een standaard, maar hoe lang nog?).
Door een file in ASCII weg te schrijven kunnen rekenbladgegevens in een tekstverwerker worden ingelezen. In de nieuwste versie van Golden Tens Spread is tenslotte ook een mogelijkheid opgenomen de cijfers in grafieken te presenteren. Er is keuze uit vier soorten grafieken: een 2- of 3-dimensionale staafgrafiek, een lijngrafiek of een lijn met punten-grafiek.
Waarderingscijfer: 5

Ledenadministratie
Dit onderdeel van het "zwarte pakket" is bedoeld om de ledenadministratie van een club of vereniging bij te houden. U weet wel: gegevens van leden invoeren, verwijderen, sorteren, afdrukken, betalingen registreren (wie hebben de contributie weer eens te laat betaald?), etiketten en acceptgiro's uitdraaien en poststukken "afbundelen" voor een voordelige PTT-verzending. Het pakket laat zich simpel bedienen, en een beetje vereniging haalt het geld er zo uit. Weg met die papieren kaartenbak! Ook extraatjes zijn zo mogelijk: een briefje op een verjaardag bijvoorbeeld. De gegevens uit dit deel zijn in te lezen in de tekstverwerker voor mailmerge.
Waarderingscijfer: 7

Boekhouden
Vier onderdelen van Golden Ten lijken vooral te mikken op ondernemers die het nodig vinden te automatiseren, maar die eerst eens willen beoordelen of het wel voordelen oplevert. Het zijn de onderdelen boekhouden, kasboek, factureren en orderadministratie.
Wie een administratie op de computer wil starten maar geen verstand heeft van boekhouden wordt met dit pakket - en eigenlijk met geen enkel ander pakket - iets wijzer. Boekhouden moet je kunnen: beheers je het niet dan lukt het met de PC evenmin.
Boekhouden met de module van Golden Ten is best goed mogelijk. De ruimte voor 32000 grootboekrekeningen en evenveel mutaties per periode en relaties zal in heel veel gevallen voldoende blijken. De handleiding doet een voorzichtige poging de gebruiker pijlsnel in te wijden in de geheimen van het boekhouden maar, zoals gezegd, daar is meer voor nodig.
Standaard zijn al twaalf rekeningen in het pakket opgenomen: kas, bank en giro natuurlijk, maar ook debiteuren, crediteuren en drie rekeningen voor evenveel BTW-tarieven. Het afsluiten van een periode is een hachelijke zaak: mutaties daarna zijn namelijk volledig uitgesloten.
Het automatiseren van een boekhouding begint doorgaans met het elektronisch factureren. Het onderdeel "fakt" is zo'n programma, dat mij onwillekeurig hier en daar deed denken aan het pakket Snelfaktuur, ooit in eerste instantie ontwikkeld voor de MSX. Dankzij een lijst met relaties, artikelen en BTW-percentages zijn met fakt snel goede factureren te fabriceren. De lijsten van artikelen en relaties kunnen worden geëxporteerd naar de kaartenbak, voor het uitdraaien van rapporten.
Kasboek is aardig om de stromen geld (...) van en naar de huishoudportemonnee in beeld te brengen. Als je helemaal geen verstand hebt van boekhouden is dit programma-onderdeel wellicht een simpel begin. Maar in de spreadsheet van het MSX-programma Ease maak je in een half uur een applicatie die minstens dezelfde informatie oplevert.
De orderadministratie houdt, kort gezegd, voorraden en hun waarde bij. Het is handig om magazijnbonnen en-bestellingen te maken, maar ook factureren behoort tot de mogelijkheden. Het programma lijkt trouwens sowieso erg op het onderdeel fact.
Waarderingscijfer boekhoud-onderdelen: 6

Conclusie
Zou je nu zo'n pakket voor 499,-- moeten kopen of niet? Een pasklaar antwoord is daar eigenlijk niet op te geven. Wie voor thuis z'n privé-administratie wil automatiseren kan ook denken aan een pakket dat alleen het huishoudboekje automatiseert, of zich de beginselen van een spreadsheet eigen maken. Wie een kleine onderneming heeft kan er mee uit de voeten, maar er zijn nog veel meer boekhoudpakketten: denk maar eens aan de uitgebreide "Snelserie" van Stark-Texel. En de praktijk leert dat voor bijvoorbeeld tekstverwerking toch weer vaak een apart pakket in gebruik is. De handleiding is helder geschreven, maar hier en daar wel erg summier. De afweging tussen kort en volledig is wel erg in het voordeel van het eerste uitgevallen.
Eén ding moet me nog wel heel nadrukkelijk van het hart. Elke keer als je een programma-onderdeel start vraagt de computer om het toegangsnummer, dat de leverancier toekent aan elke koper. Een middel tegen illegaal kopiëren, natuurlijk. Maar wel een middel waar de legale gebruiker, die dagelijks met het pakket aan het werk gaat, gek van wordt.

Programma:	Golden Ten
Vereiste hardware:	IBM-XT-AT of compatibel, met of zonder harddisk
Prijs:	499 gulden (incl. BTW)
update-regeling en abonnement onderhoud mogelijk	
Informatie:	The Golden Ten Software BV, tel.: 020-383399

Leren typen ... op de PC

Willem Laros

Het gros van de thuiscomputeraars heeft wellicht "vroeger" wel een typemachine aangeraakt, maar zal niet beweren te kunnen typen. Wie beroepshalve met de schrijfmachine aan de gang ging nam of kreeg een typecursus.
De computeraars daarentegen lijken over het algemeen maar wat aan te rommelen. Er worden soms fantastische snelheden gehaald met twee vingers, maar tegen een getrainde typist(e) leggen de meeste toetsenbord-bespelers het toch ruimschoots af. Is een typecursus dan misschien zinvol voor iemand die achter de PC kruipt?

Toetsenbord
Volgens ing. P. Smeets van Typesoft uit Doesburg is dit zeker het geval. "Efficiënt PC-gebruik begint bij de invoer aan het toetsenbord", aldus Smeets. "Wij zijn van mening, dat elke PC-gebruiker het toetsenbord optimaal en efficiënt moet leren bedienen".
Typesoft verstaat daaronder: blind en met tien vingers typen.

De "motorische vaardigheid" van op deze wijze typen kan men niet op eigen houtje in enkele uurtjes verwerven.
Typesoft ontwikkelde daarom een typemethode, die dankzij de PC bijzonder effectief blijkt. De volgende zinsneden zijn overgenomen uit VSLM-Venster, het tijdschrift van de Vereniging van Staatsgediplomeerde Leraren Machineschrijven.

De lesmethode is in hoofdlijnen als volgt. U krijgt een tekening van het toetsenbord op het scherm, met een beschrijvende instructie, die precies vertelt hoe de eerstvolgende oefeningen getypt moeten worden. Er wordt verteld met welke vingers u de betreffende toetsen moet aanslaan, en op welke wijze dat moet gebeuren. Vervolgens oefent u lettercombinaties door overtikken van op het scherm gepresenteerde oefenregels. Na oefening van de eerste letters worden woorden en korte zinnen gepresenteerd, totdat alle tekens op het toetsenbord aan de beurt zijn geweest. Daarna volgen lessen met snelheidsoefeningen, die langzaam maar zeker uw aanslagsnelheid opvoeren, zonder de accuratesse uit het oog te verliezen. Bij alle oefeningen registreert de computer de fouten en de snelheid en brengt die in beeld door resultatenoverzichten. U kunt daardoor uw vorderingen op de voet volgen en bemerken, dat uw snelheid toeneemt en het gemiddeld aantal aanslagfouten vermindert.

De eerder genoemde Vereniging van leraren machineschrijven hebben de cursus van Typesoft beoordeeld op de punten "methodisch inhoudelijke aspecten (accuratesse, snelheid, methode van onderricht), de cursistenbegeleiding, de resultatenregistratie en -overzichten en de kosten. Alle resultaten waren bijzonder positief.

Tijdsbesparing
De tijdsbesparing door sneller en nauwkeuriger typen kan aanzienlijk zijn. Een ongeoefende PC-gebruiker bereikt een aanslagsnelheid van 60 tot 80 aanslagen per minuut. Na het doorlopen van de Typesoft-cursus is deze verhoogd tot minstens 120 aanslagen per minuut: dat levert dus een tijdsbesparing op van vaak wel 50 procent!
Meer ervaren PC-tikkers - veelal met twee tot vier vingers aan het werk, zoals ik, kunnen met de cursus hun snelheid verhogen tot wel 160 aanslagen per minuut.

Een werknemer die zijn of haar snelheid opvoert van 90 naar 120 aanslagen per minuut bereikt een snelheidsverhoging van 25 procent. Bij vier computeruren per dag levert dat een tijdwinst op van : inderdaad, een heel uur. Na vier maanden is zo de cursustijd, die maximaal 40 uur bedraagt, al terugverdiend. De directe kosten van de cursus, 250 gulden, zijn al veel eerder terugverdiend. "Het voordeel is aanzienlijk groter als de cursist op eigen gelegenheid de cursus volgt en thuis (!) in eigen tempo de typevaardigheid opdoet", houdt Typesoft de minder sympathieke werkgevers voor...

TYPESOFT
TYPESOFT

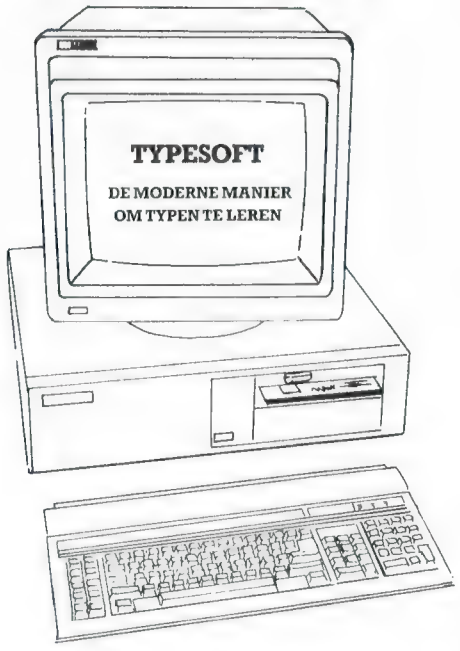

DE MODERNE MANIER
OM TYPEN TE LEREN

De cursus van Typesoft werkt prima op elke MS-Dos computer. Voor elke cursist bij u thuis of in een organisatie kan een eigen oefendiskette worden aangemaakt: op dezelfde PC kan na elkaar een onbeperkt aantal cursisten aan het werk.
Typesoft: "Door gebruik te maken van ons software-pakket bespaart een organisatie op cursusboeken, papier en inktlint." Organisaties en bedrijven die Typesoft klassikaal willen inzetten profiteren van een fikse korting (tot 30 procent). Een voorbeeld: voor gebruik van de cursus op tien computers bedragen de totale kosten 1794 gulden. Als per maand tien leerlingen de gelegenheid krijgen de cursus te volgen dan kunnen per jaar 100 mensen snel leren "inkloppen", zoals dat in jargon soms heet. Over vier jaar bedragen de kosten per leerling minder dan vijf gulden, rekent Typesoft ons optimistisch voor.

Demodiskette
Bedrijven en instellingen die iets willen doen aan de typevaardigheid van hun werknemers, maar ook thuiscomputeraars die iets zien in de cursus van Typesoft kunnen een demonstratiediskette aanvragen. De kosten hiervan zijn 12,75 gulden (voor schijfje, administratie- en verzendkosten).

De cursusgegevens op een rij
De cursus bestaat uit 90 lessen met oefeningen. De duur van één typeles duurt tussen de twintig en veertig minuten. In totaal is het zaak z'n 40 lesuren (een volledige werkweek) te oefenen, om de aanslagsnelheid van 120 tekens per minuut te verkrijgen. Door de lessen te herhalen is uiteindelijk een snelheid van 200 aanslagen per minuut heel goed mogelijk.
Wie volgens Typesoft minimaal een uur per dag oefent typt in zes weken "blind" met een snelheid van 120 aanslagen per minuut.

Typesoft deelde de cursus in twee delen in met elk vijf hoofdstukken. In deel I komen de onderwerpen introductie en oefeningen voor de verschillende vingers aan de orde, in deel II start men de tijdregistratie, hoofdletters, bijzondere tekens en symbolen en uiteindelijk de snelheidsoefeningen.
De systeemvereisten zijn bescheiden: elke MS-DOS computer voldoet. De prijs van een pakket bedraag 278 gulden.

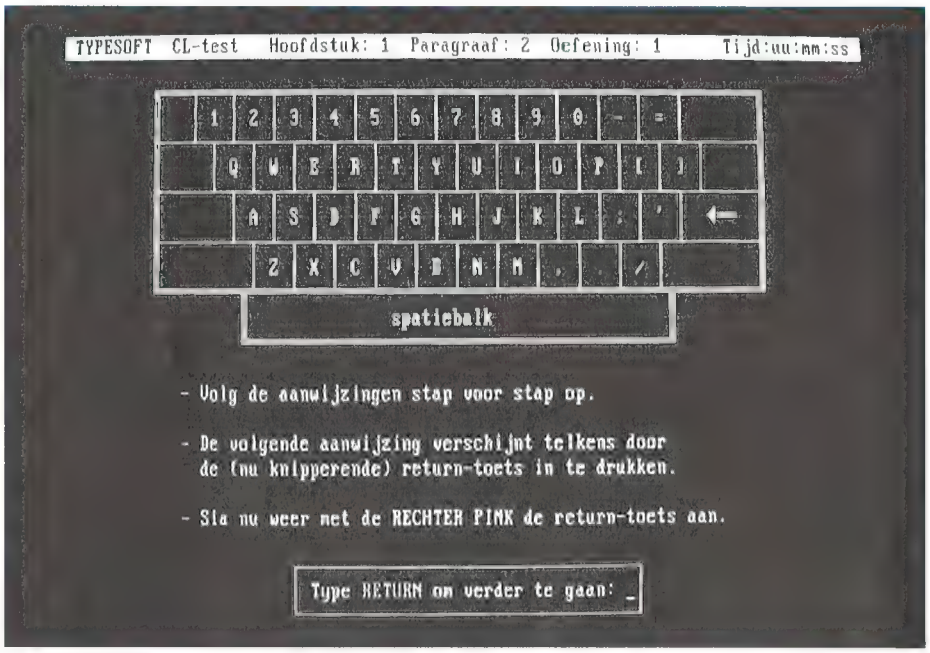

De vraag blijft interessant in hoeverre typen en computeren iets met elkaar te maken hebben. Wie tekst in een tekstverwerker plaatst - zoals medewerkers en medewerksters van typekamers en tekstverwerkingscentra doen - zullen het meest profijt hebben van typevaardigheid.

Op het moment echter dat je achter het toetsenbord pas bedenkt wat je gaat typen (tekst, spreadsheet-gegevens, programmeren), valt het met dat voordeel volgens mij wel mee. Een ander hoofdstuk is dat het gemakkelijker is om iets te leren dan om eerst iets af te leren, en daarvoor in de plaats weer iets nieuws te gaan leren. Dat is wat veel (thuis)computeraars ervan zal weerhouden een typecursus te nemen. Immers, het gaat zo toch ook?

NIEUWS UIT DE BUITENWERELD

Thuisbankieren: een flop(py)?
Volgens het adviesbureau PA Consulting in Den Haag zal het thuisbankieren met de PC in ons land niet aanslaan. Net zo min als het in Amerika een succes is geworden. De enige uitzondering is Frankrijk, maar daar krijgt elke thuisbankier dan ook een subsidie van 1500 gulden per persoon!
Wat dan wel de toekomst heeft? Telefonisch bankieren. Met behulp van de PC, dat wel. Maar die staat dan wel bij de bank, en niet aan de andere kant van de telefoonkabel.

Lotus wint rechtszaak
Lotus 1-2-3, de bekendste spreadsheet voor de PC, is regelmatig "gekloond": een verzachtende term voor diefstal. In een rechtszaak tegen één van deze klonenmakers, Paperback Software, is Lotus nu in het gelijk gesteld. Het pakket VP-Planner lijkt dan ook wel heel erg op Lotus 1-2-3. In de gebruiksaanwijzing van VP-Planner wordt zelfs voortdurend verwezen naar de handboeken die over Lotus zijn verschenen...

Illegaal kopiëren: het blijft een probleem
In Amerika hebben twee grote organisaties de krachten gebundeld in de strijd tegen "software-piraterij". Bij één van de organisaties, BSA, zijn onder meer Microsoft, Lotus en WordPerfect aangesloten. De eerste gerechtelijke procedures zijn gestart en er zijn zelfs al invallen gedaan door de Amerikaanse politie. Maar maakt u zich niet ongerust: in Nederland loopt het zo'n vaart (nog?) niet.

Software voor Comenius-project
MS-Windows 3.0, Omnis (database), Word (for Windows) en Corel Draw (tekenpakket): deze pakketten maken definitief deel uit van de software, die de bijna 9300 basisscholen, pedagogische academies en schoolbegeleidingsdiensten bij de Philips AT geleverd krijgen in het kader van het Comenius-project. De eerste 230 basisscholen kunnen in oktober gaan computeren, de rest volgt in een constante stroom tot 1994. De computer is de 12,5 MHz P3238, met een VGA-kaart, een intern geheugen van 2MB en een 40Mb harde schijf.

Musea in de computer
Negen Europese musea gaan een netwerk vormen voor gegevensuitwisseling. Ook de museumbezoekers zullen hiervan kunnen profiteren. In ons land neemt het Museon in Den Haag deel aan het project, dat nu nog in een testfase verkeert. In 1992, tijdens de wereldtentoonstelling in Sevilla, moet het systeem operationeel zijn.

Auto kopen? PC starten!
Alle gegevens van bijna 1500 autotypen staan er op de schijf AutoDisk Prof van de firma ISA uit Schagen. Op 120 verschillende onderwerpen kan men selecteren, sorteren en vergelijken. In plaats van een hele zaterdag langs vier dealers bekijkt u nu op vrijdagavond "even" welke volgende heilige koe u in de file wilt laten aansluiten.
Het programma is in eerste instantie bestemd voor de professionele markt: garagebedrijven, wagenpark-beheerders en dergelijke.

WordPerfect voor de portable en ... voor MS Windows
LetterPerfect, heet de "uitgeklede" versie van WordPerfect 5.x. Deze versie is bestemd voor de gebruiker van een portable, maar ook mensen die niet zo nodig alle geavanceerde functies van deze tekstverwerker in hun bureaucomputer nodig hebben zullen er blij mee zijn. Want de gegevens die LetterPerfect produceert zijn "heen en terug" compatible met de "grote" versie. Lekker thuis verder werken dus, als het op de zaak niet af kwam... LetterPerfect binnenkort (in het Engels) leverbaar.
WordPerfect Executive (tekst 4.1, kaartenbak, spreadsheet) blijft eveneens leverbaar.
Nog dit jaar komt WordPerfect uit met een versie van WP 5.x, die onder MS-Windows draait. Een versie onder OS/2 komt kort daarna uit.

Woordenboek
Zo'n 200.000 woorden zijn er opgenomen in het Prisma Elektronische Woordenboek van uitgeverij Het Spectrum (350 gulden, op 12 5¼ inch diskettes, inclusief de papieren versie met 40.000 woorden). Het programma kan behalve zelfstandig ook memory-resident in de computer worden geladen: vanuit elk programma kan dan met een enkele druk op de toets het woordenboek worden opgeroepen.

Nationaal viruscentrum
Prof. J. van Oorschot vindt dat er een landelijk informatiecentrum voor computervirussen moet komen. Men zou hier informatie moeten verzamelen, voorlichting en onderwijs moeten geven. Het centrum zou moeten dienen als landelijk meldpunt voor virale infecties. Van Oorschot is voorzitter van het Platform Computercriminaliteit.
Onderzoek naar virussen blijft volgens de deskundigen hard nodig. In Amerika bijvoorbeeld wordt gemiddeld één nieuw virus per week ontdekt. De jongste generatie virussen is steeds moeilijker te signaleren: er zijn er die alle bestaande "virus-vreters" en virusontdekkers omzeilen.
Het ontwikkelen van een virus is op zich geen verboden activiteit. Het verspreiden ervan is binnenkort, zo is de verwachting, strafrechtelijk verboden.

Computerverslaving
Sociale wetenschappers onderzoeken alles. Zo is in Engeland onlangs een onderzoek verricht naar computerverslaving. Zo'n honderd vrijwilligers, tussen de 14 en 64 jaar, gaven zich vrijwillig voor dit onderzoek op. Er blijken drie soorten gebruikers te zijn: de ontdekkers, de spelletjesspelers en de serieuze gebruikers.
De "verslaafde" brengt gemiddeld zo'n 5,5 uur achter zijn monitor door. Op sommige dagen zelfs tot zestien uur, praktisch aan één stuk. De PC-junk is vaak niet getrouwd, maar als hij/zij getrouwd is dan zijn er meestal minder kinderen in dat huwelijk (...).
De computerverslaafde heeft in zijn jeugd vaak ernstige psychische problemen gehad, bijvoorbeeld als gevolg van de scheiding van de ouders.

Postbus 51 via de PC
06-7300. Via dit nummer is sinds enige tijd dag en nacht Postbus 51 bereikbaar. Het enige wat u daarbij verder nodig heeft is een PC met een modem, en videotext-software.
De videotextdienst bevat beschrijvingen van het voorlichtingsmateriaal van alle ministeries: in totaal 400 publikaties en 150 videofilms. Zoeken is mogelijk op trefwoord, onderwerp of ministerie. Met het intoetsen van je naam bestel je gelijk de folder. De kosten van het raadplegen zijn 23,5 cent per minuut. De folders zijn gratis.

Van IS2000 naar PTC-Net.

Jan van Rekum

Het is al weer ruim een jaar geleden, dat u iets in het clubblad heeft gelezen over onze viewdatabank. Dit betekent echter niet dat er niets gebeurd is in de tussenliggende tijd. Integendeel zelfs, er is veel veranderd. Vanaf 13 oktober '89 zijn er op het telefoonnummer 040-837125 16 lijnen werkzaam. Op dit telefoonnummer kunt u met alle snelheden binnenkomen. Alle lijnen zijn, zoals reeds eerder aangekondigd, voorzien van zogenaamde 'multistandaard' modems. Deze modems kunnen alle snelheden van 300 baud t/m 2400 baud aan. Na het in werking stellen van deze 16 telefoonlijnen nam het gebruik van de databank fors toe. Maar als het gebruik toeneemt, dan neemt ook het misbruik toe. De toegangsnummers, zoals deze voorin PTC-Print staan werden door sommige leden kort na het verschijnen van PTC-print in allerlei databanken wereldkundig gemaakt. Het gevolg: ook niet-leden maakten van de databank gebruik met de mogelijkheden, die eigenlijk alleen voor onze leden bedoeld zijn.

Een andere, vooral door (afdelings-) bestuursleden veel geuite wens, was het feit of men niet met één toegangsnummer alle functies zou kunnen verrichten die men uit hoofde van de bestuursfunctie zou moeten plegen. Sommige bestuursleden hadden wel 5 toegangsnummers nodig, en moesten regelmatig 'omloggen' om met een ander nummer een nieuwe functie (b.v. beheer afdelingspagina's) uit te kunnen voeren.

Als laatste, maar misschien wel voornaamste, reden, bestond bij velen de wens om een eigen postbus in de databank te hebben. U kon als lid wel een bericht versturen, maar de communicatie terug was vaak een lastige.

Voor deze wensen en nog vele andere biedt PTC-Net nu de oplossing. PTC-Net is een volledig nieuwe databank, d.w.z. het 'programma' dat ervoor zorgt, dat de informatie via de modems naar u wordt gestuurd is helemaal nieuw, en is gemaakt door Jan Tielemans en een klein beetje ook door ondergetekende. Het programma 'ITBASE' (komt daar niet iets bekend in voor?) waar we in maart mee zijn begonnen heeft nu al ruim twee maanden bewezen net zo betrouwbaar te zijn als het vorige IS2000 programma. Ja, je begint wel met iets nieuws, maar je moet nog maar bewijzen, dat het nieuwe systeem net zo bedrijfszeker werkt als datgene waar je voordien mee werkte. Vele testuren zijn vooraf-gegaan aan de uiteindelijke overstap van IS2000 naar PTC-Net. Tot diep in de nacht hebben we ('de twee Jannen') op vaak bloedhete zolders gewerkt aan ITBASE. Begin juni hebben we de definitieve stap gemaakt. Na een volledige backup (je weet maar nooit...) en de conversie van de informatiebestanden was er opeens een nieuwe PTC databank genaamd PTC-Net.

"Een nieuwe naam ?" zult u vragen. Ja, in overleg met het dagelijks bestuur van onze vereniging is besloten om de naam van de databank meer "PTC-inhoud" te geven. Een databank van de PTC, maar vooral vóór de leden. In een aantal komende edities van PTC-print zal ik bepaalde mogelijkheden van PTC-Net aan u duidelijk maken. In dit nummer wil ik het allereerst hebben over de persoonlijke toegangsnummers.
Vanaf het verschijnen van dit nummer van PTC-Print kunt u, indien u van PTC-Net gebruik wilt maken, via het bureau PTC een eigen toegangsnummer voor PTC-Net aanvragen. Dat nummer heeft u nodig om ook in de toekomst van PTC-Net gebruik te kunnen maken. Het toegangsnummer voorin dit blad zal na enige tijd volledig vervallen. Hoe ziet e.e.a. er uit ? Het toegangsnummer is een combinatie van een 6 cijferig nummer, een codewoord van 4 posi-

ties en tenslotte een privécode van eveneens 4 posities:

```
Toegangsnummer: ------
Codenummer    : ----
Privecode     : ----
Controle toegangsnummer .....
```

De privécode is de enige code die u zelf kunt wijzigen. Hoe u dat kunt doen zal ik in een van de volgende artikelen over PTC-Net uiteenzetten. Eerst nu de procedure voor 't verkrijgen van een "Persoonlijk Toegangs Nummer" of kortweg een PTN.

Aanvraag PTN voor PTC-leden
U dient uw aanvraag schriftelijk in te dienen bij het Bureau PTC, afd. ledenadministratie. U kunt hierbij gebruik maken van het aanvraagformulier, zoals dat op deze pagina is vermeld. Als u echter dit blad niet wilt beschadigen, mag ook een fotocopie, of een door u zelf geschreven tekst worden ingestuurd mits alle gegevens waarom wordt gevraagd daarop worden vermeld. Dit aanvraagformulier stuurt u tezamen met een retourenveloppe, waarop ook uw naam en adres en voorzien van voldoende frankering, naar:

Bureau PTC
afd. Ledenadministratie / PTC-Net
Postbus 67
5600 AB EINDHOVEN.

In verband met de Wet op de Persoonsregistratie dient u uitdrukkelijk te vermelden of uw naam in het "POSTBOEK" in PTC- Net opgenomen mag worden. In dit bestand kunt u alle leden terugvinden, die hiervoor toestemming hebben gegeven, met een eigen toegangsnummer. U kunt hen dan via 'Elektronische Post' in PTC-Net benaderen. Een voorbeeld van zo'n postboekpagina ziet er als volgt uit:

```
PTC-Net    POSTBOEK.3      12-Aug-90 11:09
 POSTBUS Adresnummers                  B

Baalen, Cor van ................. 450020
Baudewijns, P.S.M. .............. 450003
Beek, Simon van der ............. 450040
Bonte, J. ....................... 120002
Brink, Bertus v.d. .............. 450012
Brock, J.W.A. ................... 420001
Broeke, Ben van den ............. 440001
Buwalda, Win .................... 020001
```

U mag ervan uitgaan dat u nadat u uw aanvraag heeft ingediend binnen 2 à 3 weken uw PTC-Net codes krijgt thuisgestuurd. Alleen volledig ingevulde aanvragen worden in behandeling genomen.

Aanvraag PTN voor niet-leden
Deze procedure is dezelfde, met dien verstande dat men alvorens de toegangscodes worden gegeven eerst een acceptgiro ontvangt. PTC-Net wordt nl. betaald uit de contibutiegelden van onze leden en niet-leden mogen tegen een geringe betaling ook gebruik maken van PTC-Net. Deze vergoeding is in overleg met het dagelijks bestuur vastgesteld op f 15,00 per jaar.

BELANGRIJK !!!
Over toegangscodes zal NOOIT mondeling worden gecommuniceerd. Als u uw codes kwijt bent, dan dient u opnieuw een aanvraag in te dienen, zoals in dit artikel omschreven. Zowel wij als het Bureau PTC zullen u NOOIT opbellen met de vraag om de codes te controleren. Als dat toch gebeurt, dan zijn dat 'slimme lieden' die op slinkse wijze proberen u uw toegangscodes te ontfutselen. Niet afgeven dus is onze welgemeende raad. Wees ook voorzichtig met het opbergen van de toegangscodes in uw videotex-programma. Ik heb het al enkele keren meegemaakt, dat wanneer men het programma aan b.v. een collega 'uitleent' ook de toegangscodes per ongeluk mee werden gekopiëerd. Oppassen geblazen dus. Als een ander nl. de privécode wijzigt, kan hij er wel in, en u niet meer. De enige manier om er weer in te komen is dan opnieuw een code aan te vragen.

Tot slot nog enkele opmerkingen. De faciliteiten, welke op dit moment gekoppeld zijn aan het 'gastnummer' en aan het in PTC-Print gepubliceerde nummer zullen drastisch worden beperkt. Zowel de populaire mogelijkheden als PHONE en PARTY, maar ook de EDIT faciliteiten zullen worden ingekrompen. Met het Persoonlijke Toegangs Nummer kunt u echter wel van deze diensten gebruik maken. Als u in het bezit van een modem bent is dat nu een goede reden om uw eigen codes aan te vragen.

Zo dat was voor deze keer een hele kluif. De volgende keer zal ik uitgebreid uit de doeken doen wat er allemaal met 'Elektronische Post' in PTC-Net mogelijk is. Tot ziens in PTC-Net !

AANVRAAG PERSOONLIJK TOEGANGSNUMMER

Naam + voorletter _____

Adres _____

Postcode + plaats _____

Telefoonnummer _____

Lidnummer _____

Wenst **WEL / NIET** * opgenomen te worden in het postboek.

* Doorhalen wat niet van toepassing is.

ENQUETE PRINT

Beste leden/lezers, lezeressen,

Iedere maand opnieuw proberen we voor u PTC-Print interessant, informatief en actueel te maken. En iedere maand opnieuw geeft dat weer die bekende spanning - een soort vlinders in je buik, maar dan anders - hoe het blad door u ontvangen zal worden. Over het algemeen lijkt de huidige opzet aan uw verwachtingen te voldoen, gezien de positieve reacties die we op de redactie binnenkrijgen.

Een tevreden redactie dus, maar toch... Helemaal gelukkig zijn we natuurlijk nooit (wie wel?!). Print moet nog beter, mooier, interessanter, informatiever, actueler en professioneler kunnen. Nog meer aan uw wensen tegemoet komen.
Dat gebeurt echter niet zomaar, daar moet je wel iets voor doen. Dus, hebben wij zo gedacht, we roepen de hulp in van de lezers. Zij kunnen immers zelf het beste kenbaar maken wat ze verbeterd, veranderd, dan wel toegevoegd willen zien.

De beste manier om zo'n 20.000 leden tegelijkertijd, snel en efficiënt te bereiken, is het houden van een enquête. "Dat wist ik al", horen wij u nu zeggen. Wij ook, alleen... met weten heb je nog geen enquête. Dat heeft wat bloed, zweet, tranen en papier gekost. Het resultaat hiervan vindt u in deze Print hier op de binnenpagina, het zgn. "hart".

En als klap op de vuurpijl: Als dank voor uw medewerking verloten wij onder de inzenders twee reizen, elk voor twee personen naar "hartje" Parijs. Dat zijn reizen van 3 dagen (twee nachten) met overnachting in het luxe hotel Gérando, met Frans ontbijt in uw hotel, 'n diner "Grand Siècle" en... uiteraard een bezoek aan de Folies Bergère. U reist per trein waar u een gereserveerde plaats heeft. Welke dagen u wilt gaan, dat laten we aan u over.

De vragenlijst is verdeeld over twee blokken. Vraag 1 tot en met 34 geeft ons een duidelijk beeld van welke apparatuur u in uw bezit heeft en hoe u PTC-Print beoordeelt.
Vanaf vraag 35 wordt een aantal persoonlijke vragen aan u gesteld. Met de informatie die we hieruit krijgen kunnen we een "lezersprofiel" (Wie is "onze lezer") samenstellen.

De paginanummering van het "hart" komt niet overeen met die van de andere pagina's. Zo ontbreken er namelijk geen pagina's wanneer u de vragenlijst aan ons retourneert. De, zo volledig mogelijk, ingevulde enquête dient u vóór 15 oktober 1990, in gesloten, ongefrankeerde enveloppe, te zenden aan: Bureau PTC, Antwoordnummer 500, Gebouw GC, 5600 VB Eindhoven, onder vermelding van "Enquête Print".

Om in aanmerking te komen voor de verloting van de reizen, dienen wij in het bezit te zijn van uw naam en adres. Aan het einde van de vragenlijst kunt u daarom uw lidnummer invullen.

Voor u echter op zoek gaat naar een pen (liever geen potlood) om alles enthousiast in te vullen nog even dit:

1. De gegevens van deze enquête worden uitsluitend door PTC gebruikt en dus niet aan derden verstrekt.
2. PTC zal op geen enkele wijze uw persoonlijke gegevens koppelen aan uw lidnummer, naam of adres.
3. Na verwerking van de gegevens zullen de ingezonden formulieren vernietigd worden, waardoor koppeling van deze gegevens onmogelijk wordt.

Wij verzekeren u dat wij uw privacy waarborgen.

Alvast bedankt voor uw medewerking!

Redactie PTC-Print.

Om te beginnen zijn wij geïnteresseerd in de apparatuur die onze leden in bezit hebben.

LET OP! Als u meerdere typen apparatuur heeft, kruis dan steeds die aan waar u het meeste gebruik van maakt.

1. Welk type computer heeft u thuis staan?
   - ☐ P2000 (niet de nieuwe serie uit 1990)
   - ☐ MSX
   - ☐ : YES
   - ☐ PC (de zgn. "IBM-compatible")

2. Indien u een PC (IBM-compatible) heeft, is dit dan een XT- of een AT-model?
   - ☐ XT-model
   - ☐ AT-model
   - ☐ weet niet
   - ☐ niet van toepassing

3. Welk type monitor heeft u thuis staan?
   - ☐ monochrome monitor
   - ☐ kleurenmonitor
   - ☐ anders, namelijk _____

4. Indien u een kleurenmonitor heeft, welke kwaliteit is dit?
   - ☐ CGA
   - ☐ EGA
   - ☐ VGA
   - ☐ anders, namelijk _____
   - ☐ weet niet
   - ☐ niet van toepassing

5. Heeft u thuis een printer?
   - ☐ ja
   - ☐ nee

6. Zo ja, welk type printer heeft u?
   - ☐ daisywheel (margrietwiel)
   - ☐ matrixprinter
   - ☐ laserprinter
   - ☐ anders, namelijk _____
   - ☐ weet niet
   - ☐ niet van toepassing

7. Heeft u thuis een modem? ☐ ja ☐ nee

8. Zo ja, welke baud-rate heeft uw modem?
   - ☐ 1200/75
   - ☐ 300/300
   - ☐ 1200/1200
   - ☐ 2400/2400
   - ☐ anders, namelijk _____
   - ☐ weet niet
   - ☐ niet van toepassing

9. Heeft u sinds de aanschaf van uw computer uitbreidingen gepleegd?
   - ☐ ja
   - ☐ nee

10. Zo ja, om welke uitbreiding gaat het?
    - ☐ geluidskaart
    - ☐ faxkaart
    - ☐ scanner
    - ☐ gamekaart
    - ☐ nieuwe monitor
    - ☐ (nieuwe) printer
    - ☐ anders, namelijk _____
    - ☐ weet niet
    - ☐ niet van toepassing

11. Vindt u in PTC-Print voldoende informatie over de vier typen computers en overige hardware (muizen, modems, etc.)?

	te weinig informatie	voldoende informatie	te veel informatie
P2000 (NIET de nieuwe serie uit 1990)	☐	☐	☐
MSX	☐	☐	☐
: Yes	☐	☐	☐
PC (IBM-compatible)	☐	☐	☐
Overige hardware	☐	☐	☐

12. Voor welke doeleinden gebruikt u uw computer?
    - ☐ vooral zakelijk
    - ☐ vooral privé
    - ☐ voor beide doeleinden evenveel

13. Wat is uw beroep?

    _____

14. Welke toepassing gebruikt u het meest?
    - ☐ tekstverwerking
    - ☐ spellen
    - ☐ database
    - ☐ administratie, boekhouding
    - ☐ spreadsheet
    - ☐ anders, namelijk _____

15. Welke software-pakketten gebruikt u?

    1. _____
    2. _____
    3. _____
    4. _____

16. En welke daarvan gebruikt u het meest?

    _____

    _____

17. Vindt u in PTC-Print voldoende informatie over software?

	Te weinig informatie	voldoende informatie	te veel informatie
Programmeertalen bijv. Pascal, Basic	☐	☐	☐
Applicatie-software bijv. WordPerfect, Dynamic Environment	☐	☐	☐

18. Houdt PTC-Print u voldoende op de hoogte van nieuwe ontwikkelingen op het gebied van hardware (apparatuur) en software (programmatuur)?
    - ☐ ja
    - ☐ nee

19. Indien u de vorige vraag met "nee" heeft beantwoord, waarvan wilt u beter op de hoogte worden gehouden?

    _____

    _____

20. Heeft u in PTC-Print wel eens gelezen over **Uniface**?
    - ☐ ja
    - ☐ nee

21. Bent u bekend met het PTC-systeem **"PTC-Net"** (voorheen IS2000)?
    - ☐ ja
    - ☐ nee

22. Vindt u dat u door PTC-Print voldoende over deze onderwerpen wordt geïnformeerd?

	Te weinig informatie	voldoende informatie	te veel informatie
Uniface	☐	☐	☐
PTC-Net	☐	☐	☐

23. In PTC-Print treft u elke maand een aantal vaste rubrieken aan. Wilt u aankruisen of u in die rubrieken voldoende informatie vindt die u interesseert?

	Te weinig informatie	voldoende informatie	te veel informatie
Van de Bestuurstafel	☐	☐	☐
Nieuws	☐	☐	☐
Nieuws uit de Buitenwereld	☐	☐	☐
Leest u mee?	☐	☐	☐
Nieuws uit de Afdelingen	☐	☐	☐
Op zoek naar Avontuur	☐	☐	☐

24. Vindt u dat er voldoende advertenties in PTC-Print staan?
    - ☐ ja, voldoende
    - ☐ nee, te **weinig** advertenties
    - ☐ nee, te **veel** advertenties

25. Zijn er bepaalde zaken die u mist in een blad als PTC-Print?

    _____

    _____

26. Met welk rapportcijfer zou u PTC-Print willen waarderen?
    - ☐ 10. uitmuntend
    - ☐ 9. zeer goed
    - ☐ 8. goed
    - ☐ 7. ruim voldoende
    - ☐ 6. voldoende
    - ☐ 5. bijna voldoende
    - ☐ 4. onvoldoende
    - ☐ 3. zwaar onvoldoende

27. Op dit moment verschijnt PTC-Print elke maand, 50 pagina's dik. Wat zou u ervan vinden als PTC-Print tweemaandelijks zou gaan verschijnen, maar dan 100 pagina's dik?
    - ☐ daar zou ik voor zijn
    - ☐ daar zou ik tegen zijn
    - ☐ dat maakt mij niet zoveel uit

28. Sinds wanneer bent u lid van PTC?
    sinds _____ (maand) 19____ (jaar)

29. Wilt u aankruisen tot welke groep lezers u behoort?
    - ☐ Zodra PTC-Print binnen is lees ik 'm helemaal van voor naar achter
    - ☐ Ik blader PTC-Print eerst door en pas later, dat kan de volgende dag of over een week zijn, lees ik de artikelen die mij interesseren.
    - ☐ Ik blader PTC-Print af en toe een beetje door
    - ☐ Ik lees PTC-Print helemaal niet

30. Hoeveel personen lezen uw exemplaar van PTC-Print?
    _____ personen

31. Bewaart u de oude nummers van PTC-Print?
    - ☐ ja
    - ☐ nee

32. Indien ja, sinds wanneer bewaart u de nummers van PTC-Print?
    sinds _____ (maand) 19____ (jaar)

33. Bezoekt u de afdelingsavonden die door PTC worden georganiseerd?
    - ☐ regelmatig
    - ☐ soms
    - ☐ nooit

34. Indien u nooit een afdelingsavond bezoekt, wilt u a.u.b. daarvoor de reden aangeven?

    _____

Wilt u tenslotte nog wat vragen van meer persoonlijke aard beantwoorden? De gegevens dienen om een goed beeld te krijgen van ons lezerspubliek.

35. In welke plaats woont u? _____

36. Wat is uw leeftijd / geslacht?
    _____ jaar
    ☐ man
    ☐ vrouw

37. Wat is uw burgerlijke staat?
    ☐ alleenstaand
    ☐ gehuwd / samenwonend zonder kind(eren) thuis
    ☐ gehuwd / samenwonend met kind(eren) thuis
    ☐ éénoudergezin (gescheiden of weduwe(naar))
    ☐ weduwe(naar) zonder gezin

38. Wilt u aankruisen in welke groep uw **bruto jaarinkomen** thuishoort?
    ☐ tot ƒ 20.000,—
    ☐ ƒ20.000,— – ƒ40.000,—
    ☐ ƒ40.000,— – ƒ60.000,—
    ☐ ƒ60.000,— – ƒ80.000,—
    ☐ ƒ80.000,— – ƒ100.000,—
    ☐ ƒ100.000,— of meer
    ☐ ik geef op deze vraag liever geen antwoord

Zoals u heeft gelezen verloten wij onder de inzenders van deze vragenlijst twee reizen elk voor twee personen naar Parijs. U begrijpt dat wij de naam en het adres van de gelukkigen moeten kunnen opzoeken. Vandaar het verzoek om hieronder uw lidnummer in te vullen. Uw nummer kunt u op de adreslabel ,vinden:

Met behulp van het lidnummer zoeken wij in onze administratie de naam en het adres van degenen die de reizen hebben gewonnen. De uiteindelijke prijswinnars krijgen persoonlijk bericht van ons. U hoeft uw lidnummer alleen te vermelden als u mee wilt doen aan die loterij. Dat is niet verplicht, u kunt natuurlijk ook alleen de vragenlijst opsturen!

Dank u wel voor het invullen van deze vragenlijst. Uiteraard kunt u er verzekerd van zijn dat we alle gegevens vertrouwelijk behandelen.

U kunt de ingevulde vragenlijst in een gesloten enveloppe zonder postzegel opsturen naar:

Bureau PTC
Enquête Print

Antwoordnummer 500
Gebouw GC
5600 VB EINDHOVEN

De uiterste inzenddatum is 15 oktober 1990.

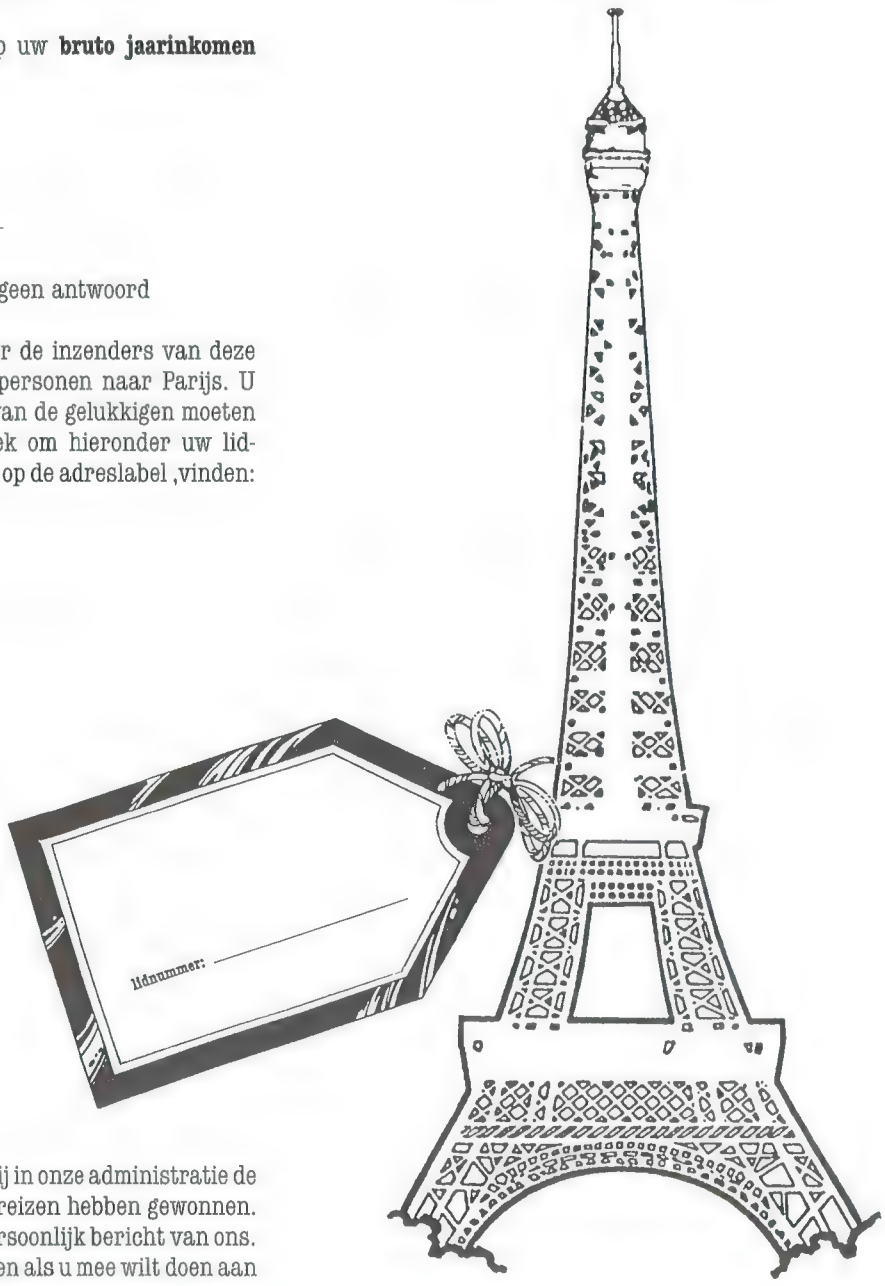

Instellen van de cursorsnelheid bij een AT-computer.

Frans Held

Bij sommige programma's zou je graag de herhalingssnelheid van de cursor willen wijzigen: of sneller of langzamer dan de standaard ingestelde waarde van 10 tekens per seconde. Ook de tijdsvertraging, voordat de eerste toetsherhaling wordt gegenereerd, zou instelbaar moeten zijn.
Met een machinetaal-programma van slechts 11 bytes is dit zonder problemen mogelijk. Helaas wordt deze functie door de ROM-BIOS van de XT niet ondersteund.

De tijdsvertraging wordt ingesteld door middel van een getal dat in het register BH geladen wordt.
Er zijn vier mogelijkheden:

```
1. 00H geeft een vertra-
   ging van 250 msec.
2. 01H - - - - 500 msec.
3. 02H - - - - 750 msec.
4. 03H - - - - 1 sec.
```

De herhalingssnelheid wordt eveneens ingesteld door middel van een getal en wordt geladen in het register BL.

Hiervoor zijn veel meer mogelijkheden en wel dertig stuks.

Waarde	Herhalings-snelheid (tekens per seconde)
00H	30
02H	24
04H	20
08H	15
0CH	10
0FH	8
14H	5
1AH	3
1FH	2

De tussenliggende hex.waarden geven tussenliggende snelheden.

Stel, wij willen een vertragingstijd instellen van 250 msec en een cursorsnelheid van 30 tekens per seconde.

Aanhalingstekens niet intypen!!

1. Ga naar de Root-directory met CD . .
2. Tik "DEBUG" in.
3. Tik "A" in.
4. Tik nu het prgramma in:

```
MOV AX, 0305 [ENTER]
MOV BH, 00 [ENTER]
                (250 msec.)
MOV BL, 00 [ENTER]
     (30 tekens per sec.)
INT 16 [ENTER]
INT 20 [ENTER]
```

5. Nogmaals [ENTER]
6. Tik nu in "RCX"
7. Vervolgens "B"
8. En dan "N CURSORSP.COM". (De losse N moet er voor !)
9. Na het intikken van "W" verschijnt op het scherm de mededeling: Er worden 000B bytes geschreven.
10. Met "Q" wordt vervolgens DEBUG weer verlaten.

In de Root-directory staat nu een programma met de naam: CURSORSP.COM. Door nu simpel CURSORSP in te tikken wordt het gewenste resultaat bereikt.
Het zal duidelijk zijn dat na een RESET alles weer op de oorspronkelijke waarden is ingesteld.
Wilt u bij opstarten meteen andere waarden instellen dan kunt u het opnemen in de AUTOEXEC.BAT file.

Microsoft BASIC Professional Development System

Dirk Kroon

De redactie heeft een recensie exemplaar ontvangen van Microsofts BASIC Professional Development System versie 7.0.
Dit systeem is een zeer krachtige BASIC gebaseerd op de QuickBASIC omgeving waaraan een groot aantal hulpstukken is toegevoegd en waarmee veel meer mogelijk is. Speciaal voor het maken van administratieve programma's kan een aantal hulpprogramma's worden opgevraagd, bij voorbeeld voor rente- en annuiteitsberekeningen. Verder is, naast de reeds bestaande typen variabelen (integer, long integer, single precision, double precision en strings) een nieuw type variabele, CURRENCY, toegevoegd. Deze variabele heeft een vaste komma met 15 cijfers vóór en 4 cijfers achter de komma. Deze variabele is speciaal voor financiële berekeningen.

Verder zijn er standaard-procedures voor presentatie grafieken (o.m. taartpunten, staafdiagrammen) en een aantal wiskundige programma's o.m. voor matrices.
Grote databases kunnen behandeld worden met ISAM (Indexed Sequential Access System), waarmee snelle bewerkingen mogelijk zijn op zeer grote sequentiële bestanden.
Met dit ontwikkelsysteem kunnen BASIC programma's van ongekende omvang worden gemaakt. Met overlay technieken kan een programma zelfs tot 16 Megabyte (jawel zestien, sixteen, seize Megabyte) groot zijn. Voor opslag van veel en lange strings kan gebruik gemaakt worden van Expanded Memory, als die in de computer aanwezig is.
Dit alles kan, maar je kunt er ook een klein programma'tje in BASIC in maken (dan wel QuickBASIC-achtig)
Op het eerste gezicht lijkt Microsoft hiermee een fantastisch programmeer gereedschap gemaakt te hebben waar andere talen zoals FORTRAN, C en Pascal, het moeilijk mee zullen krijgen. Overigens is "mixed-language programming" mogelijk.
In één van de volgende nummers van PTC-print komen we uitgebreid terug op deze nieuwe ontwikkeling. We zullen dit systeem eerst eens terdege uitproberen.

Als u zolang niet kunt wachten . . . het is te koop bij Microsoft en in software winkels. Er zijn twee dikke losbladige handleidingen bij en drie gebonden boeken. Ik kreeg het op (12 !) 5¼" schijven. Daar staat ongeveer 4 Mbyte op, maar veel is gecomprimeerd en je hebt ruim 10 M op de harde disk nodig. Overigens kun je ook gedeelten installeren. Ik wil geen prijs noemen, omdat ik verschillende prijzen aantrof. Het is wel veel geld, maar duur is het niet.

INLEIDING TOT PASCAL (8)

Hans Coolen

In de vorige aflevering hebben we de invoer van één veld besproken. Ditmaal komt de invoer van zeven velden, die samen één adres (naam, woonplaats enz.) vormen, aan de orde. De hierop betrekking hebbende procedure EDIT_INHOUD zal later ook worden gebruikt voor het veranderen (muteren) van adressen. De invoer van een adres omvat drie hoofdprocedures en wel INVOER (gebruikersinterface), EDIT_INHOUD (bewerking van een compleet adres) en EDIT_STRING (bewerking van 'n adresregel). Daarbij wordt gebruik gemaakt van de hulpprocedures SPLITS_INHOUD_IN_VELDEN en ZOEK_LEGE_COMPONENT.

PASCAL

49. SAMENVATTING PROCEDURE EDIT_STRING

De vorige keer hebben we een procedure gecreëerd waarmee op mensvriendelijke wijze een string kan worden ingevoerd, dan wel een bestaande string kan worden gewijzigd. Het is de procedure EDIT_STRING, die als volgt wordt aangeroepen:

EDIT_STRING (x,y,max,item);

Hierin duiden x en y op de startpositie van de cursor, max op de toegestane veldlengte, terwijl item een nulstring (bij invoer) of een gegeven string (bij mutatie) vertegenwoordigt. Het is overigens niet verplicht de tussen haakjes gegeven variabelenamen te gebruiken. Wèl moeten de eerste drie datatypen numeriek zijn en moet het laatste datatype een string vertegenwoordigen.
Na het verlaten van de procedure is aan 'item' de oude, een nieuwe of gewijzigde inhoud meegegeven. Voorts is de ASCII-waarde van de laatste toetsindruk toegekend aan de global variabele 'toets'.
De procedure EDIT_STRING heeft betrekking op de invoer of mutatie van één veld. In ons adressenbestand wordt echter van zeven velden gebruik gemaakt. Er zal dus een voorziening moeten worden getroffen om die zeven velden achter elkaar, d.w.z. zonder onderbreking, te kunnen invoeren. Daarenboven moeten die zeven velden nog eens tot één adresstring worden samengevoegd. Dat laatste houdt tevens in dat zo'n adresstring bij het muteren weer uit elkaar moet kunnen worden 'gerafeld, d.w.z. weer gesplitst moet kunnen worden in afzonderlijke velden (adresregels).

50. OPBOUW VAN EEN ADRESSTRING

50.1. Scheidingstekens

In ons programma is een adresstring opgebouwd uit zeven velden. Elk veld is afgesloten met de ASCII-waarden 10 en 13 (naar het begin van een nieuwe regel). Hoe dat wordt gerealiseerd, komt straks aan de orde. Hiermee wordt bereikt dat de zeven velden bij een write-instructie netjes onder elkaar op het beeldscherm worden gezet. Zolang we in ons bestand aan het bladeren zijn, kan er met complete adresstrings worden gemanipuleerd. Eerst bij het veranderen van de inhoud - en later bij het afdrukken - dient elk van de zeven velden van een adresstring afzonderlijk te kunnen worden behandeld. Op basis van de scheidingstekens # 10# 13 kan zo'n adresstring in stukjes worden 'gehakt'.

50.2 Aantal velden

Pascal biedt de mogelijkheid constanten te definiëren, waaronder het toekennen van vaste waarden aan variabelen. Hiertoe dient het beschermde woord 'const'. Het is enigermate vergelijkbaar met 'var'. In tegenstelling tot variabelen die achter 'var' worden gedeclareerd, ontvangen variabelen achter 'const' echter meteen vaste waarden. Ter verduidelijking:

```
var aantal_velden : byte;
const aantal_velden : byte = 7;
```

In het eerste geval is er geheugenruimte aan de variabele 'aantal_velden' toegekend, doch is de waarde nog niet bekend. In het tweede geval zal de waarde van de variabele 'aantal_velden' gedurende het hele programma zeven bedragen. Het gebruik van constanten biedt onder meer het voordeel dat programma's achteraf eenvoudig kunnen worden gewijzigd. Voor een verandering van het aantal velden hoeft nu slechts één cijfer te worden veranderd.
De declaratie van constanten vindt plaats tussen de declaraties achter 'type' en die achter 'var'.

50.3. Veldlengte

De veldlengte verschilt per veld. Zo zijn er voor de achternaam 32 posities gereserveerd, terwijl de postcode slechts 7 karakters (de tussenspatie inbegrepen) omvat. Het zuinig omspringen met de veldlengten leidt niet alleen tot geheugenbesparing, doch biedt tevens de mogelijkheid de lengte van de adresstring te bewaken, zodat die bij het afdrukken op één regel past. Evenals het aantal velden hebben we ook de verschillende veldlengten als constanten, evenwel ondergebracht in een array, gedeclareerd:

```
const
aantal_velden : byte = 7;
veldbreedte : array[1..7] of byte =
(32,32,24,07,19,19,06);
```

51. ONTLEDING VAN EEN ADRESSTRING IN VELDEN

51.1. Inleiding

Zodra een adresstring wordt gemuteerd, dient deze te worden ontleed in zijn afzonderlijke velden. Bij de invoer van een nieuw adres wordt vooraf een

'dummy-string' aangemaakt, uitsluitend bestaande uit scheidingstekens:

#10#13#10#13#10#13#10#13#10#13#10#13#10#13

In het laatste geval wordt de 'lege' adresstring (variabele'inhoud') gesplitst in lege velden (variabelen 'veld[1]' t/m 'veld[7]'). Dit alles biedt het voordeel dat voor zowel de invoer als het muteren van dezelfde procedures gebruik kan worden gemaakt.

51.2. Volledige procedure SPLITS_INHOUD_IN_VELDEN

(listing 1)

51.3. Toelichting

Om te beginnen wordt een eventueel aanwezige oude inhoud uit elk van de zeven velden gewist, alvorens aan die velden gedeelten uit de huidige adresstring toe te wijzen. Aan de variabele j wordt de waarde -1 toegekend. Bij het voor de eerste keer ingaan van de repeatlus is die waarde gelijk aan 1. De toegepaste routine is ooit ontwikkeld door Dirk Kroon (in zijn boek BASIC Notities) en door uw auteur omgezet in Pascal. Ter verklaring van een en ander construeren we even een verkorte adresstring, nu voorzien van enige inhoud:

aa#10#13bb#10#13cc#10#13dd#10#13ee#10#13ff#10#13gg#10#13

Vervolgens bekijken we onderstaand gedeelte uit de gegeven procedure:

```
begin
 inc (j);
 repeat
  inc (j);
  if (inhoud[j]<> #10) and (in houd[j]
  <> #13) then
  veld[i]:=veld[i]+inhoud[j];
 until inhoud[j]=#10;
End;
```

- De waarde van j (-1) wordt tweemaal opgehoogd en bedraagt dan 1.
- Als het eerste karakter van de string 'inhoud' (de adresstring) zowel ongelijk aan #10 als aan #13 is, dan wordt dat karakter toegevoegd aan de inhoud van de tot dan toe lege variabele veld[i].
- Hierna wordt j opgehoogd tot 2 en wordt het tweede karakter bekeken.
- Dat gaat zo door totdat een linefeed (#10) wordt gesignaleerd.

Op basis van de voorbeeldstring is de repeatlus nu driemaal doorlopen en is aan veld [i] de inhoud 'aa' toegekend. Omdat de repeatlus weer een onderdeel is van de onvoorwaardelijke lus 'for i:= 1 to 7 do', wordt het bovenstaande zeven keer herhaald. We bekijken derhalve de tweede ronde. Het programma is inmiddels aangekomen bij het derde karakter (#10) van de adresstring:

- De waarde van j wordt tweemaal opgehoogd en bedraagt dan 5.
- Op de eerder beschreven wijze wordt de tekenrij 'bb' toegekend aan de variabele veld [i].

Aangezien i met 1 begint en met 7 eindigt, zullen de achtereenvolgende tekenrijen 'aa' t/m 'gg' worden toegekend aan de variabelen veld [1] t/m veld [7]. De adresstring 'inhoud' is nu gesplitst in afzonderlijke velden. Op het beeldscherm is tot nu toe niets veranderd.
Bij de invoer van een nieuw adres wordt eerst een dummy-string aangemaakt, die uit zeven combinaties #10#13 bestaat. Dat gaat eenvoudig met:

```
inhoud:= ''; for i:= 1 to 7 do inhoud:=
inhoud +#10 +#13;
```

Bovenstaande instructie komen we tegen in de hierna te beschrijven procedure EDIT_INHOUD.

52. VOLLEDIGE PROCEDURE EDIT_INHOUD

52.1. Inleiding

Met de procedure EDIT_INHOUD kan een compleet adres worden ingevoerd of gemuteerd. Voor elk veld (adresregel) wordt daarbij weer een beroep gedaan op de procedure EDIT_STRING. De procedure EDIT_INHOUD wordt op zijn beurt weer aangeroepen vanuit een van de procedures INVOER of MUTEREN. In deze aflevering beperken we ons tot de procedure INVOER. Eerst volgt de procedure EDIT_INHOUD.

Listing 1

```
PROCEDURE SPLITS_INHOUD_IN_VELDEN;
{------------------------------}
begin
  for i:=1 to 7 do veld[i]:='';     (verw. oude inhoud uit velden)
  j:= -1;
  for i:= 1 to 7 do
  begin
    inc (j);
    repeat
      inc (j);
      if (inhoud[j]<> #10) and (inhoud[j]<> #13) then
      veld[i]:=veld[i]+inhoud[j];
    until inhoud[j]=#10;
  end;
end;
```

52.2. Programma

(listing 2)

52.3. Toelichting

- De inhoud van de actuele adresstring wordt gesplitst in zijn afzonderlijke velden veld [1] t/m veld [7]. Als het de invoer van een nieuw adres betreft, is er eerder (in de hierna nog te behandelen procedure INVOER) een lege adresstring aangemaakt.
- Er wordt een venster gezet en wel achter de veldnamen die tot de vaste layout behoren (naam, voorl, adres enz.).
- De waarde van y (regel) wordt op 1 gezet. De routine zal immers op de eerste regel van het venster in gang worden gezet (invoer of wijziging van de naam).
- Het gedeelte dat betrekking heeft op de variabele veldlengte slaan we even over.
- De inhoud van veld [y] wordt overgedragen aan de variabele 'item'. Dat is nodig om het datatype in overeenstemming te brengen met het voor de procedure EDIT_STRING vereiste type.
- EDIT_STRING wordt aangeroepen, waarbij de x-positie van de cursor altijd 1 bedraagt omdat we steeds in de eerste kolom van het venster beginnen. De waarde van y (regel/veld) moge duidelijk zijn. De maximale stringlengte is thans niet langer met 'max' aangegeven, doch met de variabele veldbreedte [y].
- Na terugkeer van de procedure EDIT_STRING wordt de al dan niet gewijzigde waarde van 'item' weer overgedragen aan veld[y].

Tot zover de invoer of wijziging van

Listing 2

```
PROCEDURE EDIT_INHOUD;
{--------------------}
begin

  SPLITS_INHOUD_IN_VELDEN;
  window (15,06,79,13);                              {zet venster}
  y:= 1;                                          {begin met 1e veld}
  repeat

    {zet variabele veldlengte t.b.v. naam en voorletters}
    {---------------------------------------------------}
    veldbreedte[1]:= 32 - length (veld[2]);
    veldbreedte[2]:= 32 - length (veld[1]);

    {edit regel y}
    {------------}
    item:= veld[y];
    EDIT_STRING (1,y,veldbreedte[y],item);
    veld[y]:= item;

    {naar andere regel}
    {-----------------}
    if toets= #72 then if y> 1 then dec (y);                {Up}
    if toets= #73 then y:= 1;                              {PgUp}
    if toets= #80 then if y< aantal_velden then inc (y);   {Down}
    if toets= #81 then y:= aantal_velden;                  {PgDn}
    if toets= #13 then inc (y);                           {Enter}

  until ((y= aantal_velden+1) or (toets= #27));

  {voeg velden samen tot inhoud}
  {----------------------------}
  inhoud:= '';
  for i:= 1 to aantal_velden do inhoud:= inhoud +veld[i] +#10#13;

  {verwijder carriage returns indien niets is ingevoerd}
  {----------------------------------------------------}
  if length (inhoud)= 2*aantal_velden then inhoud:= '';

end;
```

de eerste adresregel. Als er al een compleet adres op het beeldscherm stond, dan zal de eerste regel (een gedeelte van de in één keer op het scherm geschreven adresstring) nu vervangen zijn door veld [1]. Doch daar merken we niets van.

We vervolgen de procedure onder de rubriek 'naar andere regel':

- Bij het verlaten van de procedure EDIT_STRING bevat de global variabele 'toets' de ASCII-waarde van de laatste toetsindruk. Als die waarde 72 is, wordt y met 1 verminderd en verhuizen we een regel naar boven, dit op voorwaarde dat we ons niet op de eerste regel bevinden. Aangezien dit thans nog het geval is, gebeurt er niets.
- De andere cursortoetsen spreken voor zichzelf. De hierop betrekking hebbende instructies zijn zo geconstrueerd dat y nimmer het aantal velden (variabele 'aantal_velden') kan overschrijden. Langs deze weg kan de invoerroutine dus niet worden verlaten. We kunnen alleen maar van adresveld veranderen. We zien tevens dat met de verandering van y automatisch het juiste veld [y] wordt bewerkt.
- Bij gebruik van de toets ENTER wordt de waarde van y altijd met 1 opgehoogd, zodat we dan steeds naar de volgende regel verhuizen. Als y groter is dan het aantal velden, wordt de repeatlus verlaten. Dat is het geval na invoer of wijziging van het laatste (onderste) veld.
- Bij gebruik van Esc (ASCII-waarde 27), in welk veld dan ook, wordt de repeatlus altijd verlaten.

Hierna worden alle velden, elk gescheiden door een carriage return (#10#13), samengevoegd tot een adresstring. Het is ook mogelijk dat we niets hebben ingevoerd of dat we een bestaand adres in zijn geheel hebben verwijderd. In dat geval worden de 'loze' carriage returns alle weggehaald, waarmee aan 'inhoud' een nulstring wordt toegekend. Dit laatste is belangrijk, opdat dan snel en eenvoudig kan worden vastgesteld of een component inhoud bevat.

52.4. Variabele veldlengte

Het is de bedoeling dat naam en voorletters straks direct achter elkaar, weliswaar gescheiden door een spatie, worden afgedrukt. Voor de layout (de beschikbare ruimte) is derhalve de maximum lengte van de naam plus voorletters van belang. Bij een korte achternaam passen veel voorletters en omgekeerd. De volgende instructies maken de beschikbare ruimte wat flexibel:

```
veldbreedte[1]:= 32 - length (veld[2]);
veldbreedte[2]:= 32 - length (veld[1]);
```

U vindt ze in de al gegeven procedure.

53. VOLLEDIGE PROCEDURE INVOER

53.1. Inleiding

We beschikken nu over de procedures SPLITS_INHOUD_IN_VELDEN, EDIT_INHOUD en EDIT_STRING. Hiermee kunnen op comfortabele wijze adressen ingevoerd of gewijzigd worden. Wat nog ontbreekt, is de gebruikers-interface, een routine die de bestandsbeheerder op gecontroleerde wijze toegang geeft tot deze routines. Dit geschiedt via de procedure INVOER.

53.2. Programma

(listing 3)

53.3. Toelichting

- Aan de boolean variabele 'afbreken' wordt de waarde false toegekend.
- Als er informatie op het beeldscherm staat, wordt eerst naar het volgnummer van een lege kaart gezocht. Hiertoe dient de zo dadelijk te behandelen procedure ZOEK_LEGE_COMPONENT. Indien die poging is mislukt, zal 'afbreken' true zijn en wordt de procedure verlaten.
- Het tussen 'isoleertekens' geplaatste gedeelte (ANNULEER_SELECTIE) slaan we voorlopig over. Deze procedure komt in een volgende aflevering aan bod.
- Er wordt een nieuwe 'kaart' aangemaakt, opdat de lege inhoud in lege velden kan worden gesplitst (onder de procedure EDIT_INHOUD).
- Het adresvenster wordt gezet. De instructie 'clrscr' heeft slechts tot taak een oud volgnummer te verwijderen. Het actuele volgnummer komt er voor in de plaats.

Listing 3

```
PROCEDURE INVOER;
{---------------}
begin
  afbreken:= false;
  if inhoud<> '' then ZOEK_LEGE_COMPONENT;
  if afbreken then exit;
  (* ANNULEER_SELECTIE; *)

  {maak lege inhoud aan}
  {--------------------}
  inhoud:= '';  for i:= 1 to 7 do inhoud:= inhoud +#10 +#13;

  {zet volgnummer op scherm}
  {------------------------}
  window (15,05,79,13); clrscr; write (vlgnr);
  window (01,01,79,25);

  {invoer nieuwe inhoud}
  {--------------------}
  VOETNOOT ('Voer gegevens in ');
  EDIT_INHOUD;

  {schrijf inhoud naar schijf, mits iets ingevoerd}
  {-----------------------------------------------}
  if length (inhoud)> 0 then
  begin
    seek (bestand,vlgnr); write (bestand,inhoud);
    mutatie:= true;
    gotoxy (3,14); clreol; gotoxy (15,6);
  end

  {zet anders het oorspronkelijke record weer voor}
  {-----------------------------------------------}
  else begin
    vlgnr := bewaarnr;
    SHOW_COMPONENT;
  end;

  VOETNOOT (' Uw keuze : ');
end;
```

- De tekst 'Voer gegevens in' attendeert de gebruiker erop dat hij z'n gang kan gaan. Hij belandt dan in de procedure EDIT_INHOUD.
- Bij terugkeer van EDIT_INHOUD wordt nagegaan of er daadwerkelijk iets is ingevoerd. Slechts dan wordt de schijf (RAM-disk) geactiveerd en ontvangt de boolean variabele 'mutatie' de waarde true. Aan de hand daarvan kan de gebruiker er bij het verlaten van het programma op worden geattendeerd dat het bestand is gewijzigd. In het andere geval (geen invoer) wordt het oorspronkelijke adres weer op het beeldscherm gezet.

54. ZOEKEN NAAR EEN LEGE 'KAART'.

In het menu is aangegeven dat we voor invoer op de toets 'I' moeten drukken. Als er een lege kaart voorstaat, is er niets aan de hand. Het is echter zeer wel mogelijk dat er al een adres op het scherm wordt getoond. Het systeem zal dan een lege kaart moeten 'opsporen'. En als er geen lege kaart 'voorradig' is, dient er een nieuwe kaart te worden aangemaakt. En als ook dit laatste wegens gebrek aan geheugenruimte niet mogelijk is, zal de gebruiker daarop moeten worden gewezen. Al deze zaken worden geregeld in de procedure ZOEK_LEGE_COMPONENT.

54.1. Volledige procedure ZOEK_LEGE_COMPONENT

(listing 4)

54.2. Toelichting

- Het huidige volgnummer wordt opgeslagen in de variabele 'bewaarnr'.
- De gebruiker wordt een ogenblik geduld gevraagd.
- Door middel van een repeatlus wordt het hele bestand doorzocht op een lege kaart, te beginnen bij kaart 1. Het zoeken stopt bij de eerstgevonden lege kaart doch eindigt hoe dan ook bij de laatste kaart. Die laatste kaart kan leeg zijn of informatie bevatten.
- Het actuele volgnummer ontvangt de waarde van i.
- Als het zoeken bij de laatste kaart is geëindigt, deze kaart daarenboven niet leeg is èn er nog ruimte is voor een volgende kaart, wordt een nieuwe kaart toegevoegd, d.w.z. het volgnummer wordt met 1 verhoogd. Eerst wanneer de eigenlijke invoer

Listing 4

```
PROCEDURE ZOEK_LEGE_COMPONENT;
{----------------------------}
begin
  bewaarnr:= vlgnr;
  VOETNOOT ('Ogenblik ... '); i:= 0;
  repeat
    inc (i);
    seek (bestand,i); read (bestand,inhoud);
  until (inhoud= '') or (i= filesize (bestand) -1);
  vlgnr:= i;

  {als laatste record niet leeg is}
  {-------------------------------}
  if (i= filesize (bestand) -1) and (inhoud<> '') then

  {en er dan nog ruimte is voor een volgende record}
  {------------------------------------------------}
  if (filesize (bestand) -1) < maxcomponenten then

  {voeg dan een nummer toe}
  {----------------------}
  vlgnr:= filesize (bestand)

  {als bestand vol is}
  {------------------}
  else begin
    vlgnr:= bewaarnr; SHOW_COMPONENT;
    BEEP; VOETNOOT ('Bestand is vol '); delay (2000);
    afbreken:= true;
    VOETNOOT (' Uw keuze : ');
  end;
end;
```

plaatsvindt, zal er een nieuwe component met dit volgnummer aan de adressenfile worden toegevoegd. Indien er evenwel geen ruimte meer is voor een nieuw adres, wordt het oorspronkelijke adres weer getoond, klinkt er een piepsignaal, wordt de gebruiker gemeld dat het bestand vol is en wordt de invoerprocedure afgebroken.

De capaciteit van het bestand is als constante aangeduid met de variabele 'maxcomponenten'. De waarde hiervan (2000) is bepaald door de omvang van de RAM-disk te delen door de componentlengte, e.e.a. met een zekere veiligheidsmarge.

55. VOORLOPIGE PROCEDURES BLADEREN

Om u alvast in de gelegenheid te stellen wat in het bestand te 'rommelen', geven we u drie voorlopige procedures waarmee in de adressenfile kan worden gebladerd. Deze procedures zullen nog worden uitgebreid.

(listing 5)

56. VOLGORDE VAN PROCEDURES

Volledigheidshalve geven we weer een overzicht van de tot dusver behandelde procedures en hun volgorde.

- declaraties
- BEEP
- SHOW_LAYOUT
- SHOW_MENU_1
- VOETNOOT
- SHOW_COMPONENT
- EEN_KAART_TERUG
- EEN_KAART_VOORUIT
- BLADEREN
- EDIT_STRING
- MAAK_SELECTIE
- SPLITS_INHOUD_IN_VELDEN
- EDIT_INHOUD
- ZOEK_LEGE_COMPONENT
- INVOER
- ESCAPE
- VOORBEREIDING
- hoofdprogramma

Listing 5

```
PROCEDURE EEN_KAART_TERUG;
{------------------------}
begin
  if vlgnr= 1 then BEEP else dec (vlgnr)
end;

PROCEDURE EEN_KAART_VOORUIT;
{--------------------------}
begin
  if vlgnr= filesize (bestand) -1 then BEEP else inc (vlgnr)
end;

PROCEDURE BLADEREN;
{-----------------}
begin
  case readkey of
    #75,#73: EEN_KAART_TERUG;                    {left,pgup}
    #77,#81: EEN_KAART_VOORUIT;                  {right, pgdn}
    else BEEP;                          {overige functietoetsen}
  end;
  SHOW_COMPONENT;
end;
```

Listing 6

```
PROGRAM ADRESSEN;
{---------------}
uses              crt ;
type  component = string [121];
const
 maxcomponenten : integer = 2000;
  aantal_velden : byte = 7;
    veldbreedte : array[1..7] of byte = (32,32,24,07,19,19,06);

var         veld : array[1..7] of string[80];
         bestand : file of component;
          inhoud : component;
           toets : char;
            item : string;
           vlgnr ,
        bewaarnr ,
             i,j : integer;
               y : byte;
        afbreken ,
         mutatie : boolean;
```

57. ENKELE RICHTLIJNEN

57.1. Algemeen

De in deze aflevering behandelde procedures werken, mits ook het demonstratie-programma EDIT_STRING van hoofdstuk 46 (vorige PTC Print) is ingetypt en onderstaande declaraties (voor zover al niet gerealiseerd) aan de reeds gedeclareerde variabelen zijn toegevoegd. Daarbij moet niet vergeten worden de 'isoleertekens' in het hoofdprogramma te verzetten (de tekens #0 en 'I' moeten worden geactiveerd).

57.2. Toe te voegen declaraties

(listing 6)

57.3. Hulpprogramma

Voor de lezers die niet over het hoofdprogramma beschikken, geven we een hulpprogramma en de daarbij vereiste procedures. Hiermee kan de invoer worden getest. Denk bij het intypen van de procedures aan de in het vorige hoofdstuk gegeven volgorde. Zolang er geen bestand op de RAM-disk staat, leidt het verlaten van de invoer tot een runtime error. Dit laatste geldt ook voor bladeren in het bestand. In beide gevallen moet de instructie 'reset (bestand)' uit het hulpprogramma worden verwijderd ter voorkoming van een runtime error bij de start.

(listing 7)

Ten slotte hebben we van enkele lezers tips gehad ter vereenvoudiging van enkele instructies. In andere gevallen bleken bepaalde zaken overbodig. Wellicht dat ook u bepaalde suggesties heeft. Bedenk echter dat elke wijziging in een goed werkend programma-on-

derdeel op onverwachte ogenblikken onaangename gevolgen kan hebben. De hier gepubliceerde routines (op blauwe achtergrond) zijn alle zorgvuldig getest. Waarom zouden we die dan nog veranderen? Hoewel, voor vondsten houden we ons altijd aanbevolen.

(wordt vervolgd).

Listing 7

```
PROCEDURE BEEP;
{-------------}
begin
  sound (1850); delay (100); nosound;
end;

PROCEDURE VOETNOOT (boodschap: string);
{-----------------------------------}
begin
  gotoxy (03,23); clreol; write (boodschap);
end;

PROCEDURE SHOW_COMPONENT;
{----------------------}
begin
  window (15,05,79,13); clrscr;
  seek (bestand,vlgnr); read (bestand,inhoud);
  writeln (vlgnr); write (inhoud);
  window (01,01,79,25); gotoxy (15,23);
end;

{HULPPROGRAMMA}
{-------------}
begin
  assign (bestand,'d:adressen.fil');
  reset (bestand);
  vlgnr:= 1;
  clrscr;
  repeat
    toets:= upcase (readkey);
    case toets of
      #0 : BLADEREN;
      'I': INVOER;
    end;
  until toets= #27;
end.
```

"Luis" in Turbo Pascal 5.0

H.A.M. Ritzer

In een bepaald programma - geschreven in Turbo Pascal 3.0 - was een grafische printerroutine verwerkt. Deze procedure werkte prima in de versie 3.0 van TP van de firma Borland. Bij het omzetten van het programma naar versie 5.0 van TP ontstond er een probleem met deze printerroutine. Na enig speurwerk vond ik de oorzaak van het probleem, nl. ASCII-waarde 26!

Onderstaand voorbeeld werkt niet in TP 5.0:

```
Program Test 1;
Uses Printer;
Var i : Integer;
Begin
 Write(1st, chr(27), 'K', chr(26), chr(0);
 {Grafisch, 26 dots, Epson!}
 For i:=1 to 26 do
 Write(1st, chr(26));
 Writeln(1st);
End.
```

Het resultaat zou moeten zijn: =

Volgens de "Turbo Pascal Reference Guide" blijkt de printer-unit een Text-File te declareren genaamd Lst en verbindt deze aan de LPT1-device.
Bij een Text-File is karakter 26 de EOF markering (einde van de File!) en deze mag dus niet geprint worden. Hoogstwaarschijnlijk zal dit dus de oorzaak zijn, dat ASCII-waarde 26 niet de printer bereikt.

Het volgende voorbeeld werkt wel in Turbo Pascal 5.0 en geeft het gewenste resultaat:

```
Program Test2;
Uses Dos, Printer;
Var i : Integer;

Procedure Print(kar :byte); 'Printen via
de BIOS-functie van Inter. 17H'
Var Reg : Registers;
begin
 Reg.AH:=0; {Functie 0}
 reg.Al:=kar;
 Reg.Dx:=0; {LPT1}
 Intr($17,Reg);
End;

Begin
 Write (1st, chr(27), 'K'); Print(26);
 Print(0);{grafisch,26 dots,Epson)}
 For i:=1 to 26 do
 Print(26);
 Writeln(1st);
End
```

Ik heb dit als oplossing gekozen voor mijn probleem; mochten er echter andere oplossingen en/of oorzaken in iemands brein naar boven "borrelen" dan zou ik dat gaarne vernemen!

Postbus 67

Leden van de vereniging PTC kunnen gratis annonces plaatsen in deze rubriek. Spelregels:

- Wees kort en zakelijk.
- Vermeld zo mogelijk de prijs.
- Vermeld bij voorkeur een telefoonnummer en de tijden waarop u kunt worden gebeld.
- Vermeld anders uw adres.
- Geef uw annonce uitsluitend op via een briefkaart aan Redactie PTC Print, Postbus 67, 5600 AB Eindhoven en vermeld bij opgave uw lidnummer.
- Advertenties worden geplaatst op volgorde van binnenkomst.
- Wanneer niet voldoende ruimte beschikbaar is voor alle advertenties worden de laatst binnengekomen advertenties doorgeschoven naar het volgende nummer.
- Uw advertentie uitsluitend getypt of geprint inleveren.

Niet-leden kunnen tegen een vergoeding een annonce op laten nemen (inlichtingen bij de redactie).

De redactie heeft het recht inzendingen te weigeren die niet in het belang zijn van de leden van de PTC of die duidelijke commerciële oogmerken hebben.

Te koop

Philips BM 7513 monitor (groen), f 150,--. Plantronics - CGA - Hercules grafische kaart f 160,--. Samen f 300,--. Beide in zeer goede staat. Tel.: 035-833524, M. Taman.

Philips computer NMS 9116 (half jaar oud), (20Mb HD, 3,5" en 5,25" drives). Monochroom monitor Pro 7BM713 (groen), NMS 1432 matrixprinter, NMS 1146 mouse, boeken + software, 2 spellen, flight-simulator versie 4.0 + grand-prix-circuit. Alles in één koop. Vraagprijs f 2.500,--. Tel.: 045-424462, na 18.00 uur.

Roneo Alcatel XT, IBM compatible, amber monitor op draaivoet, harde schijf van 10Mb, 5,25" FDdrive 360 Kb, 640K RAM. Compleet geïnstalleerd met programma's voor f 1.200,--. Tevens P2000/102 met basic en tekstverw. modules, boeken en bandjes met software f 250,--. Seriële interf. voor de Epson RX of FX printer. Inl. van 16.00 tot 22.00 uur, 01718-23555, A. Rosier.

P2000T/102 met insteekmodule en Nederlandse gebruiksaanwijzing en versch. spelletjes f 225,--. Philips monitor (groen) f 125,--. In één koop f 300,--. Tel.: 01806-15872, D. Kleinjan, na 18.00 uur.

NMS 9111 (8 mnd. oud), 3,5" en 5,25" drives, 728Kb geheugen + monitor (mono met hoge resolutie) + 20Mb miniscrive harddisk (zeer goede kwaliteit!) + NMS 1146 muis + Genoa SuperEGA Hiresolution card + boeken + veel software. Prijs f 2.800,--. Tel.: 05275-1400.

Philips NMS 9100 (768Kb); MS-DOS 3.3. 2 x 3,5" (720Kb) en 1 x 5,25" (360Kb) diskdrives. Western Digital 30Mb hardcard, software en handig menusysteem. Monochroom monitor met draaivoet, NMS 1145 muis. Stofhoes voor systeemkast met monitor en voor toetsenbord. Compleet f 2.500,--. Met 2 diskdrives f 2.250,--. Tel.: 076-148963, J. Michielsen.

NMS 8250/00 computer, 1 drive + VS0080/00 kleurenmonitor + NMS 1431/00 printer + MT-Telcom modem V21/V23 + Philips muis MSX + MSX-DOS + Home Office 2 + EASE + boeken + software. Vraagprijs f 1600,--. Tel.: 030-949052, J. Bosscher.

Philips P2123 printer + kabel voor aansluiting op P2000. f 250,--. Tel.: 05210 - 89228

NMS 8255 MSX2 computer f 850,--. VS0080 MSX kleurenmonitor f 600,--. VW0030 MSX printer f 425,--. NMS 1250 MSX-modem f 90,--. Tel. 040-852778.

Complete MSX2 computer-uitrusting, zo goed als nieuw. Sony MSX2 HB-F9P + Sony dubbelz.drive HBD-30W + Sony interface HBK-30 + Sony datarec. SDC-600S + Philips VS0080 RGB-monitor + NMS 1431 MSX-printer + NMS 1206 Muziekmodule + NMS 1160 Muziek-keybord + MT-Telcom modem nieuwe versie + MT-Base module nieuwe versie + ca. 15 MSX-boeken + 25 kg. MSX-maandbladen + ruim 125 prog.discettes + enkele datacass + 2 muizen, alle kabels en kleine toebehoren. Alles samen in een koop, slechts f 2000,--. Tel.: 045-453488

Philips NMS 9115 incl. kleurenmonitor CM8833, printer Star NX-1000, comp. meubel in grenen, draaivoet en softwarepakket. Prijs f 3.650,--. Tel.: 045-229804 (na 17.00 uur)

Wegens overstap naar PC. MSX graf. tekentablet NMS1150 (nieuw in originele verpakking). Prijs f 175,--. Tel.: 02513-11449, G. Vredeveldt.

Philips prof. monochrome PC-monitor, type 7BM723, amberkl. scherm 35 cm. Hi-res. Prijs f 185,-- (nieuw f 459,--). ATI Plantronics grafische kaart: Herc. CGA, CGA-emul. f 145,--. Enkelzijdige 3.5" diskdrive voor MSX2 f 145,--. Tel.: 080-775645

Wegens aanschaf PC: MSX2 computer NMS8250 met twee drives en geheugenuitbreiding 128 Kb, monochrome monitor VS0040, matrix printer NMS1431, Philips muis en joystick. Incl. ruim 40 diskettes, handboeken enz. Vraagprijs f 1250,--. Tel.: 045-229039 (na 18.00 uur), Wim Pécasse.

MT-Plus modem inclusief software en gebruiksaanwijzing. Vraagprijs f 125,--. Tel.: 04920-15000 (na 18.00 uur).

Nederlandstalige database DBXL = Dbase III superclone versie 1.2c, razendsnel en zeer gebruiksvriendelijk, incl. venster, memo en diagrammen programma. Kompleet in schitterende cassette incl. verzendkosten f 395,--. Wegens dubbele bestelling Windows 3.0 Nederlands. Nieuw in ongeopende (dus niet geregistreerde) verpakking. Vaste prijs incl. verzendkosten f 350,--. Tel.: 03434-51787

Philips monitor BM7923 12 inch, amber, 1 jr. oud, met handleiding f 175,--. Tel.: 01731-9860, R. den Buurman.

Bepaal zelf uw prijs en help mij van deze restantjes af: Basicode 3 voor MS-Dos & Interface; 5 polige toetsenbord interface; Tekenprogramma & CGA-emulator; Exidy werk/studieboek; financieel programmaboek. Geïntegreerd (MSX); Screendump & Spooler alle MSX (2) schermen. Bel snel 020-828273 (Hans).

MSX Sony HB-201P homecomputer met toebehoren en software. Prijs f 300,--. Tel.: 04927-62346, P. Ruyters.

Philips MSX-2 videocomputer NMS 8280; kleurenmonitor VS0080; TV-tuner 7300; muis SBC 3810, Philips muziek module; computerliteratuur; originele schaak-, dam;-, klaverjas- riskdiskette; 50 disketten met vele videospelletjes. Home Office, Dynamic Publisher + handleidingen! Alles in één koop f 2500,--. Tel.: 02152-69927, P. Heidanus (na 18.00 uur).

:Yes 2016-2, 2 drives, met Hercules en ATI videokaart (IBM compatible aanpassing), amber monitor (BM7523/001, muis, kabels, software, reparatie handleiding. Reden: overkompleet. Prijs f 1100,--. Tel.: 05750-12628, H. Driessen.

:Yes 2016-2, met interface-/videokaart en kleurenmonitor. Tel.: 040-448193, E. Haven.

Modem Philips NMS 1255 f 100,--. (incl. handl. en softw.). Tevens gezocht hulpprogramma's voor DBaseII. Bv. Friday of ZIP. Gaarne telefonische reacties op tel.: 01860-18437, F. Bockstael.

MSX-1 comp. met 5,25 drive: f 500,--. Tel.: 04705-1730 (vraag naar Thei).

MSX-2 VG8235 + kleurenmonitor VS0080 (SC Art) + joystick + muis + boeken en software o.a. originele Dynamic Publisher. Prijs f 995,--. Tel.: 01740-26928, P. Hendriks (na 18.00 uur).

MSX modem, NMS1255 insteekmodule. P.N.O.T.K. Bel na 19.30 uur 03418-52839 (Rob).

MSX-1 comp. VG8020 (Philips). Vraagprijs f 100,--. Tel.: 020-909565, J. v.d. Ancker.

Philips P3204 AT PC f 3500,--. Harddisk 20Mb; 5,25 drive 1,2Mb; 3,5 drive 720 Kb; 2Mb ramdrive; 640Kb basis geheugen; modem Hayes Autodial toon en pulscode; muis genius; 14 inch monochroom flatscreen amber monitor. Tevens diverse software. D. Jansen, Kon. Emmastraat 8, 2691 WB 's Gravenzande, 01748-14199 (tot 23.30 uur).

NEC-P2200 24-naalds Matrixprinter met sheet feeder, in zeer goede staat. Aansluitbaar op alle PC's met MS-DOS. Kan ook met kettingbaanpapier werken. Incl. 2 extra linten en kettingbaanetiketten f 1250,--. Tel.: 040-453223, M. Houdijk (na 17.00 uur).

MSX-printer VW 0020, 80 column matrix. Prijs f 275,--. Tel.: 05490-20031, R. Hassink.

Nieuwe Sony SDC-500 Bitcorder voor MSX-1 en MSX-2. Uitgebreide mogelijkheden incl. aansluitkabels en wat nieuwe originele software (spellen). Met originele (Nederlandse) handleiding. Vaste prijs f 50,--. Tel.: 040-412722, W. Koop.

MSX-2 VG8235; monitor VS0080; printer VW0030; modem NMS1255; recorder D6410; joystick V40005; alles Philips, diskettes, lectuur. Prijs f 1649,--. Tel.: 05928-12934, R. Lont (na 18.00 uur).

Philips AT-proline 3230-055 (8 mnd.) met 1Mb geheugen, 40Mb harddisk, 3,5 en 5,25 inch diskdrives, VHA-monochr. monitor 7BM749 + Philips muis en software + garantie. Prijs f 4950,--. Tel.: 02153-82660, A. ter Haar.

Voor MSX muziekmodule + keyboard f 175,--. Voor PC/MSX kleurenmonitor CM8833 f 375,--. Voor PC modemkaart NMS 1265 f 135,--. Tel.: 040-535695, J. v. Houtert (na 18.00 uur).

Monochroom monitor (met hoes) merk Intro voor de NMS9100 serie plus Hercules kaart f 350,--. Ook apart te koop, prijs n.o.t.k. Tel.: 010-4747376, D. v.d. Slikke.

Monitor voor P2000T. V7001 of BM7502 of BM 7522. Tel.: 040-119794, P. Wijnen.

Complete MSX-2 set met NMS8255, monitor groen, printer NMS1421, muis, modem en evt. logo compleet met boeken en programma's. Prijs f 2000,--. Tel.: 04750-21093, J. v. Malssen.

Philips MSX-2 NMS8255, kleurenmonitor CM8533, printer VW0030, MT-viditel incl. modem, seriële interface NMS1210, fin. admin. 2, VG8183 met orig. handleidingen. Complete set in één koop f 2250,--. Tel.: 078-140526,. L. v.d. Knaap.

IBM-aanpassingskaart + Hercules/CGA videokaart met opstart software (versie 1.01) voor :Yes release 1 (software niet noodzakelijk) Tel.: 04255-3411, Jeroen (na 17.00 uur).

VG8590 Fin. adm. VG8593 ledenadm. f 50,-- p/st. NMS1205 + NMS1160 samen f 350,--. MT Lichtkrant f 75,--. MT Viditel f 50,--. PTT Modem f 50,--. NMS1510 rec. f 100,--. 2 st. joystick f 30,--. Tel.: 023-358881, Erwin.

Philips NMS9100/AT286 PC, 1 x drive 3,5 inch en 20Mb harddisk, compleet met monitor BM7923 en software. Setprijs slechts f 2200,--. Tel.: 040-622896.

Philips MSX-2 computer NMS 8250/00 met 1 drive, toetsenbord, Philips kleurenmonitor VS0080/00, Philips MSX printer 1431/00, MT-Telcom modem (Norm V21 en V23), Philips muis NMS 1140/00. Met opstart disk MSX-DOS, Home-office 2 en Ease. Alles met boeken, ook software. Alles in één koop. Vaste prijs f 1600,--, J. Bosscher, 030-949052.

Philips kleurenmonitor CM8833, met PC kabel. Vraagprijs f 600,--. Philips monitor 7513/001 met aansluitkabel. Vraagprijs f100,--. Tel.: 05120-21554, J. Hiemstra.

Lieselang data-display RGB 400, remote controle, adapter, kabels en verdeelstekker voor de monitor en data-display, en software (screentest en configuratie vna uw PC en data-display). Bijbehorend reinigingsset en keurige koffer voor transporten veilige opberging. Tevens een Liesegang trainer de Luxe 400 overhead-projector met hardtop stofkap en projectiescherm (1.8 m/breed). Alles in staat van nieuw. De Liesegang data-display is op elke XT/AT IBM compatible computer aan te sluiten. Nieuwprijs totaal is f 7768,-- excl. BTW. Uw prijs voor slechts f 4000,-- incl. Tel.: 05782-5357, A. Meerbeek.

Philips XT, type 9100, 3,5 inch, 20MB HD. Monochr. monitor, 101 toetsenbord, muis, PC-tafel. Jaar garantie op harde schijf, diverse software. Prijs: f 2200,--. Tel.: 02990-22484, E. Kiekens.

PC Clivetti PC1, 512 Kram, Dos 3.2, 2 x 3,5 inch diskdrives 720K. Monochrome monitor, printer, software. Prijs: f 1400,--. Tel.: 01620-59416, H. Helsloot (na 17.30 uur)

P-2000 met dubbele diskdrive, diverse insteekmodules, veel cassettes, handleidingen, nieuwsbrieven etc. nog niet aangepaste monitor BM 7513. Hermes schrijfmachine als printer. T.e.a.b. ook afzonderlijk. Tel.: 080-224939, J. Aghina (na 20.00 uur).

Harddisk 20Mb f 400,--. Harddisk 40Mb f 600,--. 8087 f 175,--. XT ramkaart 2Mb f 400,--. Tel.: 04902-17101, K. Daams (na 18.00 uur).

Philips harde schijf (20Mb) voor inbouw achteraf in NMS 9100. Tel.: 040-862730, H. de Jonge (na 18.00 uur).

Originele software. Wordstore plus (disk). Topografie Europa (disk). The Heist (disk). Jet Bomber (disk). North Sea Helicopter (disk). D-Day (cas.). Kick-it (cas.). Hopper (cas.). Oh shit! (cas.). Space rescue (cas.). Alle software met originele gebruiksaanwijzing. Alles in één koop voor f 30,-- excl verzendkosten. M. van Koesveld, tel.: 070-3297203.

Sony PRN-C41 kleurenprinter/plotter f 125,--. SV1838 (X'press 16) met 2 x 3,5 inch drive + joystick + handleidingen f 450,--. Originele PC software (Dynamic Desk, Dynamic Publisher, Framework II) f 300,-- en originele MSX software (Dynamic Publisher, Metal Gear, F-1 Spirit,, Delta Basic, MSX Bridge en Diskit) f 400,--. MSX-Dos 2.20 (origineel) met handleiding f 150,--. PC en MSX boeken f 200,--. Tel.: 020-438106, W. Troost (na 19.00 uur)

Videokaart ATI f 150,-- (overcompleet door aanschaf EGA-kaart). Tel.: 040-536132, R. Kamphuis (na 18.00 uur).

Postbus 67

– vervolg –

Te koop

PixiCAD. Nederlandstalig, gebruiksvriendelijk en nauwkeurig tekenprogramma voor PC. Muissturing. (Hercules of EGA). Shareware f 26,--. Complete versie f 86,--. Giro 1134914 t.n.v. G.W. van Santen, Eindhoven. Vermeld: pixiCAD (en 3,5 of 5,25 inch disk).

P3105 (14 mnd. oud) met 20Mb harde schijf. 3,5 en 5,25 inch drives. AT-toetsenbord plus div. software. Vraagprijs f 1800,--. Tel.: 040-451223, A. van Loon.

VGA-monitor 3CM9809, z.g.a.n. 1 jr. garantie, vaste prijs f 975,--. Eventueel met videokaart P3109/104 te koop. Phil. diskdrive 3,5 inch 720Kb P3109/127, prijs f 250,--. Geheugenuitbreiding 2 x 256Kb SIMM 100ns P3209/046, voor NMS AT & P3345, prijs f 340,--. R. Reinders, 053-326722.

Tektronix 4051. Graphic systeem, compl. met 4662 plotter. Datacom. Interface. Printer interface pl. LA 180printer. 4790 file
manages plus 3 x 8 inch drives, pl. 2 digitizers plus alle documentatie, in prima staat f 3500,--. Tel.: 040-437864.

Tegen elk aannemelijk bod. Het hoogste bod is bepalend. MSX-2 computer, Sony HB-=F9P. Losse dubbelzijdige drive, Sony HBD-30W. Interface hiervoor, Sony HBK-30. Datarecorder, Sony SDC-600S. Philips RGB-monitor, VS-0080. Philips MSX-printer, NMS-1431. Philips muziekmodule, NMS-1205. Philips Keybord, hiervoor, NMS-1160. Philips-muis. Witty MSX-muis.
MT-Telcom modem met xmodem ingeb. MT-base module. Mini-telefooncentrale voor twee modems. 15 MSX- en datacom. boeken. 25 kg MSX- en HCC-maandbladen, ook Japanse. 125 diskettes met MSX-programma's. En verder alle toebehoren, alles samen in één koop. Alles is nog als nieuw, en verpakt in de org. dozen. Graag een bod... L. Hendrickx, 045-453488.

Gevraagd

Philips NMS8280 video-digitizer computer, liefst met uitgebreid geheugen. Te gebruiken voor testdoeleinden, dus een goedwerkend niet te duur exemplaar. Reactie graag tel.: 03434-51787

PC- en MSX2-diskgebruiker zoekt contact, puur voor spellen. Graag schriftelijk contact opnemen. D. Bijlsma, Koeweidendijk 23, 7161 RJ Neede.

MSX Tekenbord NMS 1150. Tel.: 08366-1387, B. Reijher.

Kontakt gezocht met MSX-2 gebruikers om programma's om te wisselen. Liefst omgeving Almelo. R. Hassink, 05490-20031.

MSX muziekmodule NMS1205 en keyboard NMS1160, 04930-11393, D. v. Houts (na 18.00 uur).

Familiegeheugen nr. 4, voor aansturing 80 kar. Bel of schrijf naar J. Netten, Ruysdaelkade 207 hs, 1072 AW Amsterdam, 020-761443 (na 18.00 uur).

Een probleempje met COPY in MS DOS

en een oplossing

Dirk Hezius

Met COPY kunnen we bestanden van de harde disk copiëren naar een floppy of van de ene directory van de harde disk naar de andere. Een enkele keer lukt het niet en wat kunnen we er dan aan doen?

Namen van bestanden in MS DOS!
In MS DOS hebben bestanden een naam. Deze naam is maximaal 8 karakters lang en achter de naam mag nog een nadere aanduiding komen van drie karakters. Alle letters en cijfers zijn toegestaan evenals een aantal speciale tekens, zoals dit rijtje ( ) { } ! @ # $ % ^ & - _ ' ~ aangeeft. Spaties achter de naam mag ook. De naam en de aanduiding worden gescheiden door een punt (.).

```
HEZIUS  .PTC  mag dus.
```

Spaties binnen de naam geven meestal geen problemen. In een administratief programma mogen de uitgaven van het 4e kwartaal 1990 dus opgeslagen worden in een bestand

```
UITG90 4.FIN
```

Ophalen, bewerken en wegschrijven van zo'n bestand gaat moeiteloos. Echter, u had het al geraden, bij copiëren met COPY veroorzaakt de spatie problemen.

COPY
Je zou verwachten dat

```
COPY UITG90 4.FIN A:
```

het bestand naar de A-drive zou copiëren, maar nee.
Er wordt gemeld "Onjuist aantal Parameters".
(Op een andere computer werd het bestand wel gecopiëerd, maar werd de naam veranderd in UITG90).
Kennelijk heeft COPY problemen met de spatie in de naam.

Nou, denk je dan, dan doen we het via een omweg. Eerst veranderen we de naam van het bestand, dan copiëren we het bestand onder de nieuwe naam en daarna veranderen we de naam weer terug.
In MS DOS tikken we de instructie voor naamswijziging (RENAME of REN) in:

```
REN UIT90 4.FIN
EVEN904.FIN
```

en we denken hiermee UIT90 4.FIN te hernoemen als EVEN904.FIN. Helaas, de computer meldt

"Bestand bestaat reeds of bestand niet gevonden".

Deze truc gaat dus niet op.
Echter, in GWBASIC gaat het wel.
Ga naar GWBASIC, tik dan in

```
NAME "UITG90 4.FIN" AS
"EVEN904.FIN"
```

(want zo wil GWBASIC de naamsverandering opgedragen krijgen) en ziedaar het lukt, We krijgen Ok op het scherm.
In GWBASIC copiëren we nu even met

```
SHELL "COPY EVEN904.FIN
A:"
```

we gaan naar drive A:

```
SHELL "A:
```

en geven het bestand z'n oude naam terug (of niet). Als we dat wel doen, moet het onder GWBASIC gebeuren. Gaan we eerst terug naar MS DOS en hernoemen we met REN, dan blijkt het bestand ineens UITG90 te heten.
Het is een hele omweg, maar het lukt. Natuurlijk gaat het ook in QuickBASIC. Ja, met BASIC kan meer dan je denkt !
Als je verwacht dat er dit soort namen aan bestanden gegeven zullen worden, kun je er zelfs (in BASIC) een routine voor maken die de bovenstaande procedure automatisch uitvoert als er een spatie in de naam voorkomt[1]. Beter is natuurlijk geen spaties in de naam toe te laten. Vandaar dat je in programma's ook vaak ziet

```
UITG90_4.FIN
```

en dan gaat het meteen goed.

Overigens: Met BACKUP bestaat dit probleem niet. Maar BACKUP werkt ook heel anders dan COPY.

[1] `IF INSTR(RTRIM$(best naam$),")THEN`

LEEST U MEE?

DOS systeem - en foutmeldingen

PC-Zakboekje DOS, systeem- en foutmeldingen, met versie 4, meldt het Kluwer boekje op binnenzakformaat. Het is weer eens zo'n boekje dat met geen mogelijkheid uit zichzelf open blijft liggen, tenzij je er een vreselijke mishandeling van het boekwerkje voor over hebt.

Engelse versie
Het vertaalde boekje, geschreven door Emily D. Smitt, bevat voor zover ik heb kunnen nagaan, alle systeem- en foutmeldingen die je op je monitor kunt krijgen bij het werken met DOS 3.2 tot en met 4.0. Het gaat daarbij om de Engelse DOS-versies, die niet letterlijk vertaald, maar wel goed uitgelegd worden.

Bij het inkijken van dit boekje - met twee handen: de PC kon dus wel uit - vond ik steeds nadrukkelijker dat de tendens van de huidige generatie software en hardware een boekje als dit steeds overbodiger maakt. Wie werkt er immers nog "kaal" in DOS, nu er allerhande menuprogramma's zijn en programmatuur de gebruiker zelfs in staat stelt andere programma's te starten? AutoMenu en Norton Commander zijn voorbeelden van het eerste soort, Q&A, MultiMate 4.0 en de Library van WordPerfect staan model voor het tweede soort. Met DesQview en nu ook Windows 3.0 kun je zelfs verschillende programma's tegelijk starten!

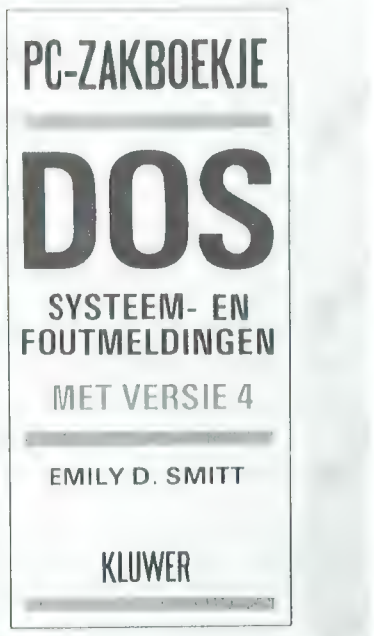

Matig
Terug naar het Kluwer-boekje. In de jaren computeren die ik inmiddels achter de rug heb is bij mij nog nooit de behoefte aan zo'n werkje opgekomen. Nu ik er in blader zie ik tal van fout- en systeemmeldingen, die ik nog nooit op mijn beeldscherm heb zien verschijnen. En als ik dan een bekende tegenkom is de verklaring nog maar matig. xx lost clusters found in xx chains. Convert lost chains to files (Y/N)? Reageer met N om de clusters vrij te geven, adviseert Emily Smitt. Maar eigenlijk weet ik dan nog niks ...
Willem Laros

Titel: DOS systeem- en foutmeldingen
Schrijver:Emily D.Smitt
Prijs: f 24,50
Uitgeverij:Kluwer Technische Boeken
Aantal pagina's: 135
ISBN: 90 201 2291 6

Handboek Laserprinten

Over computers en randapparatuur zijn de laatste jaren al heel wat boeken geschreven, om nog maar te zwijgen over de berg boeken over allerlei specifieke programma's zoals tekstverwerkers enz. Maar een boek over Laserprinters en het gebruik daarvan was ik nog niet tegen gekomen.
Gelukkig voor de schrijver zijn de meeste laserprinters compatibel met de Hewlett-Packard printers, óók de Philips NMS 1480, want anders was mogelijk dit boek nooit verschenen.
De schrijver heeft zich dan ook kunnen beperken tot de HP-typen.

Het boek is onderverdeeld in vijf delen:

1. Van licht tot letter.
In dit deel wordt globaal de werking van een laserprinter uiteengezet, verschillende modellen beschreven en tot slot een kostenberekening van een afdruk.

2. Van poort naar papier.
Een eerste kennismaking met de laserprinter en aansluiten hiervan op de computer, via een parallelle of een seriële poort.
Aan het gebruik van het bedieningspaneel met zijn vele mogelijkheden wordt een apart hoofdstuk in dit deel gewijd. Verder nog zaken zoals toe te passen papiersoorten, enveloppen en etiketten en papierstoringen.

3. Over stof en service.
De titel spreekt voor zich zelf: het onderhoud van de machine en het schoonmaken daarvan. Mogelijk optredende storingen en opheffen van storingen worden in een apart hoofdstuk behandeld.

4. Van teken tot tekst.
Emulaties, schriftsoorten en tekensets zijn de onderwerpen die in dit deel behandeld worden.

5. Van PCL naar programma.
HP heeft voor de laserprinters een eigen communicatie-taal ontwikkeld: Printer Command Language ofwel PCL en lijkt veel op een programmeertaal.
Met de PCL-commando's worden alle printfuncties van de laserprinter bestuurd en dat zijn er veel meer dan van een "gewone" printer.
Zo is het mogelijk om op een willekeurige plaats op het papier een zwart puntje te zetten. Het commando hiervoor is in de PCL te vinden.
In dit deel van het boek worden alle commando's uitvoerig besproken en

zo mogelijk van een voorbeeld voorzien.

Voor bezitters van een laserprinter, die HP compatibel is, en meer met hun laserprinter willen doen, dan uitsluitend standaard teksten afdrukken, is dit een uitstekend en compleet handboek.
Naast laserprinters, wordt er ook aan de deskjetprinter aandacht geschonken, omdat deze printer qua programmering veel op de laserprinter lijkt.

Willem Laros

Titel: Handboek Laserprinten
Schrijver: Louis A.F.Godschalk
Prijs: f 59,90
Uitgever: A.W.B. Bruna Uitgevers B.V. Utrecht
ISBN 90 229 7880X

Werken met WordPerfect 5

Er zijn nogal wat boeken in de handel waarvan de titel begint met "Alles over...". Meestal maken deze boeken hun pretentieuze titel niet waar. Maar dit boek, bijna 700 pagina's dik, had van mij zo mogen heten!
Het is niet eenvoudig zo'n boekwerk goed te definiëren. Misschien is het 't duidelijkste om aan te geven wat het niet is. Het is géén naslagwerk, zoals bijvoorbeeld de door WordPerfect meegeleverde ringband. Daarin wordt namelijk het grootste deel ingenomen door een alfabetisch-geordend naslagwerk, zodat men bijv. "Installatie" kan vinden na "Inspring" en vóór "Inzien".
Het hier besproken boek is ingedeeld in hoofdstukken en, ofschoon voorzien van een zeer uitgebreid register, niet in de eerste plaats als snelzoek-boek bedoeld. Maar het is ook geen echt leerboek, zoals dat ook door WordPerfect wordt bijgeleverd. Een echt goed leerboek houdt de lezer als 't ware aan de hand en controleert steeds of het behandelde begrepen is.
Zelf ben ik met deze pil op 'n avond in een luie stoel begonnen, want ik ken WordPerfect al. Dacht ik. Bij bladzijde 36 zat ik toch achter de computer, en daar ben ik gebleven. Steeds weer doken er zaken op waarvan ik moest bekennen: "Nooit geweten dat dàt ook kan". Of:" Kijk, daar zoek ik nou al 'n half jaar naar. Ik had 't eigenlijk al opgegeven".
Dit is bij uitstek een boek voor de gevorderde WordPerfect gebruiker. O, natuurlijk zal 'n beginner er ook héél veel aan hebben, maar voor die categorie zijn er boeken in overvloed. Bovendien is het niet onmogelijk dat 'n echte WP-beginner door de veelheid van de informatie overrompeld wordt en het na 'n paar hoofdstukken opgeeft óóit alles van deze tekstverwerker te leren. En dat zou zonde zijn.
Maar de gebruiker die de basistechnieken redelijk onder de knie heeft (of denkt te hebben), die heeft met dit boek werkelijk een schat aan informatie in handen. Alles wordt zeer uitgebreid behandeld en de tekst is gelardeerd met voorbeelden, handige tips en waarschuwingen.
Het starten, laten we zeggen: het simpele ingeven van teksten, bewaren, opvragen enz. wordt kort behandeld. Nou ja, kort in vergelijking met de andere onderwerpen, "slechts" 33 bladzijden over de basisvaardigheden en nog eens ruim tachtig pagina's over het opslaan en weer terughalen van bestanden. Het stuk over tekstcorrectie, opmaakcodes en allerlei handige hulpmiddelen die moeilijk onder de titel van 'n hoofdstuk te vangen zijn neemt nog eens ruim vijftig bladzijden in beslag.
Een zeer belangrijk deel van het boek wordt gewijd aan het vormgeven, het werken met kolommen en de grafische mogelijkheden. Hier vindt -zo dunkt mij- elke WP5.0-gebruiker aanwijzingen op welke manier optimaal van de vele mogelijkheden gebruik gemaakt kan worden.
Natuurlijk krijgt ook het printen ruime aandacht, evenals de spellingcontrole en de synoniemenlijst.
Het werken met macro's is in dit boek verdeeld in twee soorten. Om te beginnen de "eenvoudige" macro die door de auteur "Bandopnames van toetsaanslagen" wordt genoemd. Maar in de inleiding van het hoofdstuk "Programmeren in het macro-redactiescherm" schrijft Henk Boeke:
In tegenstelling tot de meeste hoofdstukken in dit boek worden hier de mogelijkheden van WordPerfect als uitgangspunt genomen, en niet de praktijk van de gebruiker. Ik hoop daarmee tegemoet te komen aan de wens van programmeurs en applicatiebouwers om een toegankelijk na-slagwerk te hebben. Het zullen immers vooral de gespecialiseerde hulptroepen zijn die in opdracht van gebruikers gaan programmeren met macro's...
Vervolgens wordt 44 bladzijden lang een zeer goed doortimmerd verhaal gehouden over dit moeilijke onderdeel. Met de nodige voorbeelden.
Uiteraard worden ook alle andere WP-mogelijkheden uitgebreid behandeld. Met vele voorbeelden en in begrijpelijke taal. Dat laatste is waarschijnlijk het gevolg van 't beroep van de auteur: de achterkant van het boek vermeldt dat Henk Boeke behalve publicist ook taalkundige is. Dat is ook goed te merken, bijvoorbeeld in appendix H, waar het boek u de nodige aanwijzingen geeft om ook ùw versie van WordPerfect voortaan woorden als autootje, cafeetje en geïnstalleerd goed te laten afbreken. Overigens is ook in de rest van 't boek waarneembaar dat de schrijver een wat andere woordkeuze heeft: bij de beschrijving van Vervangen gebruikt hij als voorbeeld: "Een catalogus van mediocre auteurs" (waarbij mediocre dan vervangen wordt door middelmatige), maar ook zinsneden als "Dit is een anachronistisch overblijfsel..." komen niet vaak voor in dit soort boeken.
De tekst is kennelijk goed gecontroleerd; er zitten maar héél weinig "fouten" in. En die paar die onvermijdelijk zijn bij een boek van deze omvang, zijn niet echt wezenlijk. (Bijvoorbeeld op bladzijde 56 en 57, waar 'n paar keer diskettestation A met B wordt verwisseld:" Als WordPerfect gestart is vanaf diskettestation B: met het commando A:wp...")
Een zeer compleet register zorgt ervoor dat alles snel op te zoeken is, waarbij het natuurlijk een pré is als men het boek voordien al eens helemaal heeft doorgenomen. Kortom, 'n verzorgde uitgave van een zeer goed boek, dat zijn geld meer dan waard is.

Cor van Baalen

Titel: Werken met WordPerfect 5
Schrijver: Henk Boeke
Prijs: f 69,00
Uitgever: GW Boeken B.V. Amsterdam
ISBN: 90 6983 023 X

Winkelnieuws

Nieuwe PCP's

De collectie schijfjes van onze public domain verzameling wordt regelmatig critisch bekeken door de MS-DOS-commissie. Zo af en toe verdwijnt er 'ns een; 'n titel waar weinig of geen vraag naar is. En deze plaatsen worden dan weer ingenomen door nieuwere. We stellen u deze maand voor:

PCP093
Boekhoudprogramma v2.5
Een Nederlandstalig boekhoudprogramma voor MS DOS-machines. De gebruiksmogelijkheden liggen op beperkt zakelijk gebied. Het programma kan dienst doen als hulpmiddel bij het bijhouden van de boekhouding van bijvoorbeeld een klein bedrijf of een vereniging.

Het programma is gebaseerd op het dubbel boekhoudsysteem, waarbij voor elk financieel feit een debet- en een creditboeking wordt ingevoerd. Aan de hand van deze boekingen berekent het programma de saldi van de diverse rekeningen. De bedragen kunnen zowel inclusief als exclusief BTW worden ingevoerd. Het programma berekent dan de bijbehorende BTW-bedragen en tevens de saldi van de te vorderen en te betalen BTW. Overzichten zijn mogelijk per maand(en) tot en met een volledig jaar. Deze overzichten kunnen worden uitgeprint.

Een groot voordeel is dat het programma eenvoudig te hanteren is. Op de programmadiskette staat een handleiding die voldoende duidelijkheid verschaft. Ook het feit dat met gebruikmaking van betrekkelijk weinig geheugenruimte en opslagruimte (t/m 400 boekingen per maand op een diskette van 360 kb) een grote hoeveelheid gegevens kan worden verwerkt is een pluspunt.

Jammer genoeg is het programma niet in staat een balans en resultatenrekening te produceren. Verder wordt in het programma niet de standaard rubriekindeling aangehouden, maar zijn op een niet erg logische wijze een aantal namen voor de rubrieken gekozen, die bovendien niet te wijzigen zijn. Helaas, want het inbouwen van deze opties zou niet al te veel problemen mogen opleveren en het programma zou er een stuk aantrekkelijker door worden.
Sander Tromp

PCP 094 QCACHE
QUICKCACHE II v4.03 is een Sharewareprogramma dat in staat is om de hard disk en floppy disks schijnbaar sneller te laten werken door een aantal veel gebruikte disk sectoren in het geheugen bij te houden. Wanneer zo'n sector wordt aangevraagd door een programma wordt de geheugencopie afgegeven inplaats van de disk te lezen. Er wordt van een intelligent algoritme gebruik gemaakt om te bepalen welke sectoren in het geheugen zullen worden bijgehouden. Zo'n mechanisme om veel gebruikte gegevens in een sneller dan het oorspronkelijke geheugen bij te houden wordt in de vaktaal een 'cache' genoemd.

Bij metingen aan disk I/O intensieve programma's zijn snelheden gemeten van 4 (hard disk) tot 14 (floppy disk) maal sneller dan oorspronkelijk. Reken intensieve programma's gaan natuurlijk niet sneller.

Bij dit programma is vrij uitgebreide in het Engels gestelde documentatie aanwezig. Wel wordt er op gewezen dat dit een pittig stukje lectuur is, waar beginners hun handen aan vol zullen hebben. De installatie gebeurt met behulp van een INSTALL programma dat wijzigingen aanbrengt in een aantal system files zoals CONFIG.SYS en AUTOEXEC.BAT, echter niet zonder daarvoor toestemming te vragen, waardoor het installeren door iedereen zonder veel moeite kan worden gedaan.

John Brand

MP005-EASE extra
Onder de naam EASE-extra leveren we nu alweer geruime tijd een trefwoordenregister voor EASE. 't Is een kaartenbak, die inderdaad in EASE ingelezen dient te worden, waardoor men snel toegang heeft tot de gebruiksaanwijzing. Uitsluitend verwijzingen dus. Inmiddels bereikte ons vanuit Groningen een erg interessante schijf, op poten gezet door ons lid André van der Veur. Hij is weer een stapje verder gegaan en heeft een verkorte handleiding voor EASE op schijf gezet. De handleiding is verdeeld in een aantal hoofdstukken, zoals EASE-Algemeen, Charts, Word-Pro, Calcform, Printer en Database. In overleg met André hebben we besloten deze verkorte handleiding tesamen met het trefwoordenregister op MP005 te zetten, zodat u in het vervolg nog meer informatie krijgt voor dat tientje. Want prijs en bestelcode blijven gewoon 't zelfde.

Speciale aanbieding MSX-software

Om het voor onze MSX-ers nog gemakkelijker en aantrekkelijker te maken hebben we 'n viertal pakketjes met software samengesteld, die we gaan leveren tegen zeer lage prijzen. Ze staan ook in de prijslijst, maar hier toch even wat extra aandacht:
Pakket 1: kies vier titels uit:
VG 8381 Ruimterekenen
VG 8382 Dieet
VG 8385 Topografie van de wereld
VG 8386 Tempo typen
VG 8387 Kruiswoord
VG 8388 De Sekte
VG 8389 Eindeloos
VG 8390 Grotten van Oberon
VG 8391 Rekenwonder
VG 8392 Bridge
Deze programma's staan allemaal op cassette.
Prijs: slechts f 20,00 (voor vier stuks dus!)

Pakket 2: kies vier titels uit:
VG 8582 Topografie van de wereld
VG 8583 Tempo typen
VG 8585 De Sekte
VG 8586 Eindeloos
VG 8587 Grotten van Oberon (MSX2)
VG 8588 Rekenwonder (MSX2)
VG 8589 Bridge
VG 9898 Moestuin (MSX2)
Deze programma's staan allemaal op diskette.
Prijs: slechts f 40,00 (voor vier stuks!)

Pakket 3: Kies 2 cassettes uit pakket 1 en 2 diskettes uit pakket 2. Prijs f 25,00

Pakket 4: Kies 1 cassette uit pakket 1 en 3 diskettes uit pakket 2. Prijs f 35,00

Bestellen "onder rembours"
Er blijkt binnen onze vereniging een aantal leden te zijn die toch liever hun winkelbestelling onder rembours geleverd krijgen dan op de huidige manier. Onze boekhouding heeft dat eens bekeken en wil deze service (voorlopig op proef) wel verlenen, mits u voor uw bestelling een briefkaart gebruikt, en daar dan op vermeldt: artikelcode - aantal - omschrijving - afleveradres - prijs.
U kunt op deze manier alleen rechtstreeks bij het bureau bestellen, dus niet naar de afdeling.

Nieuws uit de afdelingen

Afdeling Alkmaar e.o.

Bent u de vakantie goed doorgekomen, met of zonder uw P2000, MSX of PC? Ik had alleen een stapeltje PTC-Prints meegenomen om nog eens enkele artikelen door te lezen. Daar is trouwens niet veel van terechtgekomen. Het programma voor de komende maanden ziet er als volgt uit:

24/09 Als gastspreker komt de heer Polman uit Deventer. Hij zal u de binnenkant van de PC tonen. U tips aan de hand doen hoe u de PC, de harde schijf en de printer kunt onderhouden. En u bovendien uitleggen wat een onderhoudscontract inhoudt.
29/10 Bezoek van de PTC-winkel met diverse demo's.
26/11 Een demo door R. Verheugd.
17/12 Een demo met, en over Uniface

Deze avonden zijn uiteraard gratis door leden van de PTC te bezoeken.
Heeft u zelf ideeën omtrent iets dat u wilt zien of wilt laten zien, laat het ons dan weten.

De winkel wordt beheerd door Leo Hoogervorst, kopen of bestellen kunt u uiteraard op de bijeenkomsten. Eventueel kunt u tussendoor uw bestellingen bij hem opgeven. Zijn telefoonnummer is 072-610127. De bestelde artikelen kunnen dan de volgende clubavond worden afgehaald.

Hans Strietman

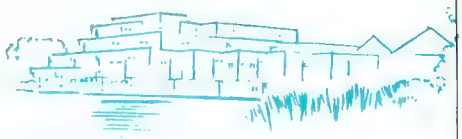

Afdeling Amstelland

Op het moment dat u dit leest is voor velen van ons de zomervakantie helaas weer voorbij en gaan wij als computerclub weer verder met de voorbereidingen voor het komende seizoen dat erg belangrijk gaat worden. Niet zozeer vanwege het feit dat wij nu 5 jaar bestaan maar o.a. vanwege het organiseren van de Open Dag op zaterdag 27 oktober.

1. Kernen: vóór de leden, dóór de leden.
Om er voor te zorgen dat onze leden ook buiten de bijeenkomsten om kontakt met elkaar houden voor het uitwisselen van kennis en gegevens, hulp bij het maken van programma's of het gebruiken van programma's, zijn wij overgegaan tot het oprichten van Kernen.
Een Kern houdt zich bezig met een bepaalde aktiviteit zoals programmeren, dBase, Ease, tekstverwerken, DTP, datacommunicatie of hardware.
Wie zich bij een kern wil aansluiten of een kern wil leiden kan zich aanmelden of per telefoon, zie onderstaande telefoonnummers, of mondeling tijdens één van de bijeenkomsten. Wie meldt zich aan:

Kernleider	Tel.:
Programmeren	V. Schaeffer 02979-84326
dBase	G. Wessels 02977-28052
Ease	H. Bouwman 020-414815
Hardware	A. Buurmeijer 020-174708

Wij zoek o.a. nog een kernleider MS-Dos en WordPerfect! U kunt zich aanmelden op tel.: 020-438106.

2. Programma clubavonden najaar '90.
Wibauthuis
3/10 WordPerfect met WP 5.1 en DrawPerfect. Met verloting van een softwarepakket. Aanvang om 19.30 uur!!
2/11 CAD/CAM demonstraties.
7/12 Ashton Tate komt met o.a. een demo van dBase IV 1.1 en een leuke verassing voor de bezoekers!

Amstelhoven
27/10 Open Dag 1990.
20/11 Lezing en demo over Dynamic Publisher en Designer.
18/12 Demonstraties van door leden gemaakte programma's.

3. PTC-Winkel.
De winkel zal in het najaar 1x onze afdeling bezoeken en wel op 27/10 tijdens de Open Dag in Amstelveen.

4. Open Dag 1990 (vrijwilligers).
De plannen voor de Open Dag krijgen steeds meer vaste vorm en omdat er tijdens de zomermaanden weinig gelegenheid is geweest om met de leden te praten, maken wij alsnog van deze gelegenheid gebruik om een beroep te doen op de (mannelijke) leden. Een aantal dames heeft zich reeds spontaan aangemeld als vrijwilliger, maar de heren laten het tot nu toe afweten. Heren, laat zien dat onze leden achter hun klub staan en meldt u zich als vrijwilliger bij Rinus de Groot tel.: 020-411729 of Wietze Troost 020-438106.
Al vast onze hartelijke dank.

5. Genealogieprogramma.
Tijdens de Open Dag in Den Bosch demonstreerden wij voor de eerste maal een genealogieprogramma dat onder het welbekende Ease draait. Het werd meteen een reuze succes en is nu ook te bestellen bij de afdeling, dhr. Winkel, en kost incl. verzendkosten 17,50. De opbrengst komt geheel ten goede aan de klubkas.

Wietze Troost

Afdeling Apeldoorn

De zon schijnt op dit moment en het is voor Nederlandse begrippen ontzettend warm. Veel vrienden en kenissen zijn op vakantie en genieten van een verdiende rust. Intussen moet er toch iets gedaan worden om in september de clubavonden te laten verlopen zoals we dat gewoon zijn.
Afdeling Apeldoorn heeft, als u dit leest, reeds haar jaarvergadering gehouden. Al onze leden hebben een uitnodiging voor die gebeurtenis ontvangen en er al of niet op gereageerd. We zitten met een volledig bestuur en hebben plannen voor het clubjaar 1990/1991. Hoe de functieverdeling is van het bestuur laten wij u zo spoedig mogelijk weten. (Is u dat al bekend omdat u op de vergadering aanwezig was? Prima!!).
Om actuele gegevens van onze leden te hebben omtrent hun computer en hun wensen en verlangens voor de club is er een enquête uitgegeven. De conclusies hieruit worden zo spoedig mogelijk bekend gemaakt. We hopen die gegevens echt te kunnen gebruiken voor de club.

De activiteitenplanning voor de komende maanden is als volgt:
2/10 Wil Polman geeft een verklaring en een demonstratie met Girotel. Via een modem betalingen verrichten bij de Postbank. De administratie daarvan bijhouden. Hij vertelt u hoe het programma beveiligd is tegen onbevoegden, hoe de administratie verloopt en welke andere gegevens u kunt krijgen via het programma. Ook de praktijk van betalingen uitvoeren komt aan de orde.

6/11 We gaan zelf Kerst- en Nieuwjaarskaarten maken. We kunnen natuurlijk gebruikmaken van bestaande tekeningen, maar ook eigen ontwerpen maken. Dat doen we met de PC en misschien kunnen we ook iets doen met een plotter (voor P2000 en MSX). Een eigen kaart is altijd atractiever dan een bestaande cliché-kaart.
In het vervolg zullen we meer gebruik maken van de mogelijkheden om in PTC-Print berichten te zetten over de afdeling. Een enkele keer sturen we nog een mailing uit met mededelingen. Normaal is dat een dure aangelegenheid. Vandaar de oproep: Lees "Nieuws uit de afdelingen". Dan blijft u op de hoogte van alle nieuwtjes.
En een daarvan is dat de afdelingssecretaris is verhuisd. Bel en schrijf dus niet meer naar het oude adres maar naar Tugerallee 47, 7041 GH 's-Heerenberg, 08346-61430. Vandaaruit proberen we de werkzaamheden vol te houden.

J. Raaijmakers

Afdeling Arnhem

Voor de tweede avond in het nieuwe seizoen 1990-1991 trachten wij een demonstratie te organiseren met medewerking van de Afdeling de Bollenstreek. En wel als onderwerp: Video-bewerking met behulp van de MSX-8280. Zie hiertoe ook PTC-Print, nummer 37.

Het blijft een fascinerende bezigheid om met beelden te manipuleren en de mogelijkheden zijn legio. Het belooft een interessante avond te worden die u zeker hiervoor moet vrijhouden.
Wij komen uiteraard weer samen op de nieuwe lokatie: Zalencentrum Mabri, St. Bernulphusstraat 13, te Oosterbeek.

Rob Rappange

Afdeling Bollenstreek

Nu het september is geworden komen de computeractiviteiten weer op gang, want in de zomermaanden wordt bij mij de computer alleen aangezet voor de dingen die echt moeten. Van hobby komt dan maar weinig terecht.
Maar nu gaan we er weer flink tegenaan want op zondag 28 oktober staat er een Open Dag in "de Schelft" op het programma. Wie 2 jaar geleden op de Open Dag van de Bollenstreek is geweest, weet hoe gezellig en informatief die dag was en we zullen er alles aan doen om dit te evenaren. De PTC-Winkel is dan ook aanwezig om het uitgebreide assortiment te verkopen.
Verder worden er op allerlei gebieden demonstraties gegeven door de leden van de afdeling Bollenstreek. Als er nog leden zijn die iets willen demonstreren of op een bepaald gebied iets meer weten, laat dit dan aan een van de bestuursleden weten.
De Open Dag is van 10.00 uur tot 16.00 uur en iedereen is van harte welkom. De toegang is gratis.

Op de thema-avond van 26 september komt Richard Huisjes een demonstratie geven over desktop publishing. Hij zal uitleg geven over wat je d.m.v. zo'n programma met teksten en plaatjes kunt doen en hoe je er mee kunt werken. Je kunt er bijvoorbeeld een eigen krantje of info-blaadje mee maken, en het op allerlei manieren verfraaien. Er zijn vele mogelijkheden met deze programma's. Richard zal er uitgebreid over vertellen en veel laten zien.

Op 23 oktober is er een contactavond en op 20 november wordt er een uitleg over Uniface gegeven. Tot ziens in "de Schelft".

Ben Meskers

Afdeling Eindhoven

Toen ik gisterenavond iets in het PTC-Net, het voormalige IS2000, wilde zetten, kon ik mij niet aan de indruk onttrekken, dat voor enige leden de zomer alweer te lang had geduurd. Ik kon er urenlang niet inkomen. Daarom was het dan ook maar goed, dat wij als afdeling Eindhoven op 28 Augustus jl. weer aan een nieuw seizoen begonnen zijn.

Voor een aantal leden was het toch wel even wennen, dat het Henriëtte Roelants Centrum intussen de ingang had verplaatst naar de Boschdijkzijde van het gebouw. Vanwege de buurtbewoners wordt u verzocht uw auto op de ventweg van de Boschdijk of in (op) de Willem van Noortlaan te parkeren. De parkeerruimte op het terrein moet beschikbaar blijven voor gehandicapten. Redelijk niet?

25 September is er weer een MSX-avond en die staat dan in het teken van de MSX-Public Domain Software. Onze MSX-mensen hebben zich veel moeite getroost zowel de PD-software van de PTC als het geheel complete afdelingsbestand aan Public Domain te verzamelen. Diezelfde avond nog zal dat alles verkrijgbaar zijn in de afdelingswinkel.

Inmiddels is er weer een cursus MS-DOS voor beginners gestart. Jammer als u mee had willen doen en u was te laat om u op te geven. Dit seizoen komt er nog een cursus. Geeft u zich dan wel bijtijds op. U kunt nu reeds reserveren bij de secretaris. Cursussen voor Pascal en WordPerfect zijn in voorbereiding. Let op volgende publicaties!

Het bestuur kan ook weleens geplaagd worden door tegenslag. De in het vorige nummer met veel verve aangekondigde avond over Quick Basic op 2 oktober, te houden door Dirk Kroon gaat niet door. Van het afgelopen seizoen had u echter nog een avond over dBase te goed. Ad van Roessel is zowel zakelijk als privé een grootgebruiker van dit pakket en zal op 2 oktober 's-avonds in het HR-Centrum er uitgebreid over vertellen. Theorie en praktijk komen aan de orde.

Nu we het toch over thema-avonden hebben, het ligt in de bedoeling de volgende onderwerpen te doen behandelen:

6/11	(Turbo) Pascal.
4/12	't Maken van en werken met menu's.
5/2	Public.Dom.Software, wat is er en wat kun je er mee?
5/3	Boekhouden met de computer thuis.
19/3	Jaarvergadering afd. Eindhoven.
2/4	Presentatie nieuwe hardware.
7/5	PC-Tools, een utility voor fanaten?
4/6	Pakketten-show.
2/7	Werken met spreadsheets.

Alles natuurlijk onder het nodige voorbehoud. Modembezitters kunnen ook op pagina 8 van de afdeling Eindhoven PTC-Net kijken.

Het afgelopen jaar zijn heel wat :YES'sen, echte computers!, opgewaardeerd, zodat ze praktisch PC-compatibel zijn geworden. Uit de vele reacties, die we overal vandaan krijgen, blijkt dat toch een groot aantal van de "ombouwers" niet goed met hun vernieuwde computer overweg kan.

Zowel de toepassing van de hardware als van de software geeft nog steeds moeilijkheden. De :Yes-ondersteuningsgroep blijft daarom voor Alle :Yes-gebruikers de tweede dinsdagavond van de maand de hulppost bemannen. Omgebouwd of niet, u kunt met uw vragen en problemen bij hen terecht. Wel doet u er goed aan uw eigen apparatuur mee te brengen. Voor de niet-Eindhoven leden: het HR-Centrum ligt tegenover het hoofdkantoor van Philips Nederland aan de Boschdijk.
Na de vakantie bleek Willem de Vries weer bereid om de P2000-gebruikers met raad en daad bij te staan. Hij beschikt daarbij ook nog over een zeer uitgebreide documentatie, zodat bijna geen vraag hem te veel is. Willem is er praktisch iedere clubavond.
De MSX/PC-liefhebbers worden er nu al op gewezen, dat op dinsdag 30 oktober de avond in het teken van de MSX-kaart voor de PC staat. (Noteren!)

P. de Groen

Afdeling Den Haag

De tot nu toe gehouden instructie-avonden blijken een groot succes te zijn. Reden voor het bestuur om op de ingeslagen weg voort te gaan. De MSX-groep heeft voor de 3e woensdag van deze maand een demonstratie van de MSX-kaart op het programma staan.
Dit voorjaar hebben wij alle nieuwe leden een welkomstbrief geschreven en daarbij gewezen op onze bijeenkomsten. Tevens hadden wij een enquêteformulier ingesloten. Van PTC Eindhoven kregen wij 69 nieuwe adressen op en van deze 69 nieuwe leden heeft er slechts één gereageerd. Een pover resultaat dus.
Voor het verbeteren van de instructie-avonden heeft het bestuur een overhead-projector aangeschaft. Hierop kan een monitor aangesloten worden en uitleg over bepaalde programma's kan voortaan geprojecteerd worden op een scherm van 1.50 m. Wij denken dat ons lid Hans Kusters, die de vorige lezing verzorgde blij zou zijn geweest met deze aanwinst, maar wij hopen in de toekomst nog eens meer een instructie van hem te krijgen over zijn specialiteit "Utilities".

Als u dit leest is voor de meesten van u de vakantie achter de rug en natuurlijk hopen wij dat u prettige ervaringen en vooral mooi weer heeft gehad. Het bestuur zal trachten in de komende periode een aantal interessante avonden te organiseren.
Het programma voor de komende maanden ziet er als volgt uit:
10/10 Club-bijeenkomst.
17/10 MS-Dos, inleiding door Peter v.d. Meeren.
14/11 Club-bijeenkomst.
21/11 Demonstratie Dynamic Publisher en Dynamic Environment door de makers van deze programma's, "Radarsoft".
12/12 Club-bijeenkomst.
19-12 Instructie Database PC-File door Jan Zoetewey.

In voorbereiding voor volgend jaar is een cursus Lotus 1-2-3 door Robert Vroegop.

Tot ziens op de bijeenkomsten, namens het bestuur van de afdeling Den Haag.

Bob Rosema

Afdeling Kennemerland

Voor menigeen is de vakantie weer voorbij en het clubseizoen is weer begonnen. De eerste clubavond is inmiddels ook geweest. Was u er ook? Waar? In lokaal 12 van de Scholengemeenschap Haarlem aan de Verspronckweg 150 te Haarlem-Noord. In ieder geval zijn er weer bijeenkomsten, iedere tweede en vierde dinsdag van de maand, uitgezonderd de schoolvakanties.

Iedere tweede dinsdag houden we een open clubavond; iedere vierde dinsdag wordt een thema-avond gehouden. Voor het eerste gedeelte van dit seizoen ziet de agenda er als volgt uit:
25/9 Een demonstratie-avond verzorgt door Radarsoft.
23/10 Komt de PTC-Bus naar ons toe.
20/11 Verzorgt de heer van Wolfferen, musicus, een computer-muziek avond.

Wij zien u graag. En ... brengt u op de open avonden zoveel mogelijk uw eigen apparatuur mee.

Voor de volledigheid volgt hieronder de huidige samenstelling van ons afdelingsbestuur:
Voorzitter: G. Neyzing, Duitslandlaan 25, Heemskerk, 02510-32485.
Penningmeester: C. Groot, Eksterlaan 212, Haarlem, 023-373015.
Sekretaris: M.J. van Beek, Blankenstraat 65, Hoofddorp, 02503-35335.
Lid: E. Olijerhoek, Zandvoorterpad 6, Overveen, 023-277435.

Voor bestellingen uit de PTC-Winkel kunt u kontakt opnemen met de penningmeester. De heer Neyzing heeft als aandachtsgebied de P2000, de heren Groot en Van Beek hebben als aandachtsgebied de MSX resp. MSX en PC en de heer Olijerhoek heeft als aandachtsgebied de PC.
Wij hopen dat u weer "bij" bent; blijft u deze rubriek volgen en bekijk ook eens de afdelingspagina's in PTC-Net (voorheen IS2000).

M. van Beek

Afdeling Midden Brabant

De eerste Print na de vakantie en als u dit leest hebben we er alweer drie bijeenkomsten opzitten. U heeft allemaal in juli een kaartje met alle data en onderwerpen van de clubavonden in de brievenbus gekregen. Mocht dit niet het geval zijn, geef dan even schriftelijk of telefonisch bericht aan het secretariaat, zodat wij u alsnog een overzicht kunnen toesturen. Het adres staat vermeld onder de rubriek Afdelingsinformatie.

Voor de nieuwe leden en al oudere leden, die het soms vergeten waren, nog even enige bijzonderheden:
Bestellingen van artikelen uit de PTC-Print of van Public Domain Software kunt u plaatsen bij onze penningmeester G. Kraay, Belcrumweg 28 te Breda, telefoon 076-878583. Deze zal zijn uiterste best doen, dat u het gewenste zo spoedig mogelijk bij hem of op de clubavonden tegen contante betaling in ontvangst kunt nemen.
Verder kunt u altijd bij een van de bestuursleden terecht voor vragen over de afdeling en de clubavonden.
Zoals u in het overzichtskaartje hebt kunnen lezen, beginnen we de avonden met een vraagbaak. Mocht u urgente problemen hebben, dan kunt u van te voren met het secretariaat bellen of schrijven, zodat wij kunnen proberen om de vraag op de eerstvolgende clubavond reeds gericht te beantwoorden.

Voor alle zekerheid nog even een opsomming van de bijeenkomsten tot eind oktober:
Woensdag 26 sept. om 20.00 uur clubavond in het Gem. Sportcentrum te Breda, onderwerp WordPerfect voor PC.
Donderdag 4 okt. 20.00 uur contactavond in de Belcrum.
Woensdag 10 okt. 20.00 uur clubavond in het Gem. Sportcentrum te Breda, onderwerp PTC-Net voorheen IS2000.
Woensdag 24 okt. 20.00 uur clubavond in het Gem. Sportcentrum te Breda onderwerp dBase II voor MSX.

Eventuele bijzonderheden van onze afdeling kunt u ook vinden in PTC-Net onder MBrababt, welk bord regelmatig wordt geupdate, en vragen of berichten kunt u kwijt in Postbus MBbrabant.
Wij hopen u allemaal weer op de komende bijeenkomsten te ontmoeten.

M. Helsloot

Afdeling Oss-Den Bosch

De Open Dag Oss-Den Bosch wordt gehouden op zaterdag 22 september a.s. Er zullen demonstraties gegeven worden en voor de jeugd zijn er diverse dingen te doen. De PTC-Winkel is aanwezig. Een stand met verkoop van tweedehands soft- en hardware is er ook. Mocht u spullen willen verkopen, neem dan even kontakt op met Ben v.d. Broek tel. 04120-50299 of Annemieke Helmer tel. 04120-26637. Iedereen is van harte welkom vanaf 10.00 uur.

Elke tweede woensdag van de maand is er een clubavond met demonstraties en cursussen. Kom gerust met uw vragen en problemen naar deze avonden. Er is altijd wel iemand die u daarmee kan helpen.
Op de clubavond van 10 oktober a.s. zijn er de cursussen Basic en WP 5.0.

De clubavond en de Open Dag zijn in de Hille Looveltlaan 25 in Oss (Ussen).

Annemieke Helmer

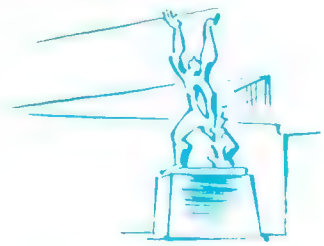

Afdeling Rotterdam

De vakanties zijn weer voorbij en een nieuw seizoen staat voor de deur. Wij hopen dat u genoten heeft van het mooie vaderlandse weer. Met het mooie weer zal er van computeren niet veel terecht gekomen
zijn. Het wordt nu dus de hoogste tijd om weer het een en ander te gaan doen.
Dat het nieuwe seizoen weer begonnen is heeft U op de verenigingsavond al weer kunnen ervaren. De MSX2+ heeft zijn mogelijkheden getoond. Er blijft voor de MSX telkens weer wat nieuws opduiken. Er is nu voor MSX een hard-disk te koop. Wat een en ander gaat kosten? Helaas moet ik u het antwoord schuldig blijven. Wilt u er meer van weten bel dan tussen 19.00 en 20.00 uur op 078-152059.

Nog meer MSX nieuws:
Voor de muziekliefhebbers onder u een bericht:
Er wordt door een aantal enthousiaste amateur-programmeurs muziek geprogrammeerd en op diskette gezet. Deze diskettes zijn uiteraard te koop. Informatie hierover op 078-159217, 's avonds na 19.00 uur.

De volgende verenigingsavond is op 2 oktober a.s. Ook deze avond zal weer voor de MSX-computeraars zijn. Er zal een demonstratie gegeven worden van de MSX-Soundtracker. Dit is een programma, waarmee op eenvoudige wijze muziek gemaakt kan worden.

Wat is er nog meer op deze verenigingsavond te doen? Er wordt gedemonstreerd met de PC-MSX kaart. De afdelingswinkel is er natuurlijk weer voor uw bestellingen, evenals de bibliotheek en de tijdschriftenhoek. Bovendien kunt u er altijd met uw vragen terecht over de P2000, MSX en PC.
Uiteraard hoeft u uw eigen computer niet thuis te laten. Heeft u iets ontwikkeld, of heeft u beslag weten te leggen op bepaalde hardware of software, dan kunt u dit demonstreren. Wij hopen dat u in grote getale aanwezig wilt zijn.
Tot de tweede oktober.

R. v. Poelgeest

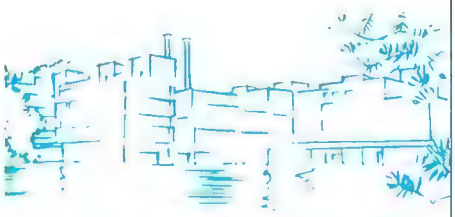

Afdeling Twente

Eindelijk weer eens een teken van leven uit de regio Twente. Niet dat we in de tussenliggende periode niets gedaan zouden hebben, maar het schrijven van het regionieuws en het op tijd insturen ervan liet de laatste tijd nogal wat te wensen over.

Laten we daarom met het belangrijkste beginnen namelijk het programma en de data van de bijeenkomsten in onze regio:

17/09 Modemgebruik in de praktijk.
22/10 MSX-kaart in de PC.
19/11 Telefax (onder voorbehoud)+ PTC-Bus.
17/12 Laserdemo gestuurd d.m.v. PC.
21/01 Ledenvergadering.

Tot aan de grote vakantie in 1991 zijn al wel de data vastgesteld, deze zijn: 18/2 - 18/3 - 15/4 - 13/5 en 17/6. Mededelingen over het programma op deze avonden worden in de volgende nummers van het clubblad medegedeeld.

Dan nu een verslag van de laatst gehouden clubavonden voor de vakantie:

Containertransport met de P2000, 23 april 1990
Om de kinderen van de basisschool vertrouwd te maken met het coördinatenstelsel komt Ton Smit op het idee een echte robot te bouwen. Om praktische redenen wordt gekozen voor een containerkraan gemaakt van Fischer Techniek, Mecano- en Temsi-onderdelen die Ton jarenlang netjes bewaard heeft.
Als de kinderen wat geoefend hebben met de opdrachten uit het lesboek wordt de kraan meegenomen naar school. Per tweetal kunnen ze met behulp van de cursortoetsen en commando's (op, neer, pak, los) containers verplaatsen en op het scherm steeds zien op welke positie de kraan zich bevindt en waar de containers staan. Tijdens de tweede ronde worden ze gestimuleerd de coördinaten rechtstreeks in te typen. Kinderen die hier geen problemen mee hebben krijgen van Ton bepaalde opdrachten mee. Ze moeten b.v. een container van een spoorwegwagen op een oplegger zetten. De opdrachten worden eerst op papier uitgewerkt en daarna worden de commando's ingetypt. Als ze daarmee klaar zijn worden hun programma's op cassette gezet om daarna uitgeprobeerd te worden door de kraan in de klas te zetten en de opdrachten te laten uitvoeren. Als er iets fout gaat wordt het programma uitgeprint en kan de leerling de fout opsporen.

Met de kraan kan ook het automatiseringsproces gedemonstreerd worden. Zo kan Ton laten zien hoe een computerprogramma ernstige bedieningsfouten kan voorkomen, deze worden namelijk niet uitgevoerd. Als het commando "los" wordt gegeven terwijl de container boven in de takel hangt, volgt een foutmelding. De kinderen hebben zelf al ervaren dat het bedienen van de knoppen niet meer nodig is als je een compleet programma intypt. Je kunt ook laten zien hoe je een robot iets kunt "leren". De handelingen die je handmatig uitvoert worden door het programma onthouden, daarna kan de kraan dezelfde handelingen eindeloos herhalen waarbij eventuele verkeerde commando's automatisch worden overgeslagen.

Ton heeft nog een aantal uitbreidingen in petto, gebaseerd op praktijkvoorbeelden, waarbij volgens dezelfde principes wordt gewerkt. Op deze wijze maken de kinderen niet alleen kennis met het coördinatenstelsel maar eveneens met voorbeelden van de oprukkende informatietechnologie. En dat alles met simpele middelen, namelijk een P2000, het PTC-Uniface en een doos met onderdelen.

Satellietontvangst en Telefax, 21 mei 1990
De persoon die de ontvangst van satellietbeelden op de PC zou demonstreren liet twee dagen voor de bewuste clubavond weten niet te zullen komen. Gelukkig wist Gerrit Veldhuis dit gat op te vullen door een demonstratie te geven van de PC als meetinstrument. Door aansluiting van de hiervoor geschikte randapparatuur aan de seriële poort van de PC en software is het mogelijk de meetresultaten grafisch weer te geven op de monitor van de PC. Door de belangstelling voor dit onderwerp bij de aanwezige clubleden zal Gerrit hierop een vervolg geven. Dan beter voorbereidt en uitgewerkter dan de eerste keer. Desondanks was het een geslaagde bijeenkomst en wordt Gerrit bij deze vriendelijk bedankt.

P.S. De demonstratie van Telefaxen op de PC is verschoven naar de clubavond op 1 november (onder voorbehoud).

Vergelijkend onderzoek naar tekstopmaak m.b.v. de programma's WordPerfect 5.0, Ventura 2.0 en DP plus Ease op de MSX, 18 juni 1990
Voor dit onderwerp werd een stuk tekst gebruikt dat op een PC was ingetypt en weggeschreven als een ASCII bestand. Het inlezen van dit bestand door WP 5.0 en Ventura leverde geen problemen op. DP echter moet de tekst aangeleverd krijgen zonder codes (printerdefinities/tekstopmaak) en maximaal 8 pagina's tekst.
Aangezien Gerrit Veldhuis het programma WP 5.0, Frans Bos het programma DP en Ease en ik zelf Ventura demonstreerden hadden we onderling afgesproken het volgende te behandelen:

- paginaopmaak in kolommen;
- zinsneden cursief, vet of in andere fonts weergegeven;
- kop- en /of voetteksten;
- inlezen van grafische plaatjes binnen de tekst.

Voordat je begint met de tekstopmaak is het verstandig op een kladje aan te geven hoe de tekst opgemaakt dient te worden en hoe de pagina-indeling eruit moet zien. Dit leidt sneller tot de gewenste resultaten.
Indien bij Ventura wordt gekozen voor een bestaand stijlblad, is het verstandig dit stijlblad, een andere naam te geven. Dit met de optie: "nieuw stijlblad maken", kies hiervoor een naam die betrekking heeft op de tekst. Als de tekst is opgemaakt en bewaard moet worden kan dit worden gedaan met de optie "hoofdstuk bewaren als". Als naam voor het hoofdstuk kan dezelfde worden aangehouden als die van het nieuwe stijlblad. Bij het wegschrijven dient ook de directory te worden aangegeven. Kies hiervoor dezelfde directory als waarin de tekstfile is opgeslagen. Op deze manier blijven de directories en bestanden die Ventura heeft aangemaakt tijdens de installatie ongewijzigd en komen het zelfgemaakte hoofdstuk, stijlblad en tekst- en/of grafische bestanden bij elkaar in één directory te staan.
Ventura heeft ten opzichte van WordPerfect het voordeel dat de opgemaakte tekst direct op het scherm te zien is. Bij WordPerfect dient eerst de optie printen [Shift F7] gekozen te worden en dan mogelijkheid printen naar scherm. Indien je bij Ventura niet over een A4 scherm bezit is het lastig het volledige overzicht te behouden, het zoeken van de plaats van de cursor gaat dan d.m.v. verschuiving van het beeld m.b.v. de muis c.q. cursortoetsen.
Het programma Ease schiet te kort als het gaat om plaatjes invoegen en andere letterfonts kiezen. Wil men dit toch bereiken dan moet men het DP pakket voor de MSX gebruiken. Nu kan men dan de hierin aanwezige letterfonts gebruiken. Om plaatjes toe te voegen moeten eerst kolommen worden gemaakt die om het plaatje heen gaan en in elkaar overlopen.

Emile Eykenaar

Afdeling Zwolle

Om aan de leden, die de laatste ledenvergadering van de afdeling Zwolle niet hebben kunnen bijwonen, enige duidelijkheid te verschaffen m.b.t. waarom de zaken zo verlopen als ze verlopen, volgt hier een kort verslag van die ledenvergadering. Zaken,

die voor het begrip van e.e.a. niet nodig zijn, zijn weggelaten.
Hoewel op de betreffende clubavond ongeveer 35 leden aanwezig waren, werd de ledenvergadering slechts door 5 leden bezocht (buiten het bestuur).
Als gast was aanwezig de consul Oost: de heer Raaymakers van afdeling Apeldoorn.
De vergadering werd ad interim voorgezeten door Henk Scholtus.
De volgende agendapunten werden afgehandeld:
1. Jaarverslag.
De secretaris zet regelmatig zijn verslag in PTC-Net. Dat kan daarin dus worden gelezen. Print-outs ervan zijn in beperkte mate verkrijgbaar; zullen komende clubavonden op de tafel bij de ingang worden gelegd en er hangt er een aan het prikbord.
De penningmeester deelt mee dat de financiële situatie nog steeds gezond is. De cijfers zullen volgende clubavond op papier staan en bij hem kunnen worden ingezien.
Het bestuur verwacht van de leden ideeën om het nog niet uitgegeven geld optimaal te besteden.
Besteding aan mailings wordt niet zinnig geacht. Ze vreten geld en hebben weinig effect. Bovendien staat alles in PTC-Print en in PTC-Net.
Het idee om een grote demonstratie-monitor te kopen tegen een redelijke prijs is nog niet gelukt.

2. Kascommissie.
De heer v.d. Hoeve heeft zijn werk gedaan namens de kascommissie, en tijdens de clubavond van de daarop volgende maand verslag uitgebracht.

3. Toekomstplannen.
De plannen van het bestuur heeft men kunnen lezen in PTC-Print nr. 33 van december jl. Copieën daarvan op de tafel.
De secretaris brengt een idee van de heer v.d. Poel naar voren: Om de andere bijeenkomst de computers thuis laten staan, zodat de lezing, demonstratie of dergelijke beter uit de verf komt. Deze bovendien dan houden in een aparte ruimte om geen last te hebben van het vergadergedruis van de HCC. De andere tweemaandelijkse bijeenkomst blijft dan zonder (PTC)programma, samen met de HCC, hetgeen voor velen erg gezellig wordt gevonden. De vergadering was het er bijna unaniem over eens om aldus gedurende een half jaar na de grote vakantie, dus vanaf september, een proef te nemen.
Vanaf heden zal er elke bijeenkomst een vragen-halfuurtje worden verzorgd (onder meer) door Bert Esser in een apart zaaltje. Dit kan onderwerpen opleveren voor de twee-maandelijkse lezing of demonstratie. Gedacht kan worden aan b.v.: hoe werk ik met Dynamic Publisher om dat of dat te bereiken, of: Hoe verbind ik mijn PC met een andere computer.

4. Vacature afdelingsvoorzitter.
Hierin is inmiddels voorzien. Henk Scholtus heeft zich beschikbaar gesteld.

5. Rondvraag.
De vraag wordt gesteld of de afdelingen niet anders kunnen worden ingedeeld; e.e.a. in verband met de voor sommigen te grote afstand; de P2000- en de PC-kern binnen de afdeling Zwolle zijn te klein om levendig te kunnen functioneren. De vraag is of de afdeling nu groter moet worden, of juist in tweeën moet worden gesplitst om dit probleem te tackelen. Zal aan het hoofdbestuur worden voorgelegd.
Kunnen er geen inschrijfformulieren bij de ingang worden gelegd? De avondcommissie zal hier van nu af aan voor zorgen.
Ook zullen er iedere avond belangstellingsenquêteformulieren worden neergelegd.
Kan het bestuur duidelijker herkenbaar zijn? Er zullen voortaan PTC-naambatches worden gedragen. De PTC-vlag geeft aan in welke hoek de PTC zit. (De andere hoek is van de HCC.)
Worden er lidmaatschapskaarten afgegeven? Nee. De wikkel van PTC-Print kan daartoe dienen.
Inmiddels heeft het bestuur overleg gepleegd met de andere besturen van de regio "Oost". Het belangrijkste dat daaruit gekomen is, is dat er in februari/maart 1991 een regionale Open Dag gehouden zal worden in Apeldoorn. Ik wil er via deze weg bij de Zwolle-leden op aandringen, hun steentje daarvoor bij te dragen in de vorm van een demonstratie op die dag, of iets dergelijks.
Tijdens de laatste bestuursvergadering is besloten dat we zullen proberen dichter bij de leden te komen; maar dan letterlijk. De eerste proef is een clubavond in Meppel (zie vorige PTC-Print). Slaat dat aan, dan volgen er meer in Meppel. Een dergelijk experiment staat ook op de planning voor Coevorden en Lelystad. Als dat wil lukken hoort u meer.
Rest mij nog u een goed volgend computerseizoen toe te wensen.

Cor Quené

Nogmaals WP naar uw hand zetten

Van de heer Plantenga ontvingen wij de volgende brief, die ons interessant genoeg lijkt om hem in z'n geheel op te nemen.
Hij reageert op het artikel "WordPerfect naar uw hand zetten" dat I.D. van Eikelberg schreef.

Bij het lezen van het artikel van I.D. van Eikelberg miste ik bij de behandelde briefindeling de ondertekening, die als één van de weinige vaststaande gegevens toch niet in een voorgeprogrammeerde brief zou mogen ontbreken.
Voordat de macro in het artikel gegeven voorbeeld met Ctrl+F10 wordt afgesloten zou m.i. het volgende gedaan moeten worden:

nogmaals 2 x Enter waarna 30 x spatie dan typen Hoogachtend of vriendelijk groetend dan 3 x Enter en weer 30 x spatie en de naam van de afzender typen. Daarna met de pijltjestoets teruggaan naar het begin waar de feitelijke inhoud van de brief getypt moet worden en dan pas de macro afsluiten met Ctrl+F10.

In dat geval schuift de ondertekening steeds op tot twee regels onder de laatste regel van de brief.
Overigens ben ik niet in het gelukkige bezit van de versie 5.0 maar ik ben het niet eens met de heer van Eikelberg dat macro's in versie 4.2 zo moeilijk zijn.

Wel wordt geen menu gegeven zoals dat kennelijk bij de versie 5.0 het geval is. Als bij 4.2 tijdens de macro definitie op de toetsen Ctrl+PgUp gevolgd door 2 x enter (altijd 2x!) wordt gedrukt dan ziet men wel niets gebeuren, maar het effect is exact gelijk, namelijk er wordt in de macro gewacht op input. Daarmee kan dan toch vrij makkelijk eenzelfde briefindeling gemaakt worden als met de versie 5.0 werd gedaan.

Ook commentaar kan worden ingelast door op de toetsen Ctrl+F5 te drukken en voor B te kiezen. In het dan opgeroepen kader kan men dan commentaar leveren zonder dat dat invloed heeft op de cursorpositie.
Mogelijk hebben, volgens mij vele, 4.2 bezitters daar iets aan.

Commentaar I.D. van Eikelberg:
Natuurlijk, voor wat betreft het opnemen van de ondertekening in de macro heeft dhr. Plantenga volstrekt gelijk.

Tja... en wat betreft de verschillen tussen WP 4.2 en 5.0, daar kom ik nog eens op terug. Natuurlijk kan ook in 4.2 met macro's gewerkt worden. Zelf deed ik dat met erg veel plezier. Maar als je dan eens wat méér wilde als Pauze of Commentaar (bij voorbeeld lussen leggen, of de inhoud van een variabele afvragen), dan moest je daartoe speciaal naar een apart programma. Dan weer eruit, WP opstarten, macro uitproberen...enz. Dàt is allemaal veel eenvoudiger geworden. Maar, zoals beloofd, ik kom daar zeker op terug.

AFDELINGSINFORMATIE

Afdelingen, contactpersonen, bijeenkomsten, etc.

Alkmaar e.o.
H. Strietman, 02285-15173.
Postcode: 1120-1159 1440-1499 1500-1939.
Plaats: Ontmoetingscentr. "De Rekere", Muiderwaard 396, Alkmaar.
Data: 24/9, 29/10, 26/11, 17/12 (20.00 u.).
Bestellingen: L. Hoogervorst, 072-610127.

Amstelland
W. Troost, 020-438106.
Postcode: 1000-1119 1180-1199 1420-1439.
Plaats: Kath. MAVO "Amstelhoven", Olmenln. 4, Amstelveen (P2000, MSX, MS-DOS); Wibauthuis, Wibautstr. 3, Amsterdam (P2000, MSX, MS-DOS).
Data: Zie "Nieuws uit de afdelingen".
Bestellingen: H. Winkel, 020-976246 maandag t/m vrijdag 18.00-19.00 u.

Apeldoorn
J.L. Raaijmakers, 08346-61430
Postcode: 3886-3889 6730-6739 6960-6969 7200-7239 7300-7439.
Plaats: Gebouw Gem. Soc. Dienst, Stationsstr. 60, Apeldoorn.
Data: 1-ste dinsdag van de maand.
Bestellingen van artikelen uit PTC Print opgeven bij W. Polman, Waardenborg 16, 7423 GZ Deventer, tel. 05700-53358.
Betaling per gironr 58261 t.n.v. Vereniging PTC regio Apeldoorn.
Bij opgaven vermelden: Lidnummer PTC, artikelnummer.
Op zondag worden geen bestellingen geaccepteerd. Na betaling zijn de artikelen af te halen op de eerstvolgende clubavond. (Indien ze er zijn!)

Arnhem
B. Rappange, 085-437369.
Plaats: Zalencentr. Mabri, St. Bernulphusstraat 13, Oosterbeek.
Postcode: 3900-3919 6700-6729 6740-6939 6950-6959 6970-6999.
Data: afdelingsavond 1-ste dinsdag van de maand; kernavond 3-de dinsdag van de maand; beh. jul/aug, zaal open 19.45 u.
Bestellingen: t.n.v. PTC afd. Arnhem te Arnhem op gironr 4879426, onder vermelding van lidnr, artikelnr, en, ter controle, de artikelnaam.

Bollenstreek
N. v. Gijlswijk, 02523-76326.
Postcode: 2160-2229.
Plaats: Kultureel Centrum "De Schelft", Maandagswetering 202, Noordwijkerhout.
Data: 26/9, 23/10, 20/11, 18/12, 16/1, 12/2, 12/3, 9/4, 7/5, 28/5 en 25/6.

Den Haag
R. Rosema.
Secretariaat: Postbus 65773, 2506 EB Den Haag.
Postcode: 2240-2249 2260-2299 2500-2649 2670-2859.
Plaats: Verenigingsgeb. Steenwijkln. 12 Den Haag, achter de Sporthal.
Data: 2-de woensdag van de maand (19.30 u) Club-bijeenkomst en 3-de woensdag van de maand instructie/lesavond (19.30 u.).

Eindhoven
P.A. de Groen, 040-110276.
Postcode: 5500-5699.
Plaats: Act.centr. "Henriëtte Roelants", C. Dankertstr. 2, Eindhoven.
Data: 1-ste dinsdag van de maand, 20.00 u. (thema-avond); 2-de dinsdag van de maand, 20.00 u. (:YES, NMS, MS-DOS); laatste dinsdag van de maand, 20.00 u. (MSX, MS-DOS). De afdelingswinkel is op de 1-ste, 2-de en laatste dinsdag van de maand geopend.

Friesland
J. Schut, 058-136421.
Postcode: 8300-9299.
Plaats: Doopsgez. Centrum, Ruiterkwartier 173, Leeuwarden.
Data: laatste dinsdag van de maand, beh. jul/aug/dec (19.30 u.).

Het Gooi
R. Bronger, 02152-55253.
Postcode: 1200-1419.
Plaats: IJsclub, Bestevaer, Huizen.
Data: Zie "Nieuws uit de afdelingen".

Groningen/Drenthe
J. v. Dijken, 05920-53587.
Postcode: 7800-7899 9300-9999.
Plaats: Dag Hammerskjoldschool (aula), Beilerstr. 30, Assen.
Database: 05920-53587, 24 uur/dag, teletype, 8 databits, 1 stopbit, geen pariteit, 300/300, 1200/75, 75/1200 Baud.

Helmond
J. Reijnders 04934-2157.
Postcode: 5700-5799.
Plaats: LTS Keizerin Marialaan, Mediatheek, ingang Oosteinde, Helmond.
Data: 26/9, 10/10, 24/10, 7/11, 21/11, 12/12 en 29/12

Kennemerland
M. v. Beek, 02503-35335.
Postcode: 1160-1179 1940-2159.
Plaats: Scholengemeenschap Haarlem, Verspronckweg 150, Haarlem.
Data: 2-de en 4-de dinsdag van de maand, m.u.v. feestdagen/vakantie (19.00-22.00 u.).

Leiden
J. Bonte, 071-766611 of G.C. Koppelaar, 01720-35399.
Postcode: 2230-2239 2250-2259 2300-2499.
Plaats: Bevrijdingskerk (grote zaal), A. Bruunstraat 1, Leiden ZW.
Data: 2-de dinsdag van de maand (19.45 u.). Zie "Nieuws uit de afdelingen".
BBS Leiden: 071-125902.

Midden Brabant
M. Helsloot, p/a Vaartweg 22, 4905 BL Oosterhout, 01620-59416, tst 46.
Postcode: 4700-4999.
Plaats: club-bijeenkomsten op woensdagen aanvang 20.00 uur, Gem. Sportcentrum Topaasstr. 13 te Breda. Contact-avonden op de eerste donderdag van de maand aanvang 20.00 uur, Belcrum, Belcrumweg 28 te Breda.
Data: 26/9, 4/10, 10/10, 24/10, 1/11, 7/11, 21/11, 6/12, 12/12, 19/12.

Midden Nederland
Th. J. v. Dort, Lange Akker 124, 4191 JH Geldermalsen, 03455-76834 (op werkdagen van 20.00-22.00 u.).
Postcode: 3400-3885 3890-3899 3920-3999 4100-4199.
Plaats: H. Witte Dorpshuis, H. Dunantpl. 4, De Bilt.
Data: 11/10, 8/11, 15/12 (do 20.00 u., za 11.00 u.).
Bankrekening: nr. 692713867 t.n.v. PTC Midden Nederland.
Database: tel.: 030-282662 (24 uur per dag), inlogkodes als PTC-Net.

Nijmegen
J. M. Dekkers, 080-444426.
Postcode: 4000-4099 6500-6699.
Plaats: Wijkcentr. Dukenburg, Meijhorst, Nijmegen.
Data: 2-de dinsdag van de maand, 20.00 u. (MSX/info); laatste donderdag van de maand, 20.00 u. (P2000/MSX).
Plaats: Wijkcentr. De Klokketoren, Muntweg, Nijmegen.
Data: 2-de zaterdag van de maand, 11.30-14.00 u.
Databank: 080-442551 (20.00-23.00 u., beh. woe).
Postrekening: 48 95 792 t.n.v. PTC afd. Nijmegen.

Noord-Limburg
F. Pacher, 077-736681.
Postcode: 5800-5999.
Plaats: Zaal Vriendenkring, Arn. Janssenstr. 64, Steijl.
Data: elke 2-de, 3-de en 4-de woensdag van de maand (20.00-22.30 u.).

Oost-Gelderland
W. Klein Hesseling, 08355-2392 (alleen bellen ná 19.00 uur).
Postcode: 6940-6949 7000-7199 7240-7299.
Plaats: OBS Overstegen, Houtmastr. 11d, Doetinchem.
Data: 2-de dinsdag van de maand (20.00 u., zaal open 19.30 u.).

Oss-Den Bosch
A. Helmer 04120-26637.
Postcode: 4200-4299 5200-5499.
Plaats: Wijkcentr. Ussen de Hille, Looveltln. 25, Oss, 04120-42777.
Data: 2-de woensdag van de maand (20.00-23.00 u.).
Database: 04120-26343, 24 uur per dag.

Rotterdam
R. v. Poelgeest, 078-159217.
Postcode: 2650-2669 2860-2899 2900-3399.
Plaats: Grafische School,

Heer Bokelweg 255, Rotterdam.
Data: 2/10, 6/11, 4/12, 8/01, 5/02, 5/03, 9/04, 7/05, 4/06.
Alle dagen zijn op de eerste dinsdag van de maand, behalve 8 januari en 9 april 1991.

Tilburg
J.W.A. Brock, 013-423571.
Postcode: 5000-5199.
Plaats: Geb. St. Jong Nederland, Vredeman de Vriesstr. 38a (achter het parochiehuis), 5041 GS Tilburg.
Data: 25/9, 23/10, 27/11 en 18/12, 20.00-23.00 uur. Steeds de vierde dinsdag in de maand, behalve in december dan is het de derde dinsdag.

Twente
W. Alfing, 05495-2086.
Postcode: 7440-7699.
Plaats: MAVO Raesfelt, Schoppenstede 10, Delden.
Data: 22/10, 19/11, 17/12, 21/1, 18/2, 18/3, 15/4, 13/5, 17/6.

Weert
M. v. Oosterhout, 04951-33680.
Postcode; 6000-6099.
Plaats: "Het Roggenest", Laarderweg 11a, Weert.
Data: 1-ste dinsdag en 3-de woensdag van de maand, (20.00 u.).

Zeeland/West-Brabant
P. Verdult, 01641-4926.
Correspondentie: Postbus 43, 4695 ZG Sint-Maartensdijk.
Postcode: 4300-4399 4420-4599 4400-4419 4600-4699.
Plaats: Thoolse Scholengem., Onder de Linden 2, Sint Maartensdijk.
Data: 1/10, 5/11 en 10/12, aanvang 19.30 uur.

Zuid-Limburg
B. Limbeek, 045-211310
P. Limpens, 04458-1929
Secretariaat: Shomonstraat 16, 6269 GD Margraten.
Postcode: 6100-6499.
Plaats: 't Trefcentrum, Pancratiusstraat 23, Munstergeleen.
Data: 17/10, 20/11 en 12/11. De bijeenkomsten beginnen telkens om 20.00 uur.
Winkel: Telefonisch ma. t/m wo. van 19.00 tot 21.00 uur onder tel.nr 045-717566. Voor verdere informatie zie PTC-Net.

Zwolle
C. Quene, 05771-232.
Postcode: 7700-7799 7900-8299.
Plaats: Wijkgebouw Holtenbroek, Beethovenln. 394, Zwolle.
Data: 1-ste donderdag van de maand (19.30 u.). Zie "Nieuws uit de afdelingen".

Alle PTC afdelingen hebben een aantal pagina's in PTC-Net waar informatie gegeven wordt over de activiteiten. Wilt u op de hoogte blijven over wat er bij u in de buurt gaande is, bel dan de PTC database (040-837125). Toets het trefwoord AFDELING en kies uit het overzicht de afdeling waar u meer van wilt weten.

De Bus komt naar u toe ...

In het juli-nummer van PTC-Print stond een schema dat aangeeft wáár en wanneer de PTC-bus zal opduiken. Hierin was een drietal avonden opgenomen waarop individuele demonstraties gepland staan en de bus NIET meekomt. Dit blijkt aanleiding tot misverstanden te geven. Vandaar dat wij hier nogmaals het bezoekschema, zonder de bewuste drie avonden, voor u op een rijtje zetten.
Het bezoek van "de bus" gaat meestal vergezeld van één of meer speciale aanbiedingen, die alleen voor die betreffende afdeling en avond gelden. Daarnaast zal vaak, in overleg met de betrokken afdeling, een interessante demonstratie door iemand van het bureau verzorgd worden.

Datum	*Afdeling*	*Medewerkers*	
11-09-90	*Oost-Gelderland*	*Cor en Adrie*	*(dinsdag)*
12-09-90	*Midden Brabant*	*Peter en Frank*	*(woensdag)*
22-09-90	*Oss/Den Bosch*	*Adrie en Cor*	*(zaterdag)*
01-10-90	*Zeeland/West Brabant*	*Antoon en Frank*	*(maandag)*
06-10-90	*Het Gooi en M. Nederland*	*Cor, Peter en Frank*	*(zaterdag)*
14-10-90	*Weert*	*Adrie, Antoon en Alec*	*(zondag)*
17-10-90	*Zuid Limburg*	*Cor en Peter*	*(woensdag)*
23-10-90	*Kennemerland*	*Frank en Antoon*	*(dinsdag)*
27-10-90	*Amstelland*	*Adrie en Cor*	*(zaterdag)*
28-10-90	*Bollenstreek*	*Cor en Frank*	*(zondag)*
29-10-90	*Alkmaar*	*Antoon en Peter*	*(maandag)*
01-11-90	*Zwolle*	*Peter en Cor*	*(donderdag)*
08-11-90	*Midden Nederland*	*Cor en Adrie*	*(donderdag)*
10-11-90	*Nijmegen*	*Peter en Adrie*	*(zaterdag)*
14-11-90	*Groningen/Drente*	*Antoon en Adrie*	*(woensdag)*
19-11-90	*Twente*	*Antoon en Peter*	*(maandag)*
30-11-90	*HCC*	*Allemaal*	*(vrijdag)*
01-12-90	*HCC*	*Allemaal*	*(zaterdag)*
04-12-90	*Rotterdam*	*Antoon en Cor*	*(dinsdag)*
12-12-90	*Midden Brabant*	*Antoon en Adrie*	*(woensdag)*
18-12-90	*Tilburg*	*Frank en Peter*	*(dinsdag)*
19-12-90	*Noord Limburg*	*Cor en Antoon*	*(woensdag)*

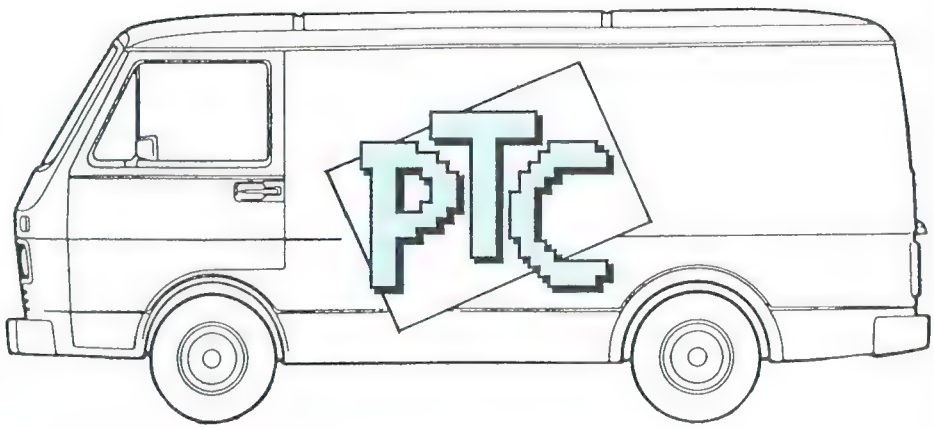

Op zoek naar . . .

AVONTUUR

Tips, informatie en adviezen voor spelletjesspelers

De laatste tijd wordt er nogal gespeculeerd over de ontwikkelingen op het gebied van CDI. Onder CDI verstaan we het interactieve gebruik van CD ROM om zowel computerprogramma's als gedigitaliseerde afbeeldingen van hoge kwaliteit te produceren. Op dit moment staat CDI nog in de kinderschoenen en er zijn nog maar heel weinig PC-programma's in staat van deze techniek gebruik te maken. Wel is duidelijk dat deze techniek ongekende mogelijkheden gaat bieden voor met name de spellen. Vooral voor interactieve spellen (dat zijn dus die spellen waarbij de speler zelf van invloed is op de voortgang van het programma), waar grote bestanden gecombineerd worden met vele afbeeldingen van zeer hoge kwaliteit. De "Sullvan Bluth"-serie is een eerste aanzet tot deze manier van computer-gebruik.

Inmiddels is de CD-ROM haar opmars begonnen, ook voor gebruik met PC's. Recentelijk zijn er PC's op de markt gekomen met ingebouwde CD-ROM spelers. Er zijn al de nodige spellen die geleverd moeten worden op 12 of zelfs 14 diskettes om de enorme hoeveelheid afbeeldingen, schermaansturingen en muziekinformatie te kunnen opslaan. Voor dit soort toepassingen lijkt de CD-ROM een attractief alternatief.

Nieuws

Binnenkort wordt "Red Baron" van Dynamix verwacht. Volgens de eerste berichten worden de grafische schermen en de actiemogelijkheden ten opzichte van "A10 Tank Buster" nog groter, nog beter, nog uitgebreider. De eerste screenfoto's, die we gezien hebben, beloven inderdaad heel wat!

Het nieuwste aanbod van SSI in de serie "Dungeons and Dragons" heet "Secret of the silver blades". Onze spellentesters wachten vol spanning elke dag op de postbode. Hun favoriete karakters uit "Curse of the Azure bonds" staan al gereed.

De laatste aanwinst bij Lucas Games gaat "The secret of Monkey Island" heten. Het zal gebruik maken van de "aanwijzen en klik"-techniek die we bij voorbeeld kennen uit Zak Mcraken en Loom.

PTC-NET

Zoals u elders in dit blad kunt lezen is onze "ouwe" vertrouwde IS2000 omgedoopt tot PTC-NET. Maar de antwoorden op uw problemen bij het spelen van de diverse "adventures" zijn nog steeds beschikbaar. Tot onze verbazing zien we nogal eens vragen over Police Quest, Kings Quest, Larry 1,2 of 3 enz. enz. staan op het Prikbord. Terwijl de antwoorden op die vragen gewoon te vinden zijn onder het trefwoord ADVENTURE#. Daarnaast is er nog het bord SOLUTIONS#, waar complete oplossingen staan voor de meest gespeelde spellen. Bovendien, dank zij de nieuwe opzet van PTC-NET, komt er een mogelijkheid voor leden om deze oplossingen rechtstreeks in te lezen op uw schijf (te "downloaden" heet dat). Dat kan dan via CD PCSOFT#
Ook recente uitgaven, ICEMAN, CAMELOT en HEROS QUEST zijn hier al te vinden.

Brieven

We ontvangen steeds meer brieven over spellen. Het is onmogelijk ze allemaal via PTC-Print te beantwoorden, het zouden vele pagina's tekst zijn. Daarom selecteren we er een aantal (bij voorkeur van de wat nieuwere spellen). De andere briefschrijvers geven we dan persoonlijk antwoord.

Mattijs Tieleman

Black Cauldron: Ik ga steeds dood omdat ik in het kasteel geen water heb (dat is me afgepakt). Hoe blijf ik in leven?
Mattijs, gebruik de waterfles en vul die met water, om 't even waar vandaan, maar gebruik nooit het water van de kasteelgracht! Er zijn stroomversnellingen, 'n rivier, twee meren en een waterval waar je je kunt bedienen.
Conquest of Camelot: Steeds als ik onder een poort door rijd sluit die zich achter mij en ben ik dood. Wat nu?
Ga naar de tempel Mattijs, en bid daar tot de tweeling-goden.
Codename Iceman: Kan ik van het eiland afkomen? Als ik zwemmend ga dan verdrink ik.
Je moet een krant kopen, dan in het hotel naar de receptie gaan. Daar zul je een boodschap ontvangen. Ga daarna naar je kamer en bel eerst de generaal, daarna een taxi-boot. Die brengt je dan naar het vliegveld.

Frederik van der Veire, Kortrijk, België
Kings Quest 3: Hoe moet ik me bevrij-

den van de "Old Wizard"? En wat is het recept voor het toverkoekje?
Frederik, die "wizard" kun je veranderen in een kat. Daarvoor moet je het recept gebruiken dat in PTC-Print nr. 39 staat.
Nogmaals KQ3: Ik heb een kaart die ik al volledig heb opgevuld, maar op die kaart zie ik nergens het nest van de bandieten. Waar ligt dat nest? En wat heb je nodig om in een arend te veranderen?
Het "nest" van die bandieten vind je bij een grote boom, vlakbij de woestijn. Maar pas op, je kunt gemakkelijk beroofd worden door die bandieten. Het recept dat je vraagt kun je vinden in het handboek op bladzijde 4.

Sander Kooistra, Nuenen
Colonels Bequest: Ik weet van iemand dat er ergens een geheime gang moet zijn. Ik denk dat je er via de kerk in moet, want daar zit een stuk van de grond los. Maar ik weet niet hoe je die moet verschuiven of oppakken of zoiets. Ik heb bij me: Monocle, soup bone, poker, cane, notebook and pencil, krank, rolling pin, cigar butt, oil can, broken record en valve handle.
De kerk heeft de geheime passage niet, Sander. En die grond die loszit, die moet je bewerken met de "crowbar" uit "carriage house".

Patric v.d. Goor, Eindhoven
Police Quest1: Ik zit met een probleem. Ik ben met de hoteloperatie bezig en ik heb het eerste pokerspel al gespeeld. Als ik terug in mijn kamer kom wordt er even later op de deur geklopt. Drie detectives komen binnen. Als de leider is uitgepraat wacht hij op een antwoord, want als je naar de telefoon loopt kijkt hij die richting in. Verder zit ik nog in de problemen in de kamer van Jessie Bains na het tweede potje poker. Hij schiet me dood en even later krijg ik een bericht op mijn scherm dat een van mijn pokerkameraden mij heeft herkend en Bains heeft opgebeld. Ook staat er dat ik mijn locatie niet goed heb doorgegeven. Help me!!! Ik zit hier al een hele tijd mee.
Patric, je moet tegen de detective zeggen:"Give me the transmitter pen". Als je dan de kamer van Bains binnen gaat moet je intypen "Use transmitter pen". Daardoor komen je collega's je op het kritieke moment helpen.

Richard Linger, Lelystad
Iceman: Ik zit vast omdat ik de coördinaten niet weet in de onderzeeër Blackhawk. Je moet die invullen op de tafel in de "control room".

De coördinaten zijn (ongeveer) 30,170 - 70,170 - 85,80 - 85,15 - 80,5 - 65,25.

Edward Vanhullebusch, Maldegem, België
Black Gouldron: Hoe kom ik voorbij de wachters?
Om voorbij de wachters te komen heb je een magisch zwaard nodig. Als je dat nog niet hebt ga dan eens naar beneden door het tunnel systeem.

Andre Linting, Alphen aan den Rijn
Larry 3: Andre, die Cherri Tart is pas geïnteresseerd in Larry als je haar het land aanbied dat je bij de scheiding is toegewezen.

Chris Delnooz, Roermond
Kings Quest 4: Tja, Chris, die zeven dwergen. Die vindt je in het scherm "countryside". Er is daar een boom waarin ze leven. Je gaat naar binnen en maakt hun huisje schoon. Ze vragen dan of je wilt blijven eten (komt je dat niet allemaal erg bekend voor?). Dan gaan ze weer weg om te gaan werken in de mijn. Maar één van hen heeft een zak met juwelen achter gelaten. Nu niet hebberig worden maar die zak (pouch of jewels) netjes gaan terug brengen (de mijn vind je zuidelijk). Je zult rijkelijk beloond worden voor je eerlijkheid.
En om die troll te omzeilen...er zit niets anders op dan elk scherm waar hij niet is elke keer te saven. Hij verschijnt namelijk volstrekt willekeurig (random, heet dat in computertaal).

Diverse briefschrijvers
Iceman: Onze baas heeft ons opgedragen naar Washington te komen. Hoe moeten we dat voor elkaar krijgen? We hebben wel het telefoonnummer van een transportbedrijf, maar dat geeft geen antwoord.
Wacht tot je zeker weet dat je hen moet bellen. Zorg dat je het telefoonnummer dan paraat hebt.
Black Cauldron: We zijn via de stenen over Morva Marsh gekomen en belandden bij het huis van de drie heksen. In dat huis staat een kist. Hoe moet je die open maken?
Er is geen enkele noodzaak om die kist open te maken.

Het Sound Blaster Board

Deze maand bespreken we de voorlopig laatste uit de huidige veelheid van muziek- en geluidskaarten voor de PC. Het is de Sound Blaster van Creative Labs.
Het is een zogenaamde 3/4 kaart (dat wil zeggen dat-ie in de computer gemonteerd ongeveer 3/4 van de diepte van een normale PC inneemt). Met "geluidskaart" doe je dit produkt te kort; op de kaart is electronica aanwezig voor een joystick-controller, MIDI-interface, geluidsdigitiser en spraaksynthesizer.

In feite is deze SOUND BLASTER een uitgebreide versie van de GAME BLASTER die we besproken hebben in PTC-Print van maart. Deze laatste werd namelijk in populariteit snel overschaduwd door de Ad-Lib kaart. Dat was het gevolg van het feit dat allerlei software-ontwikkelaars meer mogelijkheden in de Ad-Lib zagen en dus hun programma's liever daarvoor schreven.
De makers van de Sound Blaster hebben er dan ook wijselijk voor gezorgd dat hun nieuwste produkt volledig compatibel werd met de Ad-Lib kaart. Daarom maken ze ook gebruik van een set FM-geluids-chips die gelijk zijn aan die voor de Ad-Lib kaart worden gebruikt. Dit gecombineerd met de benodigde decodering-chips maakt van deze nieuwste ontwikkeling een complete synthesizer. Er kunnen 11 polyfone stemmen gebruikt worden die elk kunnen kiezen uit één van de 145 geluiden die gemaakt worden door de FM synthesizer. Deze stemmen kunnen naar keuze bestaan uit 6 melodie- en 5 percussieklanken, de verdeling mag ook ingesteld worden op 9 melodie en 2 percussie. Er zijn 32 klankkleuren vooraf ingesteld die ten gehore kunnen worden gebracht in stereo.

De MIDI-faciliteiten zijn gebouwd rondom de DAC-chip, maar om een MIDI-instrument aan te kunnen sluiten moet nog een MIDI aansluitkastje worden aangeschaft. Dat verzorgt dan de verbinding tussen de 15-polige D-connector (de joystick-ingang) en zorgt voor aansluitingen voor MIDI IN, OUT en THRU.

Behalve deze D-connector vinden we op de achterkant van de SOUND BLASTER ook nog een volumeknop, een stereo plug (om bij voorbeeld externe luidsprekers of een HIFI-systeem aan te hangen) en een microfoon ingang (om de geluiden voor de digitiser naar binnen te kunnen brengen). Op de kaart verder een aantal stekkertjes waarmee het I/O adres geselecteerd kan worden zodat enige flexibiliteit ten opzichte van de hardware verkregen wordt. De IRQ staat standaard op 3, maar ook die kan worden ingesteld.

De kaart is stevig verpakt en de documentatie is goed. De software heeft onder andere een installatieprogramma dat u helpt het juiste adres en de juiste interrupt te kiezen.
Het versterker-gedeelte van de kaart zorgt voor 4 W per kanaal en is een heel stuk verbeterd ten opzichte van eerdere kaarten, zowel op het gebied van de geluidssterkte als de kwaliteit.

Naast de al genoemde installatie software wordt de SOUND BLASTER geleverd met een variëteit aan software. "The Intelligent Organ" is een tamelijk futloos orgeltje dat gebruik maakt van de CMS faciliteiten van de kaart. "The Talking Parrot" maakt gebruik van de spraaksynthesizer en laat ingesproken teksten via een simpel programmaatje direct weer horen. Tenslotte "VOX KIT", een opname-, opslag- en "sampling"-programma.

De software die op dit moment op de markt is, maakt meestal gebruik van de mogelijkheden die een Ad-Lib kaart biedt. Om deze kaart te kunnen gebruiken voor die programma's dient in het installatiemenu voor "Ad-Lib" gekozen te worden. Het is interessant dat deze kaart een betere geluidskwaliteit haalt dan de standaard. Dat komt hoofdzakelijk door z'n betere versterker. Het geluidsspoor van het programma "Loom" bij voorbeeld geeft een duidelijke demonstratie van wat zo'n moderne geluidskaart tegenwoordig vermag.

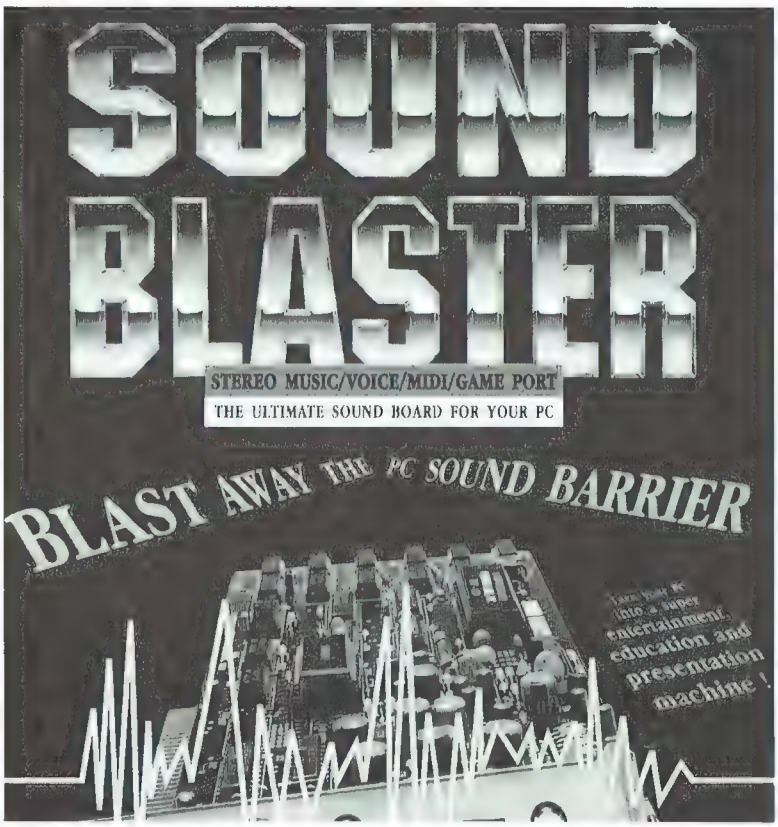

Conclusie:
De extra faciliteiten die deze kaart biedt, zijn hun geld waard en zullen, als de software ontwikkelaars er mee aan de slag gaan, zeker nog verder worden benut. Van de andere kant, als u geïnteresseerd bent in MIDI en synthesizers van een zekere kwaliteit, dan zou de aanschaf van een ROLAND LAPC-1 (zie PTC-Print juni/juli) wellicht het extra geld waard kunnen zijn. Als u echter de kaart uitsluitend wilt gebruiken ter ondersteuning van de nieuwste software, dan is de reeds vaak genoemde AD-Lib kaart een goede keuze.
De SOUND BLASTER wordt gemaakt door Creative Labs Inc -131 South Maple Avenue, 6 South San Francisco, CA 94080 USA.
De prijs ligt tussen de vijf- en zeshonderd gulden.

PTC Public Domain Software

Programma's voor PC en MSX

Bij Bureau PTC is een groot aantal diskettes vol software voor PC en MSX te verkrijgen. De programma's worden geleverd op 3½ inch diskettes (MSX programma's op enkelzijdige diskettes).
Gezien het karakter van de aangeboden software kan de PTC geen garantie geven dat de programma's probleemloos werken op de verschillende typen PC of MSX.

Voor de PC

Disknr.		Omschrijving
	Allerhande:	
PCP012	Ftree	Stamboomregistratie. SW,3
PCP017	Testmaker	Ontwerpprogramma voor multiple choicetests. PD,3
PCP020	Musician	Muziekprogramma. PD,1
PCP029	Eaziform	Ontwerpprogramma voor formulieren, metafdruk mogelijkheden. SW,2
PCP062	Astrology	Berekent posities van planeten, toontaspecten, kan een database bijhouden, bioritme etc. SW,1
PCP088	Composer	een programma om muziek te schrijven en weer af te laten spelen via uw computer.
PCP089	Music-Library	diverse melodieën in te lezen enalleen te gebruiken met PCP088.
	Communicatie:	
PCP005	Kermit	VT1000 communicatie-programma, geenViewdata.PD,3
PCP011	Procomm	Communicatie-programma, geen Viewdata.SW,1 PCP033IT ; een viewdataprogramma voor de PC en de :YES,met speciale mogelijkheden voor IS2000, ingebouwdeedit-hulp, auto-dialmogelijkheid, etc. Versie 1.4(NL en UK). PD,1
PCP045	MiniHost	utils Bulletin board. PD,2
	Datamanagement:	
PCP015	3BY5	Informatief managementprogramma. PD,2
PCP037	Freefile	Database-programma. SW,2
PCP055	Flexbase	1 Complete database voor PC's (ge-ARC- d). SW,1
PCP056	Flexbase 2	Tweede deel van Flexbase 1 (ge-ARC-d).PD,1
PCP084	Wampum	Database manager. Versie 3.2. PD,2
PCP091	DBase3-Goodies1	diverse DBase utilities PD,3
PCP092	DBase3-Goodies2	idem PD,3
	Ontwerp- en tekenprogramma's:	
PCP004	Tekening	Tekenprogramma voor kinderen, 16kleurenspel. PD,1
PCP013	Draw	Tekenprogramma. SW,2
PCP014	Draw 2	Utilities en tekeningen voor PCP013.SW,2
PCP022	Dancad	CAD/CAM programma (CGA en 640 K nodig).PD,3
PCP023	Danmovie	Demo's en voorbeelden bij PCP022. PD,3
PCP028	Dancad D2	Voorbeelden voor PCP022. 720 Kb. PD,3
PCP042	Draw/Secret	plus Tekenprogramma met joystick enspace-adventure. PD,2
PCP048	Flo-Draw	Diagram/flowchart tekenprogramma. SW,3
PCP049	Flo-Draw 2	Documentatie en voorbeelden bij PCP048.
PCP087	Fingerpaint	tekenprogramma PD,1
	Financiële programma's:	
PCP035	PC-Stock	Database voor aandelenhandel. SW,2
PCP047	Bond	Pro Aandelen-programma. SW,3
PCP068	Small Business	Accounting Gecompileerd dBase IIIprogramma voor bijhouden van een grootboek. SW,3
PCP082	Belasting '89	Belasting 1989 hulpprogramma voorA en E biljet. PD,1
PCP083	Fin.Administr.	Eenvoudig Nederlandstaligboekhoudprogramma. PD,1
PCP093	Boekhoud-programma	V2.5 Nederlandstaling PD.2
	Spelprogramma's:	
PCP001	EGA	Games Spelen voor PC met EGA-kaart, o.a. Aldo,Mahjong, EGA-risk. SW,2
PCP002	Joystick Games	Spelletjes voor joystick, o.a.Hopper, Janit Joe, HCart, Star. PD,1
PCP007	Hack	Dungeons & Dragons spel (engels), werktalleen met harddisk. PD,3
PCP016	Games 1	Diverse spelen (Kong, Bricks, etc.). PD,2
PCP026	Games 2	Diverse spelen (Striker, Helikopterspel).PD,1
PCP030	Games 3	Pinball. PD,1
PCP032	Games 4	Compilatie van 'gouwe ouwe' BASIC-spelletjes. PD,1
PCP034	Quest	Tekst-avonturenspel met veel niveaus. SW,2
PCP036	Games 5	Othello, Roulette, 3DTicTac, Biorythm,Keno. PD,1
PCP043	Golden Wombat of destiny	Engels tekst-avonturenspel. PD,3
PCP057	Monopoly	Het bekende gezelschapsspel. SW,1
PCP061	Games 7	3-Card, Backgammon, Chekkers. SW,1
PCP064	Landing Party	Ruimte avontuur. SW,1
PCP065	Games 8	Empire, Craps, Mastermind. SW,1
PCP070	Gags	Adventure generator om zelf adventures temaken. ARC-file. SW,1
PCP071	Adventure	ware Crime, Haunted, Island, Submarine,Terror. PD,1
PCP072	Button	Adventures Castaway, Hellfire, Americafrom Buttonware en adventure. CGA noodzakelijk. PD,1
PCP073	Arcade 1	Diverse spellen o.a. Kamakaze, Sopwith,Daleks, Quantoil, Sminer, Archery. PD,1
PCP074	Simulations	Airtrax, Biorig, Fire IBC, Oilwell, USSGA War. PD,2
PCP076	Arcade 2	Diverse spellen o.a. PC-Man, Digger.PD,1
PCP081	Ford Simulator	Simulatie-programma rijden/racenmet auto's van het merk Ford. PD,1
	Educatieve programma's:	
PCP003	Topografie	Topografie Nederland/Europa (NL). PD,1
PCP009	PC-Fasttype	Lesprogramma tekstverwerking enoefeningen. SW,2
PCP019	PC-Prof	BASIC programmeer-hulp. PD,3
PCP046	C-Tutor	Tutor om te leren werken met C. SW,3
PCP075	Molecular	Modeling Educatief programma vooropstellen van chemische structuren SW.2
PCP077	World, Spanish	Geografisch programma en taalhulpbij werkwoord verbuigingen. PD,2
PCP078	Turbo	Tutor Lessen en demo's in Turbo Pascal. PD,3
PCP086	Geoclock 3.0	Uitleg over verschijnsel dag/nachtover de gehele wereld, versie 4.1. SW,1
	Denksport en kaartspelen:	
PCP054	Games 6	Eenvoudige spelen als Castle, Chess,Four,Pente, Hi-Q en Life, alsmede oplossingen voor Hitch-hiker en Zork II. SW,1
PCP053	Contract Bridge	Bridgeprogramma, herkent diverseconventies. SW,1
	Efficiency hulpmiddelen:	
PCP006	Present	Dia-show voor PC's. PD,2
PCP021	Deskmate	Kloon van Sidekick: agenda,notitieboek,klok, kalender, rekenmachine, etc. SW,1
PCP025	BasicXref	Gereedschapskist BASIC onder MS-DOS.PD,3
PCP031	Automenu	Hulp voor opzetten menu-structuur. PD,3
	Rekenblad programma's:	
PCP027	Qubecalc 3D	Lotus-kloon met beperkte mogelijkheden.SW,3
PCP040	Express Calc	Spreadsheetprogramma. SW,3
PCP041	Express Calc	Doc Documentatie voor PCP040. 3
PCP060	As Easy As	Spreadsheet (Lotus123-kloon). SW,2
	Tekstbewerkers en editing programma's:	
PCP008	Edit	Tekstverwerkingsprogramma. PD,3
PCP038	N.Y.Word D1	Tekstverwerkingsprogramma. SW,3
PCP039	N.Y.Word D2	Documentatie voor PCP038. SW,3
PCP085	PC Outline & Myed	Organisatieprogramma en teksteditor. SW,2
	Utility programma's:	
PCP010	Utilities 1	PC-Window, PC-jaarboek, etc. PD,1
PCP018	Utilities 2	DOS hulp (on-line), PC Quizzer (hulp omlessen samen te stellen). PD,1
PCP024	Utilities 3	Verschillende handige disk-utilities.PD,3
PCP044	Utilities 4	Newkey, PKXArc, PKArc. PD,3
PCP052	Perfect Dos	Snelle DOS-utilities, Nansi.sys, etc.SW,2
PCP080	Disk Utils.	Utilities o.a. CED, View, Multcopy.PD,1
PCP090		WSS-Index is een programma om overzicht te kunnenkrijgen van uw disk bestanden.
PCP094	Quick Cache	V4.03 Utility PD.2
	Printer utility programma's:	
PCP051	Sideways	Lotus Sideways printer- en andereutilities. SW,2
PCP059	Printer control	Diverse printgemakken, bijv. spoolers, menu's voor printbesturing, snelle PrtSc, graphics vertaler. Voor Epson-achtigen, IBM printers, etc. SW,3
PCP066	Laserjet Fonts	Verschillende fonts HP Laserjet.SW,3
PCP067	Laser Printing	Verschillende utilities HP Laserjet. SW,3
PCP069	Dot matrix	Fonts LQ-fonts voor Ventura, Stargen(Font generator voor de STAR NX10), Math12 (karakterset voor 24 naalds NEC-printers). PD,3

Voor de :YES:

	Utilities:	
YPC001Y	Publdom 1	diverse handige utilities voor uw :YES
YPC002	Update disk systeem	:YES met interface

Voor de MSX:

	Allerhande:	
MP003	Muziek 1	Melodieën voor MSX-composer, disk 1. PD,2
MP004	Muziek 2	Melodieën voor MSX-composer, disk 2. PD,2
MP005	EASE	extra EASE trefwoordenregister. PD,1
MP006	Muziek 3	Alle programma's behorende bij de PTC print serie "Programmeren van de MSX muziekmodule". PD,1
MP008		Basic spellen voor MSX-1 en 2 PD.1
	Administratie:	
MP007		Financiële administratie NL PD.1
MP012		Diverse financiële programma's
	Utilities:	
MP001		Assembler/disassembler utilities. PD,2
MP002		WordStar utilities. PD,2
MP009		Basic-Applicaties MSX1 en 2 PD.1
MP010		MSX-Ramdisk PD.2
MP011		Small-C PD.3

PD = Public Domain, geen licentie-kosten; SW = Shareware
Moeilijkheidsgraad: 1=beginner, 2=gevorderde, 3=expert
Prijs per diskette 10,=. Voor bestellen: zie onderaan prijslijst.

PRIJSLIJST

Prijzen van hard- en software voor MSX, P2000. PC en :YES

Bestelnr	Omschrijving	Afdelingsprijs
Publicaties		
	P2000:	
900	Samenv.Nieuwsbr.P2C2 tot 1986	ƒ 6,00
901	Samenv.Nieuwsbr.P2000gg 1t/m7	ƒ 6,00
902	Samenv.Nieuwsbr.P2000gg 8t/m11	ƒ 6,00
904	Samenv.PTC P2000 Nieuwsbr.1986	ƒ 6,00
936	Cassette routines	ƒ 6,00
	MSX	
903	Samenv.PTC MSX Nieuwsbr.1986	ƒ 10,00
930	MSX Probeerboek	ƒ 35,50
933-B	BASIC Notities MSX deel 1,2,3	ƒ 15,00
937	MYLIB.INC,proc./fcties TurboPascal	ƒ 9,00
MEN	Handleiding EASE 1.4	ƒ 35,00
943	Het grote PEEKS,POKES en TRUUKS Boek, deel 2	ƒ 6,00
MVG-NL	Video Grafiphics	ƒ 5,00
	NMS 9100 en :YES:	
940	Inleiding MS DOS	ƒ 30,00
941	Debug handleiding PC/:YES	ƒ 14,50
944	Werken met MS-DOS; OWG-uitgave	ƒ 7,50
945	Werken met PCCALC/PCFILE/PCTYPE; OWG-uitgave	ƒ 7,50
946	Werken met Dynamic Publisher	ƒ 69,00
947	Werken met Dynamic Desk	ƒ 69,00
	Algemeen:	
905	Samenv. PTC-Print nr.1-3, 1985	ƒ 1,50
935	Besturen robotmodellen	ƒ 19,95
Accessoires		
PTC-S	PTC-sweater, maten M-L	ƒ 10,00
	Stofhoezen	
600 *	P2000T	ƒ 15,00
601	XT-toetsenbord	ƒ 12,50
602	AT-toetsenbord	ƒ 12,50
603	Printer star LC24-10	ƒ 15,00
604	Printer 1460 1461	ƒ 15,00
605	Printer 1432	ƒ 15,00
606	Printer 1421/1431/1436	ƒ 15,00
607	Printer 1437	ƒ 15,00
608	Printer star NL10	ƒ 15,00
609	Printer star LC10/NX1000	ƒ 15,00
610	12" Monogroom monitor	ƒ 17,50
611	14" Monogroom monitor	ƒ 17,50
612	Kl monitor 9CM053/073/082/3CM9809	ƒ 20,00
613	CM 8833 kleuren monitor	ƒ 20,00
614	NMS9100 systeem kast + monitor	ƒ 20,00
620	MSX comp. VG8235/NMS8245	ƒ 15,00
622	NMS8250/55/80 (toetsenbord)	ƒ 12,50
623 *	Idem voor systeemkast	ƒ 20,00
630	Laserprinter 1480	ƒ 20,00
	Diskette-opbergdozen met slot:	
OBD-150L	Voor 150 st 3½" diskettes	ƒ 60,00
OBD-180L	Voor 180 st 5¼" diskettes	ƒ 60,00
OBD-100L	Voor 100 st 5¼" diskettes	ƒ 20,00
OBD-80L	Voor 80 st 3½" diskettes	ƒ 20,00
OBD-50L	Voor 50 st 5¼" diskettes	ƒ 17,50
OBD-40L	Voor 40 st 3½" diskettes	ƒ 17,50
OBD-10	Voor 10 st 5¼" diskettes	ƒ 5,00
OBD-10A	Voor 10 st 3½" diskettes	ƒ 5,00
	Diskettes	
DISK+	3½";DS/DD 720 Kb 40 merkloze diskettes + Opbergbox voor 40 st.	ƒ 75,00
	Diskettes per 10 stuks	
DISK+	3½";DS/DD 720 Kb merkloze disks	ƒ 20,00
3.5DD	3½";DS/DD 720 Kb BASF	ƒ 35,00
MF2DD	3½";DS/DD 720 Kb Philips	ƒ 35,00
MF2HD	3½";DS/HD 1.44 Mb Philips	ƒ 79,00
MD2DS	5¼";DS/DD 360 Kb Philips	ƒ 17,00
MD2DD	5¼";DS/DD 720 Kb Philips	ƒ 18,50
MD2HD	5¼";DS/HD 1.22 Mb Philips	ƒ 27,50
Hardware P2000		
	Diversen:	
1-1	Minicassette P2000; per stuk	ƒ 6,00
1-10	Minicassette P2000; per tien st.	ƒ 50,00
11-M	MDCR Minirecorder	ƒ 9,00
62	Familiegeheugen 2 zonder cassette	ƒ 1,50
	Inktlinten:	
SBC427	Printer VW0010	ƒ 19,00
SBC428	Printer VW0020	ƒ 25,00
NMS1007	Printer VW0030,NMS1421,31,35,36	ƒ 30,35
NMS1012	Printer NMS1443	ƒ 31,30
NMS1013	Printer NMS 1441	ƒ 21,80
NMS1016	Printer NMS 1432	ƒ 19,45
NMS1017	Printer NMS1437	ƒ 20,85
NMS1038	Printer NMS1460/61	ƒ 23,70
NMS1040	Printer NMS 1467	ƒ 23,70
NMS1041	Printer NMS 1433	ƒ 19,45
Hardware MSX		
10D	Lege doos voor MSX slot	ƒ 10,00
M-PK	MSX Printerkabel	ƒ 25,00
M-J	MSX Joystick	ƒ 63,00
MMU	MSX Muis	ƒ 124,00
NMS1210	Seriële interface 1 kanaal	ƒ 75,00
NMS1211	Seriële interface 2 kanalen	ƒ 100,00
NMS1212	Seriële interface RS232/RS432	ƒ 125,00
SBC431	Papierrol voor VW0010	ƒ 5,00
VG8020	MSX1 64Kb + 16Kb RAM incl 4 cass met diverse software	ƒ 125,00
NMS1436	Printer multi-compatible MSX	ƒ 545,00
NMS1170	Barcode reader incl.disk met hulp.	ƒ 75,00
Hardware PC		
NMS8968	Conversiekit 3½"- 5¼"	ƒ 35,00
NMS1004	Seriële adapterkabel, 9-pol.D 25-pol.D	ƒ 27,50
NMS1146	PC muis incl. Dr.Halo III-plus	ƒ 132,00
NMS1265	Modem (kaart) V21/V23 + software	ƒ 183,00
ATD1106	Modem (kaart) V21/V22/V22bis incl. software	ƒ 347,50
Joysticks:	alleen bestemd voor XT Machines	
NMS1117	Philips joystick + card	ƒ 78,70
NMS1116	Philips joystick	ƒ 47,40
PC-J	QuickShot Joystick	ƒ 25,00
PC-PK	Printerkabel	ƒ 25,00
PC-M	PC/MSX emulatiekaart Levering eind oktober	ƒ 599,00
PC-UE	EGA-kaart Ultimate + 640x480	ƒ 440,00
PC-V	Super VGA kaart Genoa	ƒ 595,00
PC-EH	Super EGA Kaart hires +	ƒ 495,00
NMS1436	Printer multi-compatible PC	ƒ 545,00
CM9153	CGA/EGA-Monitor	ƒ 699,00
PC-EH + CM9153	Compleet besteld	ƒ 999,00
P3109-122	HDU 20Mb voor NMS XT	ƒ 943,00
P3109-126	FDD 360Kb 5¼ inch diskdrive	ƒ 318,00
P3109-127	FDD 720Kb 3½ inch diskdrive	ƒ 318,00
P3109-130	HDU 20Mb voor P2120	ƒ 943,00
P3209-057	HDU 40Mb voor P2230	ƒ 1322,00
P3209-064	FDD 1.4Mb 3½ inch diskdrive	ƒ 374,00
P3209-065	FDD 1.2Mb 5¼ inch diskdrive	ƒ 374,00
P3209-067	HDU 40Mb voor P3230	ƒ 1322,00

Bestelnr	Omschrijving	Afdelingsprijs
Hardware :YES		
YP2496-1	Seriële kabel, 9-pol.D-25-pol.D	ƒ 10,00
Y-PK	Printerkabel, centr. 40-pol.D	ƒ 10,00
Y-M	:YES Muis	ƒ 124,00
Uniface		
25001	P2000 interface	ƒ 90,00
25010	MSX interface	ƒ 90,00
25011	idem bouwpakket	ƒ 60,00
25020	PC interface	ƒ 90,00
25021	idem bouwpakket	ƒ 60,00
25030	DIGIN 8 digitale invoerkanalen	ƒ 90,00
25031	idem bouwpakket	ƒ 60,00
25040	DIGOUT-bi 8 bin. uitvoerkanalen	ƒ 130,00
25041	idem bouwpakket	ƒ 95,00
25042	DIGOUT-mono 8 bin.uitvoerkanalen	ƒ 100,00
25043	idem bouwpakket	ƒ 70,00
25050	Bufferkaart	ƒ 90,00
25051	idem bouwpakket	ƒ 60,00
25060	90 cm bandkabel+connectoren	ƒ 18,00
25070	ADC12 uniface AD convertor	ƒ 350,00
25072	ADC8 uniface AD conv.[6] bin.out	ƒ 150,00
25073	idem bouwpakket	ƒ 110,00
25074	DAC8 mono digi/anal.conv.	ƒ 125,00
25075	idem bouwpakket	ƒ 90,00
25076	DDAC8 Dubbel digi/anal.conv.	ƒ 150,00
25077	idem bouwpakket	ƒ 105,00
25078	DDAC12 Dubbel dig. anal. conv.	ƒ 450,00

Software P2000

P2000 software wordt niet via Bureau PTC geleverd. De onderaan de prijslijst genoemde voorwaarden zijn dan ook niet van toepassing.
Informatie:Bureau PTC P2Soft, Adm.de Ruiterweg 28-2, 1056 GJ AMSTERDAM.
Tel: 020-892992 van 19.00 tot 20.00 uur.
Cassette-overzicht: stuur een aan u zelf geadresseerde en gefrankeerde envelop naar bovenstaand adres.
Gironummer voor P2000-software:47 48 974 t.n.v.Bureau PTC, Adm.de Ruiterweg 28-2 1056 GJ AMSTERDAM
Eén cassette met software, ledenprijs ƒ 10,00
Verzendkosten per bestelling ƒ 2,50

Software PC

	Administratieve programma's:	
PC-WPE	Wordperfect Executive;3½"+5¼"	ƒ 525,00
PC-A3	Alles In Een (Stark Texel) 3½	ƒ 145,00
PC-A5	Alles In Een (Stark Texel) 5¼	ƒ 135,00
	Practische programma's:	
PC-T	PC Tools DeLuxe5.1; 3½" en 5¼"	ƒ 275,00
PC-C2	Copy II-PC; 5¼"	ƒ 115,00
PME	Etiketten programma 3½ inch	ƒ 10,00
	Programmeertalen:	
PC-QB	QuickBASIC Microsoft 4.5; 3½"	ƒ 241,75
PC-TB	TurboBASIC Borland 1.1; 3½"	ƒ 261,65
PC-TP	TurboPascal Borland 5.0; 3½"	ƒ 379,70
	Spelprogramma's:	
PC-TM	Time and Magic (Mandarin) 5¼"	ƒ 45,00
PC-FS3	Flightsimulator (Microsoft) 3½"	ƒ 110,00
PC-FS5	Flightsimulator (Microsoft) 5¼"	ƒ 110,00
PC-SQ3	Space Quest 3 (Sierra) 3½"	ƒ 75,00
PC-PQ2	Police Quest II 3½"+5¼"	ƒ 75,00
	Diversen:	
NMS9951	Dynamic desk 5¼ inch	ƒ 75,00
NMS9985	Dynamic publicer 5¼ inch	ƒ 75,00
NMS9986	Dynamic Fonts 1 voor Dynamic Publisher op PC; 3½"	ƒ 43,60
NMS9987	Dynamic Fonts 2 voor Dynamic Publisher op PC; 3½"	ƒ 43,60
NMS9988	Dynamic Arts voor Dynamic Publisher op PC; 3½"	ƒ 43,60
DPDD-I	Intro-disk Dynamic Publisher en Dynamic Desk; 3½"	ƒ 19,95
DD-AP	Applicaties voor Dynamic Desk;3½"	ƒ 49,00
PC-DI	Dieet (H.A.Jachmann)	ƒ 30,00

Software MSX

	Spelprogramma's:	
VG 8387	Kruiswoord; cassette	ƒ 5,00
VG 8388	De Sekte; cassette (MSX-2)	ƒ 5,00
VG 8389	Eindeloos; cassette (MSX-2)	ƒ 5,00
VG 8586	Eindeloos; diskette (MSX-2)	ƒ 10,00
NMS8981	RAD-X; diskette (MSX-2)	ƒ 10,00
NMS8982	Breaker; diskette (MSX-2)	ƒ 10,00
NMS8983	Zoo; diskette (MSX-2)	ƒ 10,00
	Educatieve programma's:	
VG 8381	Ruimterekenen; cassette	ƒ 5,00
VG 8382	Dieet ; cassette	ƒ 5,00
VG 8392	Bridge spelenderwijs; cassette	ƒ 5,00
VG 8589	Bridge spelenderwijs; diskette	ƒ 10,00
VG 8386	Tempo typen; cassette	ƒ 5,00
VG 8583	Tempo typen; diskette (MSX-2)	ƒ 10,00
VG 8582	Topografie wereld diskette	ƒ 10,00
VG 8385	Topografie wereld cass	ƒ 5,00
VG 8390	Grotten van Oberon; cassette	ƒ 5,00
VG 8587	Grotten van Oberon; disk (MSX-2)	ƒ 10,00
VG 8391	Rekenwonder; cassette	ƒ 5,00
VG 8588	Rekenwonder; diskette (MSX-2)	ƒ 10,00
VG 8598	Moestuin; diskette (MSX-2)	ƒ 10,00
	Administratieve programma's:	
MEN+	EASE 1.4 diskette + handleiding (MSX-2, niet voor VG8235)	ƒ 67,50
	Practische programma's:	
NMS8901	Turbo Pascal; disk + boek	ƒ 99,00
VG 8501	MSX-Dos diskette	ƒ 15,00
MUP MSX	Utility-pakket; boek+disk eng.	ƒ 30,00
MME	Etikkette programma MSX	ƒ 10,00
	Diversen:	
NMS8984	Dynamic Publisher; disk (MSX-2)	ƒ 135,00
MVG	Video Graphics disk + boek	ƒ 10,00

ZIE AANBIEDING OP PAGINA 36 VAN DIT NUMMER:STEL ZELF UW PAKKET SAMEN TEGEN GEREDUCEERDE PRIJS !!!

- Prijswijzigingen/drukfouten voorbehouden
- Hiermee vervallen alle vorige prijslijsten
- Artikelen gemerkt met * zijn of nieuw of hebben een prijswijziging ondergaan ten opzichte van de laatst gepubliceerde prijslijst
- Genoemde afdelingsprijzen gelden bij bestellingen via de afdelingen
- Bestellen via bureau PTC brengen extra administratieen verzendkosten met zich mee.
  De bijdrage in deze kosten is als volgt:
  Factuurwaarde tot ƒ 25,00 = ƒ 5,00
  Factuurwaarde vanaf ƒ 25,00 tot ƒ 500,00 = ƒ 10,00
  Factuurwaarde boven ƒ 500,00 = ƒ 25,00
- Deze bedragen dient u tegelijk met uw bestelling over te maken.
- Bestellingen via Bureau PTC uitsluitend door overmaken van het bedrag op giro.nr. 47.44.391 t.n.v. Bureau PTC, Eindhoven, onder vermelding van het bestelnummer en aantal, alsmede uw lidnummer
- Levertijd ± 2 weken vanaf moment dat de overschrijving bij ons binnen is.
- De betaalde bijdragen voor verzend en administratie kosten worden bij retour zendingen niet gecrediteerd.
- Bestellingen door niet leden kunnen niet in behandeling worden genomen.
- Bij aflevering van de goederen is een factuur bijgesloten, dit is uw afleverbewijs.
- In geval van reclamatie lidnummer en factuurnummer vermelden.
- Mocht een artikel niet voorradig zijn, dan is dit aangegeven met een stempel "IN NOTA" op factuur.
  Dit artikel zal dan z.s.m. worden nageleverd.

ATTENTIE: Van af heden kunt u ook onder rembours bestellen:
Stuur alleen briefkaarten aan Bureau PTC met daarop vermeld:
- LIDNUMMER
- ARTIKEL-CODE
- ARTIKEL-OMSCHRIJVING
- TOTAAL PRIJS INCL. VERZENDBIJDRAGE
- EVENTUEEL AFWIJKEND AFLEVERADRES

Deze rembours mogelijkheid geldt NIET voor bestellingen bij uw afdeling.

Oktober 1990.

De Philips PC's zijn bijzonder gemakkelijk in de omgang. Een familietrekje overigens dat garant staat voor blijvende vriendschappen met gebruikers èn diverse Philips add-ons. Deze P 2230-024 bijvoorbeeld heeft een uitstekende relatie met de 7 BM 743 monochroom monitor. De dynamische focussering voor een perfecte beeldscherpte, de verstelbare voet en de gunstige prijs van de 7 BM 743 was voor de P 2230-024 liefde op het eerste gezicht.
Hij had natuurlijk ook een relatie kunnen hebben met een Philips printer of een Philips modem. Of met alledrie, want eenkennig is de P 2230-024 allerminst.

Een verstandelijke relatie vol wederzijds begrip

De basis voor de populariteit van deze AT-machine vormen ongetwijfeld zijn prettige karaktereigenschappen: twee vrije slots, twee RS232 seriële aansluitingen, één Centronics parallelaansluiting, een geïntegreerde universele Graphics Solution videokaart en een harde schijf van 20 Mb.
Hoewel zijn partner gerust veeleisend mag zijn, heeft de P 2230-024 voor de add-ons slechts één vurige wens: "Liever 'n Philips".

Het begin van een uitstekende relatie

De PC's van Philips krijgen van huis uit nogal wat mee:

* de rode kaart voor eenvoudig installeren
* MS-DOS versie 4.01
* PC-intro, een interactief, modulair cursuspakket
* Dynamic Environment, een uitgekiend programma met diverse overzichtelijk geïntegreerde modules
* een kennismakingsnummer van PTC-Print en MIC-mail
* 12 maanden garantie
* een servicecontract voor service binnen 8 uur aan huis
* kosteloos advies via de Hot Line van Philips

Liever 'n Philips.

PHILIPS

PHILIPS